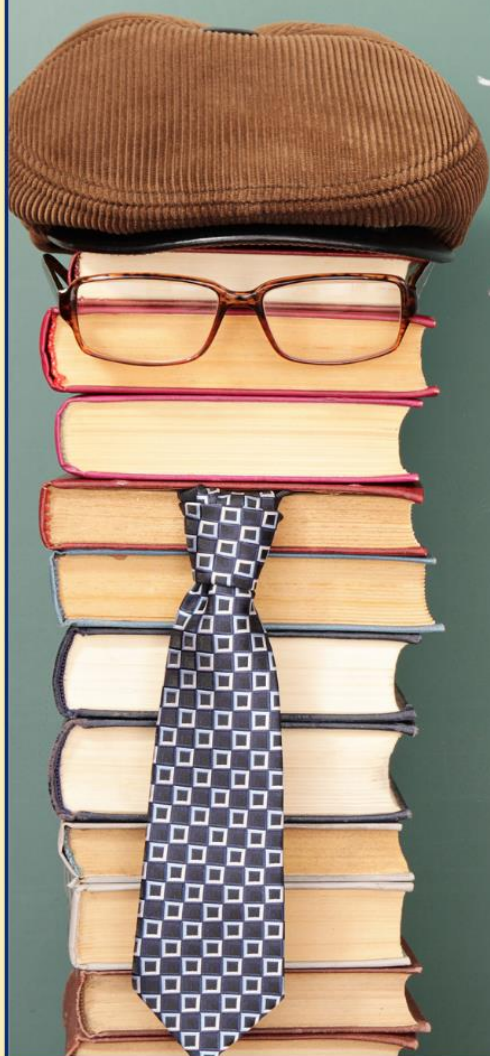

REGULAČNÉ ASPEKTY PODNIKANIA VO VZDELÁVANÍ

$$\int x^n dx = \frac{x^{n+1}}{n+1}$$

$$\int \frac{dx}{x} = \ln|x|$$

$$\int \frac{dx}{x^2 + a^2} = \frac{1}{a} \arctan \frac{x}{a}$$

$$\int \frac{dx}{x^2 - a^2} = \frac{1}{2a} \ln \left| \frac{x-a}{x+a} \right|$$

BRA TISLAV A /
2021

SBA

SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

Vydavateľ:

Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2021

Všetky práva vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

OBSAH

Zoznam grafov, tabuliek, obrázkov a príloh	5
Zoznam skratiek.....	6
Manažérske zhrnutie	7
Úvod	10
1 Základné informácie o vzdelávacom systéme na Slovensku	12
1.1 Stupne vzdelávania na Slovensku	12
1.1.1 Predprimárne vzdelávanie.....	12
1.1.2 Základné vzdelávanie.....	12
1.1.3 Základné umelecké vzdelávanie	13
1.1.4 Stredoškolské vzdelávanie	14
1.1.5 Vysokoškolské vzdelávanie	14
1.1.6 Celoživotné vzdelávanie	15
1.1.7 Jazykové vzdelávanie.....	15
1.2 Financovanie vzdelávacieho systému na Slovensku	16
1.3 Štruktúra škôl a iných vzdelávacích inštitúcií na Slovensku	17
1.3.1 Štruktúra materských škôl.....	17
1.3.2 Štruktúra základných škôl.....	19
1.3.3 Domáce vzdelávanie – „homeschooling“	20
1.3.4 Základné umelecké školy.....	22
1.3.5 Gymnázia.....	23
1.3.6 Stredné odborné školy.....	24
1.3.7 Jazykové školy.....	25
1.3.8 Celoživotné vzdelávanie	27
1.4 Význam súkromných škôl a ďalších subjektov v systéme vzdelávania v nadväznosti na zmeny prichádzajúce so štvrtou priemyselnou revolúciou	29
1.4.1 Porovnanie kvality slovenského vzdelávacieho systému so zahraničím.....	32
1.4.2 Význam neštátneho vzdelávacieho systému	35
2 Prehľad účinnej legislatívy v oblasti podnikania vo vzdelávaní.....	39
2.1 Prehľad regulácií vyplývajúcich z legislatívy v oblasti vzdelávania	40
2.1.1 Základné členenie regulácií	42
2.1.2 Členenie regulácií podľa formy regulácie.....	42
2.1.3 Členenie regulácií podľa oblasti regulácie.....	43
2.1.4 Povinnosti poskytovateľov celoživotného vzdelávania	46
2.2 Podmienky založenia novej vzdelávacej inštitúcie	47
2.2.1 Založenie súkromnej školy	47
2.2.2 Postup pri zriaďovaní zariadenia pre deti a mládež - školy	51
2.2.3 Založenie jazykovej školy.....	53
2.2.4 Celoživotné vzdelávanie	54
2.2.5 Právne formy subjektov poskytujúcich vzdelávanie.....	56
2.2.6 Podnikateľská činnosť školy a školského zariadenia	57
2.2.7 Firemné škôlky	58
3 Vnímanie regulačných bariér podnikania v sektore vzdelávania z pohľadu praxe	60
3.1 Regulačné bariéry pri zakladaní a prevádzke súkromných vzdelávacích inštitúcií a ich prevádzke....	61
3.1.1 Regulačné bariéry pri zakladaní a prevádzke jasli	61
3.1.2 Regulačné bariéry pri založení a prevádzke súkromnej materskej školy.....	62
3.1.3 Regulačné bariéry pri založení a prevádzke súkromnej školy (základná + stredná škola)	64
3.1.4 Komplikovaná legislatíva ako bariéra podnikania v oblasti vzdelávania	67
3.2 Regulačné bariéry týkajúce sa obsahového zamerania vzdelávania	68
3.2.1 Regulačné bariéry súvisiace s výučbou v školách	68
3.2.2 Regulácia trhu s učebnicami	69
3.2.3 Homeschooling	71

3.3	Regulačné bariéry pri organizácii výchovno – vzdelávacieho procesu mimo priestorov školy.....	71
4	Príklady dobrej praxe	73
4.1	Česká republika.....	73
4.2	Maďarsko.....	76
4.3	Poľsko	77
4.4	Rakúsko	80
4.5	Nemecko	80
4.6	Slovenská republika	81
5	Návrhy a odporúčania na zmeny v regulačnom rámci	84
5.1	Návrhy a odporúčania pre všetky stupne vzdelávania	84
5.2	Návrhy a odporúčania pre predprimárne vzdelávanie.....	85
5.3	Návrhy a odporúčania pre primárne a sekundárne vzdelávanie	87
5.4	Návrhy a odporúčania pre ďalšie vzdelávanie	92
6	Záver.....	93
7	Zoznam zdrojov.....	95

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1	Počet materských škôl podľa zriaďovateľa v SR	18
Tabuľka 2	Počet základných škôl od roku 2010.....	19
Tabuľka 3	Počet základných umeleckých škôl v SR od roku 2010.....	22
Tabuľka 4	Počet gymnázií podľa jednotlivých typov zriaďovateľa v SR	23
Tabuľka 5	Počet stredných odborných škôl podľa zriaďovateľa.....	25
Tabuľka 6	Počet jazykových škôl v SR od roku 2010.....	26
Tabuľka 7	Počet absolventov celoživotného vzdelávania v SR	28
Tabuľka 8	Počet regulácií v základnom členení v jednotlivých stupňoch vzdelávania.....	42
Tabuľka 9	Počet regulácií podľa formy v jednotlivých stupňoch vzdelávania.....	43
Tabuľka 10	Počet regulácií podľa oblastí v jednotlivých stupňoch vzdelávania	44
Tabuľka 11	Stanovenie výšky školného na Francke Schule	81

Zoznam grafov

Graf 1	Počet detí navštevujúcich materské školy podľa zriaďovateľa.....	18
Graf 2	Počet detí v základných školách od roku 2010	20
Graf 3	Počet žiakov na domácom vzdelávaní od šk. roku 2011/2012	22
Graf 4	Počet žiakov základných umeleckých škôl podľa zriaďovateľa a spolu od roku 2010	23
Graf 5	Počet študentov gymnázií podľa zriaďovateľa	24
Graf 6	Počet študentov stredných odborných škôl.....	25
Graf 7	Počet poslucháčov jazykových škôl podľa jednotlivých typov zriaďovateľa.....	26
Graf 8	Výsledky PISA v kategórii čitateľská gramotnosť od roku 2006 do roku 2018	33
Graf 9	Výsledky PISA v kategórii matematika od roku 2006 do roku 2018	33
Graf 10	Výsledky PISA v kategórii prírodné vedy od roku 2006 do roku 2018	34
Graf 11	Dôležitosť vybraných aspektov pri výučbe pre zriaďovateľov neštátnych škôl.....	37
Graf 12	Postoj zriaďovateľov neštátnych škôl k rozvoju digitálnych zručností	38

Zoznam obrázkov

Obrázok 1: Gymnázium Open Gate	74
Obrázok 2: Typická trieda v škole NoBell	79

Zoznam príloh

Príloha 1	Stupne vzdelania ISCED na Slovensku.....	99
Príloha 2	Počet detí navštevujúcich materské školy podľa zriaďovateľa	100
Príloha 3	Podiel detí navštevujúcich materské školy podľa zriaďovateľa	100
Príloha 4	Podiel detí v materských školách rôzneho typu vo vybraných krajinách EÚ.....	101
Príloha 5	Podiel žiakov v jednotlivých typoch škôl od roku 2010.....	101
Príloha 6	Podiel žiakov základných škôl podľa typu zriaďovateľa vo vybraných krajinách EÚ.....	102
Príloha 7	Počet žiakov gymnázií podľa jednotlivých typov zriaďovateľa od roku 2010.....	102
Príloha 8	Podiel študentov gymnázií podľa zriaďovateľa od roku 2010	103
Príloha 9	Podiel štátnych a neštátnych gymnázií vo vybraných krajinách	103
Príloha 10	Podiel štátnych a neštátnych stredných odborných škôl vo vybraných krajinách	104
Príloha 11	Podiel študentov stredných škôl podľa typu zriaďovateľa	104
Príloha 12	Počet poslucháčov jazykových škôl, ktorí vykonali skúšku od roku 2010	105
Príloha 13	Podiel študentov základných umeleckých škôl podľa jednotlivých zriaďovateľov	105
Príloha 14	Počet organizácií vzdelávania podľa právnej formy	106
Príloha 15	Pomer organizácií vzdelávania podľa právnej formy	107
Príloha 16	Prehľad právnych predpisov v oblasti vzdelávania v gescii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.....	107
Príloha 17	Právne predpisy v oblasti vzdelávania v gescii ostatných ústredných orgánov štátnej správy, ktoré boli predmetom analýzy.....	110
Príloha 18	Počet regulácií identifikovaných v jednotlivých právnych predpisoch.....	111

Zoznam skratiek

BOZP	Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci
CERMAT	Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
CVTI SR	Centrum vedecko – technických informácií
CZK	Česká koruna
FO	Fyzická osoba
IČO	Identifikačné číslo osoby
ISCED	The International Standard Classification of Education
MŠ	Materská škola
OECD	Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj
PL	Poľský zlotý
RÚVZ	Regionálny úrad verejného zdravotníctva
RÚZ	Republiková únia zamestnávateľov
SBA	Slovak Business Agency
SR	Slovenská republika
SŠ	Stredná škola
STEM	Science, technology, engineering, and mathematics
VÚC	Vyšší územný celok
ZŠ	Základná škola

Manažérske zhrnutie

S transformáciou priemyslu a obchodu v nadväznosti na štvrtú priemyselnú revolúciu vzniká potreba uskutočnenia zmien aj v oblasti vzdelávania s cieľom prispôbiť sa novým požiadavkám na trhu práce. Túto potrebu možno vnímať aj ako novú príležitosť pre podnikateľov v oblasti vzdelávania.

Vzdelávací systém na Slovensku je možné na základe medzinárodnej stupnice ISCED zadefinovať do niekoľkých skupín. Predprimárne vzdelávanie zabezpečujú materské školy. Od roku 2021 je predprimárne vzdelávanie povinné pre deti vo veku 5 rokov, resp. rok pred začatím plnenia povinnej školskej dochádzky v základnej škole. Základné vzdelávanie prebieha v základných školách a štandardne trvá 9 rokov. Stupeň ISCED 1 získa žiak úspešným absolvovaním 1. stupňa základnej školy. Nižšie sekundárne vzdelávanie (ISCED 2) sa realizuje na 2. stupni základnej školy a v nižších ročníkoch osemročných gymnázií, prípadne môže ísť o 2-ročné štúdium na strednej odbornej škole. Stredoškolské vzdelávanie tvorí ďalší dôležitý stupeň vzdelávania. Stupeň ISCED 3 predstavuje vyššie sekundárne vzdelávanie a uskutočňuje sa na gymnáziách a stredných odborných školách. Dokladom o jeho absolvovaní je vysvedčenie o maturitnej, resp. záverečnej skúške a výučný list. Stredoškolské vzdelávanie môže trvať od dvoch do piatich rokov. Vysokoškolské vzdelávanie sa uskutočňuje na univerzitách alebo vysokých školách. Jeho hlbšia analýza z pohľadu regulácie však nebola predmetom skúmania.

Podľa zriaďovateľa možno školy na Slovensku rozdeliť zjednodušene na tzv. štátne¹, súkromné a cirkevné. Vzdelanie získané v neštátnych školách (súkromné a cirkevné), ktoré sú zaradené do siete škôl a školských zariadení SR, je rovnocenné vzdelaniu získanému v štátnych školách.

Školy na Slovensku sú poväčšine zriaďované samosprávami. Od roku 2010 do roku 2019 však kontinuálne rástol počet súkromných materských škôl z počtu 67 na 176, pričom počet štátnych materských škôl sa takmer nezmenil. Podobne je to aj v prípade základných škôl, kedy počet súkromných základných škôl stúpol z 39 na 62, zatiaľ čo počet škôl zriaďovaných samosprávou klesol z 2063 na 1897. V prípade súkromných materských škôl je nárast ich počtu spôsobený najmä celkovým nárastom počtu detí. Základné školstvo však dlhodobo bojovalo s poklesom počtu žiakov, pričom tento trend sa zastavil až v roku 2015. V prípade základných škôl tak možno hovoriť o zvýšení záujmu zo strany žiakov a ich rodičov o súkromné školy na úkor štátnych škôl. Tento trend možno v určitej miere vidieť aj pri gymnáziách. Pri dramatickom poklese celkového počtu žiakov gymnázií sa počet súkromných gymnázií dlhodobo nemenil, avšak v prípade štátnych gymnázií zriaďovaných samosprávnym krajom došlo v posledných 10 rokoch k miernemu poklesu ich počtu. Rovnaký stav platil aj pri stredných odborných školách. Pokles celkového počtu žiakov od roku 2010 je o viac ako 40 000, pričom najviac žiakov stratili práve stredné odborné školy zriaďované samosprávou.

Slovenský vzdelávací systém dlhodobo zaostáva za potrebami Priemyslu 4.0. Ako sa ukazuje na základe už realizovaných výskumov, štátne školy nie sú v súčasnosti schopné zachytiť trendy (hovoria o tom napríklad Nafea a Toplu) novej výučby a väčšiu dôležitosť možnostiam modernej výučby ponúkajú súkromné a cirkevné školy. Tie sa stali plnohodnotnou súčasťou slovenského školstva a prinášajú častokrát nové, invenčné metódy výučby.

¹Pojem štátna škola je zaužívaný v spoločnosti pre označenie škôl, ktorých zriaďovateľom je obec, samosprávny kraj alebo krajský školský úrad. V legislatíve sa pre označenie takýchto škôl používa pojem verejná škola.

Neštátne školy na Slovensku však nemožno považovať za úplne nezávislé, pretože sú povinné dodržiavať platnú školskú legislatívu, výučbu realizovať podľa štátom stanovených vzdelávacích programov a v neposlednom rade preto, že sú subvencované štátom. Neštátne školy dostávajú, rovnako ako štátne školy, finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu v podobe normatívu na žiaka. Slovenská legislatíva však umožňuje, aby samosprávy poskytovali normatívny príspevok neštátnym školám v nižšom (minimálne 88 % z objemu normatívu) objeme. Na druhej strane však môžu neštátne školy poskytovať vzdelávanie za úhradu, čo im umožňuje získavať dodatočné finančné prostriedky a vytvárať tak aj lepšie podmienky pre poskytovanie vzdelávania.

Oblasť vzdelávania je regulovaná množstvom právnych predpisov a ďalších podriadených noriem, ktoré komplikujú vstup subjektov do oblasti vzdelávania a rozvoj podnikateľských aktivít v tejto oblasti. V rámci analýzy bolo identifikovaných spolu 746 rôznych regulačných povinností, obmedzení, podmienok a požiadaviek, ktoré sú špecifické pre oblasť výchovy a vzdelávania a vzťahujú sa takmer výhradne na subjekty pôsobiace v oblasti vzdelávania. Tieto regulácie vyplývajú z 38 právnych predpisov, pričom na pôsobenie subjektov v oblasti výchovy a vzdelávania sa vzťahuje množstvo ďalších právnych predpisov súvisiacich s podnikaním a zamestnávaním, ochranou osobných údajov, verejným obstarávaním atď.

Na základe realizovaného prieskumu medzi zástupcami súkromných materských škôl, základných škôl, stredných škôl, jazykových škôl, ale tiež ďalších subjektov podnikajúcich v oblasti vzdelávania, môžeme konštatovať viaceré obmedzenia, ktoré prináša slovenská legislatíva, prípadne jej uplatňovanie v praxi. Bariéry boli identifikované najmä v súvislosti so zakladaním škôl. Zakladanie škôl sa spája s množstvom byrokracie, pričom komplikácie nastávajú najmä pri schvaľovaní priestorov a dodržiavaní hygienických štandardov či pri schvaľovaní vzniku novej školy samosprávou, ktorá sa dostáva do konfliktu záujmov. Z pohľadu praxe je pedagogický proces značne preregulovaný a neumožňuje uplatňovanie nových metód výučby v dostatočnom rozsahu tak, aby vedeli lepšie reagovať na požiadavky zamestnávateľov a meniaceho sa trhu práce. Výučba v školách je určená v 45 minútových hodinách, čo znemožňuje prácu so žiakmi v blokoch. S výučbou súvisia aj požiadavky na kvalifikáciu pedagógov, ktoré neumožňujú dostatočné zapojenie skúsených ľudí, napríklad z podnikateľského prostredia, do vzdelávacieho procesu z dôvodu absencie pedagogického vzdelania. Neprimerané kvalifikačné predpoklady sú požadované aj na pozíciu riaditeľa a to nielen riaditeľa základnej a strednej školy, ale aj materskej školy. Ďalšie zmeny je potrebné urobiť tiež v súvislosti s otvorením trhu s učebnicami, kde boli z pohľadu subjektov podnikajúcich v tejto oblasti identifikované viaceré nedostatky. Okrem zásadných prekážok sú v legislatíve stanovené aj rôzne špecifické regulácie, ktorých opodstatnenosť je diskutabilná, napríklad podmienky udeľovania pochvál, požiadavky na určenie prestávok či počet dní na výlet. Odbúravanie byrokracie sa na školách síce deje, ale ide pomaly a v mnohých prípadoch spôsobuje elektronizácia len zduplikovanie činností, ktoré sa aj tak vykonávajú papierovo.

V regióne strednej Európy pritom vznikajú inovatívne školy, ktoré dokážu svojich absolventov pripraviť na štúdium na najlepších stredných alebo vysokých školách. Príkladom z ČR sú PORG alebo Open Gate, školy ktoré dlhodobo umiestňujú svojich absolventov na prestížnych univerzitách v Európe, Spojenom kráľovstve alebo v Spojených štátoch amerických. Viacero škôl z regiónu strednej Európy experimentuje s novými metódami výučby, dbá na výučbu cudzích jazykov a do výučby zavádza nové prvky, ktoré majú za cieľ žiakov a študentov neunaviť, ale donútiť objavovať. Trendom je taktiež znížiť počet žiakov na jedného učiteľa a budovať vzťah partnerstva, nie nadradenosti. Naratív, že súkromné školy sú drahé, popierajú príklady dobre vybudovaných štipendijných programov súkromných škôl, ktoré neraz umožňujú študovať aj žiakom a študentom zo sociálne vylúčených komúnít

(či detských domovov). Príklady kvalitných škôl existujú aj na Slovensku a zlepšenie regulácie a zníženie byrokratických bariér iba pomôže ich rozvoju.

Špecifickú úlohu v oblasti výchovy a vzdelávania zohráva starostlivosť o deti do troch rokov veku dieťaťa, v minulosti známa ako jasle, ktorá je v súčasnosti zaradená medzi sociálne služby v gescii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Poskytovateľom tejto starostlivosti toto zaradenie medzi sociálne služby častokrát komplikuje ich podnikanie a prináša povinnosť plniť nezmyselné požiadavky, ktoré sa vzťahujú predovšetkým na domovy seniorov, ako napríklad poskytovanie informácií o úmrtnosti. Ide pritom o oblasť, kde úlohu štátu do veľkej miery supľujú práve súkromné subjekty.

Súčasťou výchovno – vzdelávacieho procesu sú aj podnikateľské subjekty, ktoré organizujú školy v prírode, lyžiarske kurzy či letné tábory. Podnikatelia v tejto oblasti nedeklarovali zásadné regulačné bariéry, ktoré by im bránili v podnikaní. Komplikácie im skôr spôsobujú všeobecné regulácie, napríklad v oblasti ochrany osobných údajov.

V nadväznosti na zmeny v priemysle bude potrebná tiež rekvalifikácia pracovnej sily, ktorú je možné zabezpečiť v rámci celoživotného vzdelávania. Celoživotné vzdelávanie tak predstavuje do budúcnosti veľký potenciál a malo by sa stať dôležitou súčasťou vzdelávacieho procesu na Slovensku. Umožňuje získanie potrebnej kvalifikácie aj vo vyššom veku, resp. podľa požiadaviek a potrieb na meniacom sa trhu práce aj v súvislosti s prichádzajúcou štvrtou priemyselnou revolúciou. Jeho dôležitou súčasťou by malo byť jazykové vzdelávanie. Celoživotné vzdelávanie sa na Slovensku realizuje podľa zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní. Pre získanie akreditácie podľa tohto zákona je potrebné podať žiadosť obsahujúcu množstvo informácií a spĺňať viaceré podmienky a kvalifikačné predpoklady. Poskytovatelia celoživotného vzdelávania musia plniť tiež množstvo povinností, najmä v súvislosti s pravidelným predkladaním informácií kompetentným orgánom a vedením dokumentácie. Celoživotné vzdelávanie je nutné rozšíriť a zapojiť do neho viac škôl ako i zamestnávateľov. Zmeny regulačnej politiky by mali cieľiť aj na upskilling a zlepšenie vzdelávania zamestnancov v kľúčových kompetenciách pre trh práce v budúcnosti. Možnosti rozšírenia celoživotného vzdelávania musia byť pred tým analyzované.

S cieľom zlepšenia podmienok pre podnikanie subjektov v oblasti vzdelávania bolo navrhnutých viacero opatrení, ktoré je však potrebné prediskutovať so všetkými zainteresovanými subjektmi.

Úvod

Štvrtá priemyselná revolúcia stavia výzvy aj pred priemysel a podnikateľské subjekty na Slovensku, malé a stredné podniky nevynímajúc. V snahe zachovania, prípadne zvýšenia konkurencieschopnosti, budú musieť byť flexibilnejšie, rýchlejšie, efektívnejšie (aj lacnejšie) a ešte viac orientované na zákazníka. To so sebou prináša nové nároky na zručnosti pracovníkov, ktorí sa budú musieť prispôbiť novým požiadavkám trhu práce.

Priemysel 4.0 bol na Slovensku rozpracovaný v Koncepcii inteligentného priemyslu pre Slovensko. Podľa tejto koncepcie potrebuje Slovensko vysoko kvalifikovanú pracovnú silu, a preto je kľúčovou „úprava vzdelávacieho systému na všetkých úrovniach, prostredníctvom vytvorenia vhodnejších, interdisciplinárnych osnôv a študijných programov, ktoré by študentom ponúkli nové a vysoko kvalifikované uplatnenie“. Do popredia by sa mali dostať predmety STEM (veda, technika, inžinierstvo, matematika), pričom informatika by mala preniknúť do všetkých študijných a učebných odborov. Vzdelávanie by malo byť zamerané na vysoko špecializované zručnosti ako programovanie, robotiku, umelú inteligenciu, kybernetickú bezpečnosť a ochranu súkromia, zavádzanie IoT (Internet of Things), otvorené dáta, digitálne zručnosti. Okrem odborných zručností bude nevyhnutná aj kreativita, e-vedenie či inovatívnosť pri hľadaní IT riešení. Pri príprave pracovnej sily pre trh práce bude nevyhnutná spolupráca medzi podnikmi a výskumnými a vzdelávacími inštitúciami. Veľká časť pracovnej sily bude tiež potrebovať rekvalifikáciu.

Cieľom alebo dôvodom založenia súkromnej školy zvyčajne býva snaha poskytnúť alternatívny obsah výchovy a vzdelávania, uplatňovať nové metódy, formy a prístupy vo výchove a vzdelávaní a v neposlednom rade umožniť rodičom výber školy, resp. školského zariadenia pre svoje dieťa podľa vlastného presvedčenia a preferencií. Práve preto by súkromné školy mohli ako prvé reagovať na nové potreby a požiadavky trhu práce a rozvíjať zručnosti a schopnosti v nadväznosti na potreby priemyslu 4.0.

Významnú úlohu v súvislosti so zmenou potrieb a požiadaviek trhu práce v nadväznosti na priemysel 4.0 by mali zohrávať aj subjekty poskytujúce ďalšie vzdelávanie v rámci celoživotného vzdelávania, ktoré umožňuje každému doplniť, rozšíriť a prehĺbiť si získané vzdelanie, či rekvalifikovať sa.

Cieľom dokumentu je analýza stavu regulačných bariér v systéme vzdelávania v SR. Zavedené regulačné bariéry bránia rozvoju systému vzdelávania aj s ohľadom na nové potreby priemyslu, ktoré smerujú k väčšej digitalizácii a automatizácii priemyslu.

Jednotlivé kapitoly sú koncipované tak, aby bol naplnený tento cieľ. Prvá kapitola je zameraná na základné informácie o systéme vzdelávania v SR, vrátane analýzy systému financovania vzdelávania. Pozornosť je sústredená rovnako aj na štruktúru štátnych a neštátnych škôl a školských zariadení a ich zmenu od roku 2010. Rovnako tak sa sústreďí aj na popis vplyvu priemyslu 4.0. a zmeny, ktoré je nevyhnutné vykonať vo vzdelávaní, aby Slovensko bolo naďalej konkurencieschopné.

Druhá kapitola zahŕňa prehľad legislatívy a platných legislatívnych noriem, ktoré regulujú vznik nových vzdelávacích inštitúcií, vrátane škôl a školských zariadení v SR, ako aj následné pôsobenie týchto subjektov v oblasti výchovy a vzdelávania. Zároveň analyzuje tieto právne predpisy z hľadiska regulačných povinností, obmedzení, podmienok a požiadaviek, ktoré sa vzťahujú na jednotlivé subjekty pôsobiace v oblasti výchovy a vzdelávania na Slovensku.

Tretia kapitola je zameraná na vnímanie regulačných bariér podnikania v sektore výchovy a vzdelávania z pohľadu praxe. Na základe uskutočnených rozhovorov so zástupcami neštátnych materských, základných a stredných škôl a školských zariadení boli identifikované

najčastejšie bariéry, ktoré bránia vzdelávať žiakov a študentov modernejšie a v súlade s novými potrebami trhu práce.

Štvrtá kapitola obsahuje príklady moderných, dobre fungujúcich škôl či iných vzdelávacích inštitúcií, ktoré pomáhajú vychovávať úspešných absolventov pre potreby meniaceho sa trhu práce. Ide o príklady najmä z krajín strednej Európy.

Záverom dokumentu sú koncipované návrhy a odporúčania na zmeny v regulačnom rámci. Ide najmä o návrhy na zjednodušenie či už zakladania, alebo následnej prevádzky vzdelávacích inštitúcií, ktoré budú schopné poskytovať vzdelávanie v súlade s budúcimi potrebami trhu práce.

1 Základné informácie o vzdelávacom systéme na Slovensku

Štruktúra formálneho vzdelávacieho systému Slovenskej republiky je zameraná na niekoľko stupňov, ktoré sú označené aj medzinárodnou stupnicou ISCED (The International Standard Classification of Education). Členenie príslušných stupňov vzdelávania v SR definované podľa jednotlivých stupňov ISCED je súčasťou Prílohy. Cieľom analýzy je analyzovanie súčasného stavu a bariér podnikania v oblasti celoživotného vzdelávania a vzdelávania v úrovniach ISCED 0 – 3. Poznanie a charakteristika jednotlivých analyzovaných stupňov vzdelávania vytvára nevyhnutný predpoklad pre ďalšie pochopenie záverov a zistení tejto štúdie.

1.1 Stupne vzdelávania na Slovensku

1.1.1 Predprimárne vzdelávanie

Predprimárne vzdelávanie na Slovensku je zabezpečované najmä prostredníctvom materských škôl. Predprimárne vzdelávanie na Slovensku zabezpečujú materské školy spravidla pre deti spravidla vo veku od 3 do 6 rokov. Kľúčovou právnou normou upravujúcou fungovanie predprimárneho vzdelávania je Zákon č. 245/2008 Z. z. Zákon o výchove a vzdelávaní, tzv. Školský zákon. Niektoré materské školy prijímajú aj deti po dovŕšení 2 rokov. Mladšie deti však podľa vyššie uvedeného zákona nemôžu byť prijaté do škôlky. Vzdelávanie detí mladších ako 2 roky je možné realizovať na základe zákona Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje o. i. poskytovanie služby na podporu zosúladovania rodinného života a pracovného života, resp. služby na podporu zosúladovania rodinného života a pracovného života v zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov veku dieťaťa (tzv. jasle). Po dovŕšení troch rokov je možné dieťa umiestniť od nasledujúceho školského roka do materskej školy, jasle však môže navštevovať do 31. augusta príslušného roka.²

V minulosti neexistoval právny nárok na miesto pre dieťa v materskej škole a absolvovanie predprimárneho vzdelávania v materskej škole nebolo ani povinné. Novela školského zákona z roku 2019 zaviedla povinné predprimárne vzdelávanie pre deti, ktoré dosiahnu vek 5 rokov do 31. augusta 2021 a na povinné predprimárne vzdelávanie tak nastúpia najneskôr 2. septembra 2021.

Podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len školský zákon) je úlohou materskej školy podporovať osobnostný rozvoj detí v oblasti sociálno-emocionálnej, intelektuálnej, telesnej, morálnej, estetickej, rozvíjať schopnosti a zručnosti, utvárať predpoklady na ďalšie vzdelávanie a pripravovať na život v spoločnosti v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami detí.³ Na rozdiel od toho je úlohou detských jasí dopĺňať rodinnú výchovu počas zamestnania rodičov detí a poskytovať adekvátnu starostlivosť deťom, ktorá zabezpečí ich zdravý telesný a duševný vývoj.

1.1.2 Základné vzdelávanie

Základné vzdelanie sa člení na primárne vzdelanie a nižšie stredné vzdelanie a prebieha na základných školách. Základná škola má spravidla deväť ročníkov s možnosťou zriadenia

²<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/448/>, §32, ods. 4

³§ 28 ods. 1 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

nultého ročníka. Člení sa na prvý stupeň (prvý až štvrtý ročník) a druhý stupeň (piaty až deviaty ročník). Primárne vzdelanie (ISCED 1) získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka ucelenej časti vzdelávacieho programu odboru vzdelávania pre prvý stupeň základnej školy. Nižšie sekundárne vzdelanie (ISCED 2) získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka ucelenej časti vzdelávacieho programu odboru vzdelávania pre druhý stupeň základnej školy.

Zriaďovanie základných škôl upravuje Zákon 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení. Zriaďovateľmi škôl sú najčastejšie:

- Samosprávy, prostredníctvom miest a obcí, alebo prostredníctvom mestských častí.
- Registrované cirkvi.
- Súkromní zriaďovatelia – fyzické alebo právnické osoby, ktoré získali príslušné oprávnenia na prevádzkovanie školy.
- Niektoré typy základných škôl, tzv. špeciálne základné školy zriaďuje prostredníctvom okresných úradov v sídle kraja štát.

Podľa školského zákona podporuje základná škola rozvoj osobnosti žiaka vychádzajúc zo zásad humanizmu, rovnakého zaobchádzania, tolerancie, demokracie a vlastenectva, a to po stránke rozumovej, mravnej, etickej, estetickej, pracovnej a telesnej. Poskytuje žiakovi základné poznatky, zručnosti a schopnosti v oblasti jazykovej, prírodovednej, spoločenskovednej, umeleckej, športovej, zdravotnej, dopravnej a ďalšie poznatky a zručnosti potrebné na jeho orientáciu v živote a v spoločnosti a na jeho ďalšiu výchovu a vzdelávanie.⁴

Od roku 2008 štát umožnil vzdelávanie aj prostredníctvom tzv. domáceho vzdelávania. Toto vzdelávanie podlieha určitým podmienkam a neznačí, že žiak nie je zapísaný do žiadnej školy. Rozhoduje o ňom riaditeľ školy, na ktorú je žiak zapísaný a umožňuje sa najmä žiakom prvého stupňa základnej školy (ale napríklad aj žiakom, ktorých zdravotný stav neumožňuje účasť na vzdelávaní v škole). Vzdelávanie prostredníctvom domáceho vzdelávania zabezpečuje zákonný zástupca žiaka osobou, ktorá spĺňa kvalifikačné predpoklady vysokoškolského pedagóga pre I. stupeň (v praxi ide najčastejšie o rodiča ale zákon nestanovuje, že to musí byť rodič). Žiak na overenie svojich vedomostí podstupuje komisionálne skúšky v škole, na ktorú je zapísaný. V prípade, ak by individuálne vzdelávanie viedlo k neuspokojivým výsledkom, škola má právo ustanoviť prezenčnú formu štúdia (najmä u žiakov, u ktorých tomu nebránia zdravotné dôvody).

1.1.3 Základné umelecké vzdelávanie

Základné umelecké vzdelávanie primárne reguluje Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon). Určuje, že jeho absolvovaním môže žiak získať základné umelecké vzdelanie, ktoré je možné členiť na:

- Primárne - získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu pre prvú časť prvého stupňa základného štúdia základnej umeleckej školy; dokladom o získanom stupni vzdelania je vysvedčenie s doložkou.
- Sekundárne - získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu pre druhú časť prvého stupňa základného štúdia základnej umeleckej školy; dokladom o získanom stupni vzdelania je vysvedčenie s doložkou.

⁴§ 29 ods. 1 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

1.1.4 Stredoškolské vzdelávanie

Stredné vzdelanie sa člení na nižšie stredné odborné vzdelanie (ISCED 2) a stredné odborné vzdelanie, úplné stredné všeobecné vzdelanie a úplné stredné odborné vzdelanie (ISCED 3).

Nižšie stredné odborné vzdelanie získa žiak po absolvovaní tretieho ročníka vzdelávacieho programu praktickej školy alebo úspešným absolvovaním posledného ročníka dvojročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej odbornej škole.⁵

Stredné odborné vzdelanie získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka najmenej trojročného a najviac štvorročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej odbornej škole, ktorý sa ukončuje záverečnou skúškou.

Úplné stredné všeobecné vzdelanie získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka najmenej štvorročného a najviac osemročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v gymnáziu, ktorý sa ukončuje maturitnou skúškou.

Úplné stredné odborné vzdelanie získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka najmenej štvorročného a najviac päťročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej odbornej škole a štvrtého ročníka súvislého 6-ročného vzdelávacieho programu, ktorý sa ukončuje maturitnou skúškou.

Vyššie odborné vzdelanie (postsekundárne) získa žiak úspešným absolvovaním najmenej dvojročného a najviac trojročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej odbornej škole, ktorý je ukončený absolventskou skúškou. Umožňuje tiež používať titul „diplomovaný špecialista“. Tiež je možné vyššie odborné vzdelanie získať prostredníctvom absolvovania šiesteho ročníka vzdelávacieho programu konzervatória, ukončeného absolventskou skúškou alebo posledného ročníka súvislého osemročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v tanečnom konzervatóriu. Absolvent získava právo uvádzať titul „diplomovaný špecialista umenia“ – DiS art. za priezviskom.

1.1.5 Vysokoškolské vzdelávanie

Vysokoškolské vzdelávanie je v medzinárodnej stupnici ISCED klasifikované na úrovniach 6 - 8. Vysokoškolské vzdelávanie nie je predmetom tejto analýzy, no pre úplnosť poznania slovenského vzdelávacieho systému tu uvádzame jeho konkrétne charakteristiky. Vysoké školy navyše majú vplyv na výchovu učiteľov, ako i na systém celoživotného vzdelávania.

Vzdelávanie je poskytované univerzitami a vysokými školami, ktoré majú akreditované študijné programy. Vzdelávanie je poskytované v troch stupňoch:

- I. Stupeň: Bakalársky študijný program.
- II. Stupeň: Magisterský/Inžiniersky študijný program.
- III. Stupeň: Doktorandský študijný program.

Štúdium je podriadené tzv. kreditovému spôsobu štúdia a poskytované je dennou alebo externou formou. Vzdelávanie zabezpečujú verejné vysoké školy (20), súkromné vysoké

⁵Žiak s mentálnym postihnutím získa nižšie stredné odborné vzdelanie po úspešnom absolvovaní vzdelávacieho programu odborov výchovy a vzdelávania v odbornom učilišti podľa stupňa zvládnutia príslušných vzdelávacích štandardov a posudzovania kvalifikácie na výkon pracovných činností zaškolením alebo zaučením alebo úspešným absolvovaním vzdelávacieho programu odborov výchovy a vzdelávania v odbornom učilišti podľa stupňa zvládnutia príslušných vzdelávacích štandardov a posudzovania kvalifikácie na výkon pracovných činností vyučením

školy (12), štátne vysoké školy (3) a zahraničné vysoké školy (5). Určujúcim právnym predpisom je najmä Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách.

1.1.6 Celoživotné vzdelávanie

Podľa zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov predstavuje celoživotné vzdelávanie všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti.⁶ Zákon rozlišuje dve úrovne celoživotného vzdelávania a to:

- a) školské vzdelávanie, ktoré predstavuje výchova a vzdelávanie uskutočňované v materských, základných a stredných školách, školách pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a štúdium v akreditovaných študijných programoch na vysokých školách;
- b) ďalšie vzdelávanie vo vzdelávacích inštitúciách ďalšieho vzdelávania nadväzujúce na školské vzdelávanie alebo iné vzdelávanie, ktoré nadväzuje na školské vzdelávanie.

Pre účely analýzy budeme pod celoživotným vzdelávaním rozumieť ďalšie vzdelávanie, ktoré umožňuje získať čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu, alebo doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť si kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní, alebo uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti.

Medzi druhy ďalšieho vzdelávania patrí, o.i. aj rekvalifikačné vzdelávanie v akreditovanom vzdelávacom programe, ktorý vedie k získaniu čiastočnej kvalifikácie alebo k získaniu úplnej kvalifikácie – odbornej spôsobilosti pre jednu alebo viac pracovných činností v inom povolani ako v tom, pre ktoré fyzická osoba získala kvalifikáciu prostredníctvom školského vzdelávania.⁷

Medzi celoživotné vzdelávanie môžeme zaradiť tiež vzdelávanie uskutočňované zamestnávateľmi s cieľom zvýšiť kompetencie svojej pracovnej sily. Najčastejšie ide o rôzne formy kurzov, ktoré prevádzkujú zamestnávatelia mimo formálneho a regulovaného systému a dovzdelávajú tak pracovnú silu v kompetenciách, ktoré nenadobudla počas školy.

1.1.7 Jazykové vzdelávanie

Vzdelávanie prostredníctvom jazykových škôl, ktoré sa podľa Zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní člení na:

- Primárne - získa poslucháč úspešným absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu pre prvý stupeň jazykovej školy na úrovni jazykovej náročnosti A2 Spoločného európskeho referenčného rámca; dokladom o získanom stupni vzdelania je osvedčenie o absolvovaní časti vzdelávacieho programu s vyznačením stupňa jazykovej náročnosti.
- Sekundárne - získa poslucháč úspešným absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu pre druhý a tretí stupeň jazykovej školy na úrovni jazykovej náročnosti B2 a C1 Spoločného európskeho referenčného rámca; dokladom o získanom stupni vzdelania je osvedčenie o absolvovaní časti vzdelávacieho programu s vyznačením stupňa jazykovej náročnosti;

⁶§ 2 ods. 1 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁷§ 4 ods. 1 písm. b) zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- Postsekundárne - získa poslucháč úspešným absolvovaním posledného ročníka špecializovaného vzdelávacieho programu; dokladom o získanom stupni vzdelania je vysvedčenie o štátnej jazykovej skúške s vyznačením stupňa jazykovej náročnosti.

1.2 Financovanie vzdelávacieho systému na Slovensku

Vzhľadom na cieľ analýzy a posúdenie regulačných bariér je nevyhnutným predpokladom poznanie systému financovania vzdelávacieho systému na Slovensku. Nastavenie systému financovania vzdelávacieho systému má veľký dopad na to, aký veľký bude verejno – súkromný mix vzdelávacieho systému danej krajiny.

Financovanie materských škôl je viaczdrojové a podieľa sa na ňom viac subjektov:

- Prvým zdrojom sú prostriedky zriaďovateľa – najčastejšie ide o obec alebo mesto, štátom uznanú cirkev, či prostriedky súkromného zriaďovateľa⁸.
- Druhý zdroj predstavujú finančné prostriedky účelovo viazané a používané na oblasti výchovy a vzdelávania detí v konkrétnej materskej škole – deti jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky.
- Financovanie materských škôl je čiastočne financované aj z prostriedkov rodičov, ktorí sa podieľajú na úhrade výdavkov za pobyt dieťaťa v materskej škole.

Obec/mesto získava prostriedky na financovanie chodu materskej školy prostredníctvom podielových daní a konkrétnej materskej škole ich poskytuje na základe počtu detí a presne určeného koeficientu. Súkromní poskytovatelia môžu byť znevýhodnení ustanovením zákona, ktorý hovorí o tom, že súkromnému alebo cirkevnému zriaďovateľovi je povinná obec poskytnúť najmenej 88 % zo sumy určenej na mzdy a prevádzku na dieťa materskej školy v zriaďovateľskej pôsobnosti obce.

Naopak, súkromné materské školy majú miernu výhodu pri poplatkoch získavaných prostredníctvom rodičov, resp. zákonných zástupcov žiakov, kedy nie sú vo výške príspevku obmedzované legislatívne.

Financovanie základného a stredného školstva sa riadi podľa Zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení. Financovanie tiež upravujú niektoré ďalšie nariadenia Vlády SR⁹.

Tento zákon nastavil financovanie školstva na tzv. normatívnom princípe, označovanom aj normatívny systém financovania škôl. Normatív predstavuje finančný príspevok pre školu a delí sa na dva druhy – prevádzkový a mzdový normatív. Výška normatívu závisí od viacerých faktorov:

- Mzdový normatív vyjadruje normované náklady na mzdy a platy vrátane poistného. Závisí od viacerých faktorov, napríklad od typu školy, druhu školy, zaradenia pedagogických zamestnancov do platových tried, dĺžky praxe pedagógov, formy štúdia a vyučovacieho jazyka.
- Prevádzkový normatív vyjadruje normované ročné náklady na vzdelávací proces a prevádzku školy už bez osobných nákladov na jedného žiaka. Určuje sa v závislosti od druhu školy, typu školy, ekonomickej náročnosti študijného odboru, či učebného

⁸Financovanie materských škôl pre deti so špeciálnymi potrebami je financované zo štátneho rozpočtu priamo, keďže zriaďovateľom je okresný úrad.

⁹Nariadenie Vlády 630/2008 Z. z.

odboru, formy štúdia, vyučovacieho jazyka, ale i teplotných podmienok v mieste školy.

Normatívy sú hlavným, no nie jediným zdrojom financovania školského systému. Medzi ďalšie zdroje financovania škôl patria napríklad príspevok na dopravu, príspevok na kurz pohybových aktivít v prírode, príspevok na školu v prírode, príspevok na učebnice, príspevok na záujmové vzdelávanie či príspevok na špecifiká. Tiež môže ministerstvo zriaďovateľom verejnej alebo štátnej školy prispieť na financovanie havarijných situácií alebo môže prideliť prostriedky na financovanie rozvojových projektov. Zároveň existuje možnosť prideliť ďalšie finančné prostriedky na financovanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Na objem financií získaných zo štátneho rozpočtu má vplyv aj zriaďovateľ školy. Financovanie neštátnych škôl (súkromných ako i cirkevných) sa tiež riadi normatívmi. Školy podľa platného Zákona č. 593/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve získavajú najmenej 88 % normatívu vyčleneného pre štátne školy. Súkromné školy sú tak mierne znevýhodnené oproti štátnym školám. Ide však iba o možnosť takéto krátenie uplatniť a viaceré samosprávy (či už VÚC, mestá alebo obce) priznávajú aj súkromným školám rovnaký normatív, ako voči školám, pri ktorých sú sami zriaďovateľom. Súkromné a cirkevné školy majú tiež výhodu v tom, že môžu vyberať školné. Naopak, obmedzené sú prístupom k niektorým dotáciám od štátu.

Financovanie cirkevných a súkromných základných umeleckých škôl a cirkevných a súkromných jazykových škôl sa taktiež riadi normatívnym princípom, podobne ako pri materských, základných aj stredných školách. Opäť sa uplatňuje pravidlo o možnosti krátiť tieto prostriedky maximálne na hodnotu 88 % normatívu.

Financovanie vysokých škôl a univerzít sa riadi Zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách. Vysoké školy sú financované dvoma hlavnými zdrojmi – na základe počtu študentov, ako i na základe publikačnej činnosti. Mimo to môžu získať mimoriadne dotácie, napríklad na riešenie havarijných situácií, či v rámci schémy podpory opravy vysokoškolských internátov.

1.3 Štruktúra škôl a iných vzdelávacích inštitúcií na Slovensku

Slovenské súkromné školstvo sa opäť začalo rozvíjať až v 90. rokoch. Vzhľadom na cieľ, ktorý bol vytýčený v tejto analýze, je nevyhnutné poznať štruktúru vzdelávacieho systému na všetkých jeho úrovniach. Pochopenie je dôležité aj vzhľadom na kontext štruktúry otázok kvalitatívneho prieskumu.

O podpore súkromného vzdelávania svedčí najmä to, ako sa zúčastňujú žiaci/študenti na takomto vzdelávaní a koľko inštitúcií súkromného vzdelávania funguje, t. j. aký veľký dopyt je po službách súkromných vzdelávacích inštitúcií.

1.3.1 Štruktúra materských škôl

Pri súkromných materských školách sledujeme od roku 2010 viac než zdvojnásobenie ich počtu. Zatiaľ čo v roku 2010 fungovalo na území Slovenskej republiky 67 súkromných materských škôl, v roku 2019 už ich bolo zriadených 176.

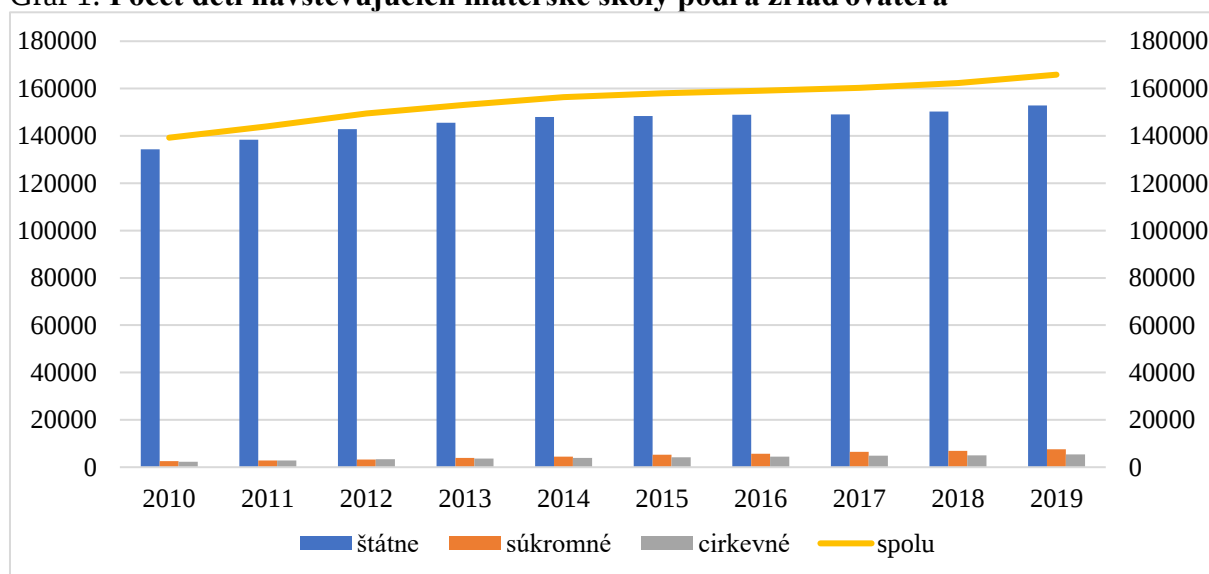
Tabuľka 1: Počet materských škôl podľa zriaďovateľa v SR

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Samospráva	2754	2743	2724	2716	2725	2734	2744	2742	2748	2750
Súkromné	67	67	75	89	101	127	137	156	164	176
Cirkevné	48	55	62	65	70	74	78	86	89	96
Spolu	2869	2865	2861	2870	2896	2935	2959	2984	3001	3022

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Naproti tomu v sledovanom období počet štátnych zariadení poklesol o štyri. Narástol tiež počet cirkevných materských škôlok zo 48 na 96. Zvýšil sa aj počet detí navštevujúcich súkromné predškolské zariadenia.

Graf 1: Počet detí navštevujúcich materské školy podľa zriaďovateľa

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Kým v roku 2010 navštevovalo štátne materské školy 96,48 % všetkých detí v škôlkach, v roku 2019 bol tento pomer už len 92,14 %. Naproti tomu rástol segment súkromných a cirkevných škôlok. V roku 2010 bolo zastúpenie detí v súkromných škôlkach na úrovni 1,89 % a v cirkevných škôlkach 1,69% z celkového počtu detí, ktoré navštevovali materské škôlky v sledovanom roku. V roku 2019 tvorili deti v súkromných škôlkach už 4,56 % a deti v cirkevných škôlkach 3,30 %. Výsledky ilustrujeme v Prílohe 2.

Tzv. štátne škôlky (v skutočnosti je zriaďovateľom spravidla mesto/obec, t. j. samospráva) si stále udržiavajú dominantné postavenie v sektore, ale v prípade súkromných a cirkevných škôlok zaznamenávame v posledných desiatich rokoch dynamický rast. Čiastočne môže byť tento rast zapríčinený aj nedostatočnou kapacitou štátnych škôlok.¹⁰

V porovnaní s vybranými európskymi krajinami je Slovensko štruktúrou materských škôl najviac podobné Česku. Najnižší podiel štátnych škôlok na celkovom počte má Nemecko. Z európskych krajín má vysoký podiel (99,7 % súkromných škôlok) ešte Írsko. Slovensko v tomto rebríčku krajín patrí k tým krajinám, ktoré majú veľmi vysoký podiel štátnych škôlok.

¹⁰ <https://www.minedu.sk/data/att/15248.pdf>

1.3.2 Štruktúra základných škôl

Druhým typom posudzovaných škôl sú základné školy. Od roku 2010 došlo k poklesu štátnych (zriaďovateľom sa myslí mesto/obec alebo štátna správa) škôl z počtu 2063 na 1897 v roku 2019. Naopak, v prípade súkromných základných škôl pozorujeme nárast počtu škôl z 39 v roku 2010 na počet 62 v roku 2019. Počet cirkevných základných škôl sa od roku 2010 takmer nezmenil a v roku 2019 dosiahol 115 základných škôl. Podrobné výsledky sú sumarizované v Tabuľke 2.

Tabuľka 2: Počet základných škôl od roku 2010

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Samospráva	2 063	2 048	2 023	2 003	1 971	1 943	1 927	1 914	1 910	1 897
Súkromné	39	39	41	42	47	52	57	59	61	62
Cirkevné	114	115	113	114	115	118	117	116	116	115
Spolu	2216	2202	2177	2159	2133	2113	2101	2089	2087	2074

Zdroj: SBA, na základe údajov CVTI SR

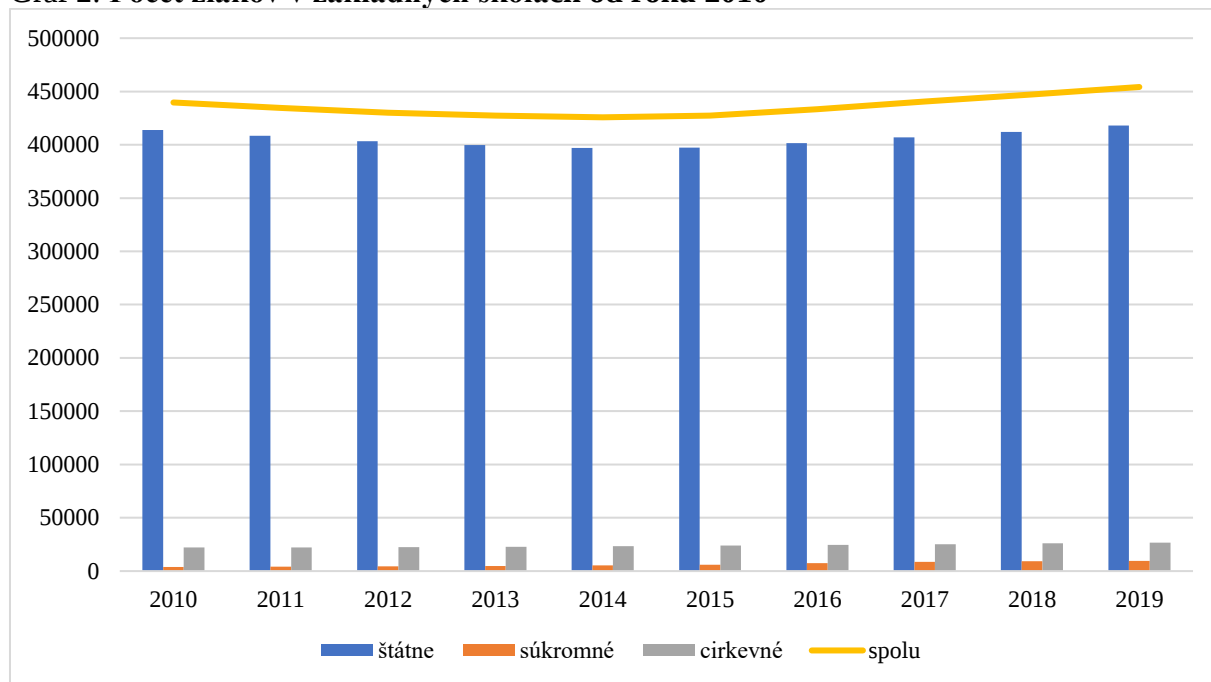
Môžeme však vidieť jav, že v posledných rokoch, od roku 2016 počty súkromných základných škôl rastú miernejším tempom. Vysvetlenie tohto trendu je predmetom analýzy v rozhovoroch so zriaďovateľmi súkromných škôl.

Zatiaľ čo pri materských školách je možné namietat', že dopyt po súkromných škôlkach rastie najmä kvôli nedostatočným kapacitám štátnych škôlok, tento argument pri základných školách neplatí. Vzdelávanie v základných školách je samostatnou voľbou rodičov, ktorí sa rozhodujú umiestniť dieťa¹¹ a platiť za jeho vzdelávanie vyššie poplatky.

Sektor základného vzdelávania je charakteristický najmä dlhodobým poklesom počtu žiakov, ktorý súvisí najmä s negatívnym demografickým vývojom. Tento pokles žiakov trval prakticky od vzniku samostatnej Slovenskej republiky až do roku 2015. Od tohto roku došlo k zmene, keďže sa do škôl začali dostávať populačne silnejšie ročníky narodené po roku 2005. Avšak dovtedy dlhotrvajúci pokles počtu žiakov mal za následok optimalizáciu kapacít, a to najmä štátnych škôl. Tento proces sa zjednodušil presunom kompetencií pod samosprávy a o zrušení základnej školy od roku 2004 rozhodujú mestské zastupiteľstvá. Od roku 2010 sa dá počet žiakov v školách považovať za stabilný, čo dokazujú aj údaje prezentované na Grafe 2.

¹¹Poplatok za štúdium na základnej škole zriaďovanej obcou alebo štátom neexistuje, zatiaľ čo na súkromných školách sa môže pohybovať v desiatkach až stovkách eur za rok, čo sa odlišuje vzhľadom na rôzny typ školy. Výhodou naproti tomu je, že viaceré základné školy v rámci poplatku poskytnú žiakovi aj všetky potrebné pomôcky.

Graf 2: Počet žiakov v základných školách od roku 2010

Zdroj: SBA, na základe údajov CVTI SR

Kým v základných školách zriaďovaných štátom počet žiakov do roku 2015 klesal, počet žiakov v súkromných základných školách od roku 2010 kontinuálne rástol a v roku 2019 dosiahol tento počet už takmer 10 000 žiakov.

Celkový počet žiakov v súkromných školách v roku 2019 stále tvoril len cca 3 % celkového počtu žiakov (cirkevné školy 5,54 %).

Podiel žiakov súkromných škôl na počte žiakov je od roku 2010 síce rastúci, no v posledných rokoch so spomaľujúcim trendom. Počet žiakov v súkromných základných školách od vzniku SR neprekročil viac ako 10 000 osôb. Podiely sú interpretované graficky v Prílohe 5.

V Európe má určujúci vplyv na vzdelávanie žiakov v základných školách (ISCED 1) štát. Len výnimočne tvorí podiel súkromných škôl na celkovom počte viac ako 20 % - napríklad v Spojenom kráľovstve, Španielsku a rekordérom je Belgicko s podielom súkromných škôl 54 %. Z okolitých krajín je vysoký podiel súkromných základných škôl ešte v Maďarsku (17,51 %), naopak najnižší v Českej republike (2,64 %). Podobný podiel súkromných základných škôl na tomto stupni vzdelávania môžeme nájsť aj v Rakúsku a Poľsku. Konkrétna tabuľka je dostupná v Prílohe 6.

Slovensko patrí z hľadiska pomeru súkromných škôl voči základným školám medzi krajiny oscilujúce okolo európskeho priemeru. Prístup krajín k rôznemu verejno – súkromnému vzdelávaciemu mixu sa odlišuje vzhľadom na kultúrne, sociálne alebo náboženské dôvody.

1.3.3 Domáce vzdelávanie – „homeschooling“

Aj domáce vzdelávanie tvorí určitú zložku súkromného vzdelávania. Z hľadiska regulácie vzdelávania platí, že existujú niektoré základné školy, ktoré sú špecializované na domáce vzdelávanie, pretože ho považujú za najlepší prístup ku vzdelaniu.

Domáce vzdelávanie na Slovensku v podobe individuálneho vzdelávania umožnil školský zákon schválený v roku 2008, avšak len pre prvý stupeň základnej školy. Podľa § 24 tohto zákona rozhoduje o povolení individuálneho vzdelávania riaditeľ školy na základe žiadosti zákonného zástupcu. Školy dostávajú naďalej 10 % z normatívu na žiaka, a to aj vtedy, ak umožnia vzdelávanie doma. Domáce vzdelávanie pritom musí zabezpečovať osoba, ktorá spĺňa kvalifikačné predpoklady vysokoškolského vzdelania druhého stupňa ustanovené pre učiteľov prvého stupňa základnej školy¹². Hodnotenie žiaka prebieha na základe komisionálnych skúšok, ktoré vykonáva každý polrok z príslušného učiva každého povinného predmetu.

Pre viaceré, najmä súkromné školy, vznikol zaujímavý trh, kedy môžu ponúkať vzdelávanie založené práve na jednoduchšom prístupe k domácomu vzdelávaniu.¹³ Ako uvádza Nejedlý (2018), viacero základných škôl prijíma žiakov na domáce vzdelávanie aj mimo rajónu svojej školy. Tento postup sa v minulosti stal kritizovaným aj zo strany školskej inšpekcie, no pravdou ostáva, že pre mnohé základné školy poskytuje konkurenčnú výhodu. „Homeschoolingu“ na Slovensku však uškodila kauza súkromnej základnej školy v Banskej Bystrici, kde sa neskôr ukázalo, že škola mala na domácom vzdelávaní viac ako 200 žiakov a v pravidelných triedach len asi 20 žiakov. Ako ďalej uvádza Nejedlý (2018), existujú podozrenia, že tento spôsob „homeschoolingu“ sa stal pre školu len možným zdrojom príjmov bez záujmu o vzdelávanie dieťaťa.

Rodičia môžu domácim vzdelávaním poveriť aj inú osobu s pedagogickým vzdelaním. Toto pravidlo umožnilo aj na Slovensku rozvoj vzdelávacích skupín alebo komunít, čo čiastočne dopĺňa možnosti základného vzdelávania na Slovensku.¹⁴

Ako už bolo spomenuté, na Slovensku je domáce vzdelávanie zatiaľ obmedzené na žiakov prvého stupňa, pričom sa pripravuje rozšírenie¹⁵. Ostatné európske krajiny možno na základe komparačnej analýzy rozdeliť na dve skupiny. Prvá skupina krajín umožňuje takéto vzdelávanie na základe požiadaviek rodičov – Dánsko, Nórsko, Veľká Británia, Írsko, Poľsko, Francúzsko, Taliansko, Slovinsko, Rakúsko, Švajčiarsko, Estónsko či Fínsko. Naopak, len vo výnimočných okolnostiach povoľujú domáce vzdelávanie Nemecko, Holandsko, Španielsko a Švédsko. Každá z krajín taktiež monitoruje progres žiakov.¹⁶ Z európskych krajín zákaz domáceho vzdelávania existuje v Bosne a Hercegovine alebo v Severnom Macedónsku.

V posledných rokoch obľúba tohto typu vzdelávania na Slovensku rastie. Ako môžeme vidieť na Grafe 3, rekordný počet dosiahol počet detí vzdelávajúcich sa „homeschoolingom“ v školskom roku 2020/2021. Nárast je spôsobený tým, že niekoľko škôl, v záujme odlíšiť sa od konkurencie poskytuje jednoduchšie možnosti prijatia na domáce vzdelávanie. Ďalšou možnosťou ako získať konkurenčnú výhodu je tzv. komunitné vzdelávanie, kedy sa spojí niekoľko rodín a dávajú žiakov vyučovať spoločne. Formálne sú títo žiaci zapísaní na domáce vzdelávanie a takáto forma vzdelávania predstavuje dobrú možnosť ako spraviť domáce vzdelávanie atraktívnejším. Touto formou vzdelávania sa vzdelávalo 617 detí.

¹²§ 24 odsek 4 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

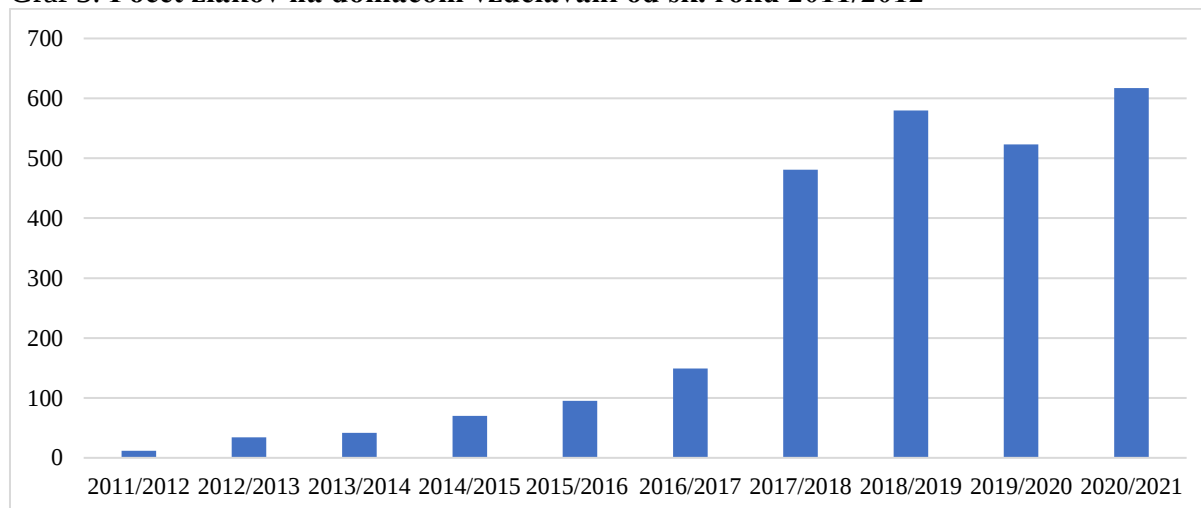
¹³Žiaľ, v minulosti sa v tejto súvislosti vyskytli aj prípady zneužívania domáceho vzdelávania. Príkladom je banskobystrička škola „Dve ruky“, ktorá realizovala vzdelávanie pre väčšinu žiakov práve systémom domáceho vzdelávania a neskôr z viacerých dôvodov prišla o akreditáciu.

¹⁴Nejedlý, týždenník Trend – Domáce vzdelávanie, 02/2019

¹⁵Od roku 2021 sa zavádza aj povinné predprimárne vzdelávanie s možnosťou individuálneho vzdelávania za veľmi podobných podmienok, ako je to v prípade prvého stupňa základných škôl. Pripravuje sa rozšírenie domáceho vzdelávania na druhý stupeň základnej školy.

¹⁶https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/home_education_in_europe_report.pdf

Graf 3: Počet žiakov na domácom vzdelávaní od šk. roku 2011/2012

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Je veľmi zložitá hodnotiť, či je takýto počet vysoký alebo nízky. Ale skúsenosti z iných európskych krajín ukazujú rôzne čísla – vo Francúzsku sa doma vzdeláva viac ako 35 000 detí, v Rakúsku asi 2 000 a napríklad v Holandsku 900. V podobne veľkom Švajčiarsku ide asi o 500 detí. Tento počet doma vzdelávaných detí môžeme na Slovensku považovať za štandardný.

Ako problematické sa v „homeschoolingu“ javí to, že toto vzdelávanie poskytuje nižší počet základných škôl, pričom však vznikajú niektoré špecializované projekty práve na takúto alternatívnu možnosť vyučovania. Bariérou ovplyvňujúcou väčší rozvoj domáceho vzdelávania je najmä krátenie normatívu. Pre viaceré školy predstavuje domáce vzdelávanie dodatočnú záťaž a školy nie sú motivované ich prijímať.

1.3.4 Základné umelecké školy

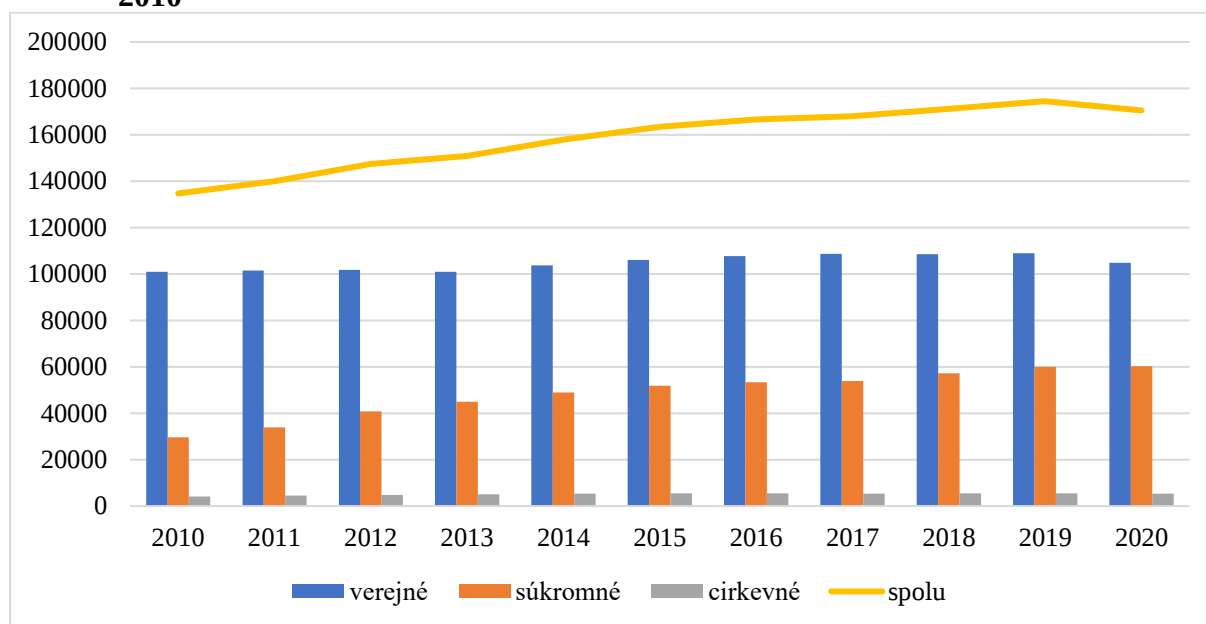
Základné umelecké školy sú dôležitou súčasťou vzdelávacieho systému. Dôkazom tohto tvrdenia je aj to, že školy navštevuje viac ako 170 000 žiakov. Od roku 2010 narástol počet súkromných základných umeleckých škôl takmer dvojnásobne. Zároveň oproti iným typom škôl rastie aj počet žiakov, ktorí tento typ školy navštevujú. Na rozdiel od iných typov škôl je zriaďovanie základných umeleckých škôl cirkvou iba v minimálnych počtoch.

Tabuľka 3: Počet základných umeleckých škôl v SR od roku 2010

Počet	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Verejné	193	193	193	194	196	199	200	200	200	199	201
Súkromné	86	96	105	111	114	153	149	154	154	158	162
Cirkevné	11	11	11	12	11	11	11	11	11	11	11
Spolu	290	300	309	317	321	363	360	365	365	368	374

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Graf 4: Počet žiakov základných umeleckých škôl podľa zriaďovateľa a spolu od roku 2010

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Pozitívnym faktom je, že rastie počet súkromných, ale i verejných základných umeleckých škôl. Rast počtu žiakov v súkromných umeleckých školách nie je na úkor počtu žiakov vo verejných školách. Javí sa skôr ako získavanie nových žiakov (Graf 4).

1.3.5 Gymnázia

Podobne ako pri základných školách, aj stredné školy sú ovplyvnené negatívnym demografickým vývojom a poklesom počtu študentov od roku 1993. Len v posledných desiatich rokoch študuje na gymnáziách o 20 000 študentov menej. Demografický pokles a regulácia vzniku nových škôl má za následok pokles počtu gymnázií.

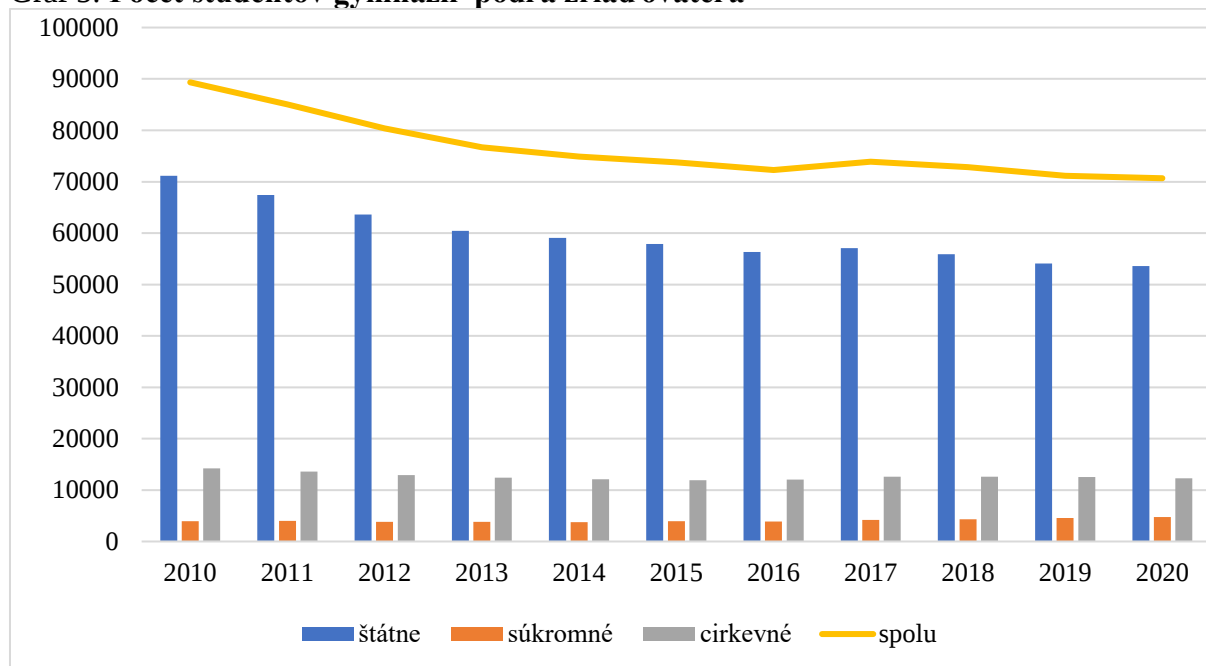
Tabuľka 4: Počet gymnázií podľa jednotlivých typov zriaďovateľa v SR

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet štátnych gymnázií	156	151	151	151	150	149	148	147	145	145	144
Počet súkromných gymnázií	40	42	39	39	37	40	39	40	40	39	38
Počet cirkevných gymnázií	55	55	55	57	57	57	54	53	51	51	51
Spolu	251	248	245	247	244	246	241	240	236	235	233

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Ako môžeme vidieť v Tabuľke 4, počet štátnych gymnázií nepretržite klesá od roku 2010. Počet súkromných gymnázií a počet cirkevných gymnázií je stabilný. Spomínaný pokles žiakov na gymnáziách má za následok zmenu ich rozloženia medzi jednotlivých zriaďovateľov. Kým v roku 2010 navštevovalo štátne gymnázia takmer 80 % všetkých študentov, cirkevné gymnázia 15,89 % a súkromné gymnázia len niečo viac ako 4 %. V roku 2020 pomer štátnych gymnázií dosahoval už len 75 %. Najvýraznejší počet študentov ubudol práve štátnym gymnáziám (počet študentov na súkromných gymnáziách v sledovanom období dokonca rástol). Podrobné výsledky ponúkame v Prílohe 7.

Graf 5: Počet študentov gymnázií podľa zriaďovateľa

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Počet študentov podľa typu školy zobrazuje Graf 5. Konkrétne výsledky sú uvedené aj v Prílohe 8.

Na základe analýzy uvedených dát konštatujeme, že hoci dopyt študentov/rodičov po súkromných školách rastie, počet týchto škôl sa nezvyšuje. Analýze podmienok vzniku nových škôl sa venujeme v nasledujúcej kapitole.

Vzdelávanie na stredných školách (gymnáziá) je aj v európskych krajinách väčšinou určované štátom. Slovensko paradoxne patrí ku krajinám s väčším podielom súkromných škôl na celkovom počte stredných škôl. Podobne ako Slovensko je na tom napríklad Španielsko, Švédsko, Maďarsko alebo Dánsko. Dominantný podiel majú súkromné školy z európskych krajín len v Spojenom kráľovstve alebo Belgicku. Konkrétne podiely študentov navštevujúcich neverejné a verejné školy vo vybraných krajinách EÚ sú súčasťou interpretácie v Prílohe 9.

1.3.6 Stredné odborné školy

Stredné odborné školy predstavujú najvýznamnejšiu zložku stredného stupňa vzdelávania v Slovenskej republike. Negatívnym demografickým vývojom, ale i nízkou prestížou odborného vzdelávania a negatívnym vnímaním tohto druhu vzdelávania medzi potenciálnymi študentmi a ich rodičmi (na základe ŠIOV, 2015) tento typ škôl o žiakov prichádza a ich počet neustále klesá. Kým v roku 2010 študovalo na stredných odborných školách 179 790 študentov, v roku 2020 ich bolo už len málo viac ako 122 000. Za desať rokov je pokles viac ako tretinový, čo vytvára tlak na zriaďovateľov škôl, aby redukovali tieto počty. To sa v značnej miere deje, počet štátnych stredných odborných škôl poklesol za uvedené obdobie o 40 a počet súkromných škôl o 9. Počet stredných odborných škôl, ktorých zriaďovateľom je niektorá z uznaných cirkví sa síce počas sledovaného obdobia nezmenil, no vývoj je stabilný na úrovni 19 škôl. Kompletné výsledky ponúkame v nasledujúcej Tabuľke 5.

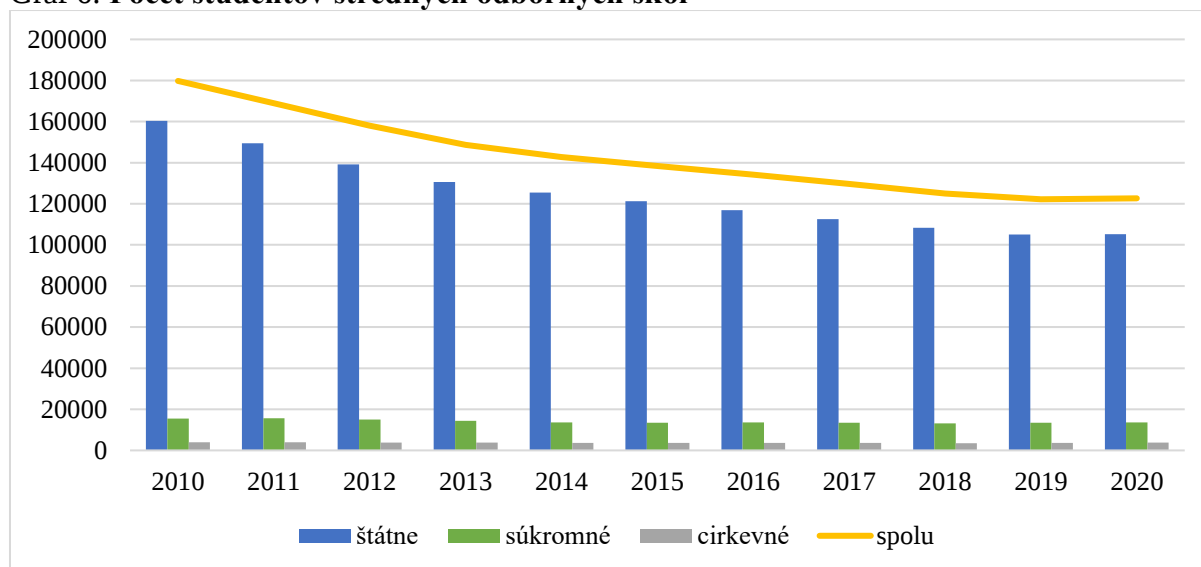
Tabuľka 5: Počet stredných odborných škôl podľa zriaďovateľa

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet samosprávnych SOŠ	379	362	359	354	348	346	340	339	337	334	335
Počet súkromných SOŠ	92	93	90	88	86	93	93	89	87	85	83
Počet cirkevných SOŠ	19	19	19	20	20	19	18	18	17	19	19
Spolu	490	474	468	462	454	458	451	446	441	438	437

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Podobne ako pri porovnávaní gymnázií, aj pri stredných odborných školách rastie v relatívnom vyjadrení dopyt po súkromných stredných odborných školách. V porovnávaní pomeru študentov, študujúcich na stredných školách sa tento pomer v sledovanom období mení v prospech súkromných a cirkevných škôl. Porovnaním celkových počtov študentov medzi jednotlivými typmi škôl podľa zriaďovateľov je možné konštatovať, že počet študentov klesá na všetkých školách, a to bez ohľadu na zriaďovateľa, najmä vplyvom negatívneho demografického vývoja. Počet študentov klesá pomalšie na súkromných školách, pričom najväčší pokles za uplynulých desať rokov vidíme vo verejných školách.

Graf 6: Počet študentov stredných odborných škôl

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Pomer študentov študujúcich na jednotlivých typoch škôl podľa zriaďovateľa zobrazuje Príloha 11.

Môžeme vidieť, že podiel študentov študujúcich na súkromných stredných odborných školách rastie. Môžeme preto konštatovať, že študenti nestrácajú záujem o vzdelávanie na súkromných školách a ich absolútny počet je dôsledkom všeobecného demografického poklesu.

Pri odbornom vzdelávaní je situácia odlišná. Veľká časť európskych krajín presadzuje väčší vplyv neštátnych škôl na celkovom počte škôl a ponecháva ich manažment na súkromných vlastníkov. Kompletne výsledky sú v Prílohe 12.

1.3.7 Jazykové školy

Ďalšou dôležitou súčasťou vzdelávacieho systému sú jazykové školy. V kontexte konceptu Priemyslu 4.0 je nepopierateľné, že zvyšovanie jazykových zručností bude kľúčové.

Ak sa pozrieme na počty škôl vidíme, že počet štátnych škôl (samostatné štátne školy) mierne klesol, počet súkromných škôl sa znížil od roku 2010 o 5. Podrobné výsledky sú zobrazené v Tabuľke 6.

V rámci pridružených škôl (školy fungujúce popri niektorej, najčastejšie strednej) škole vidíme dlhodobu stabilný vývoj.

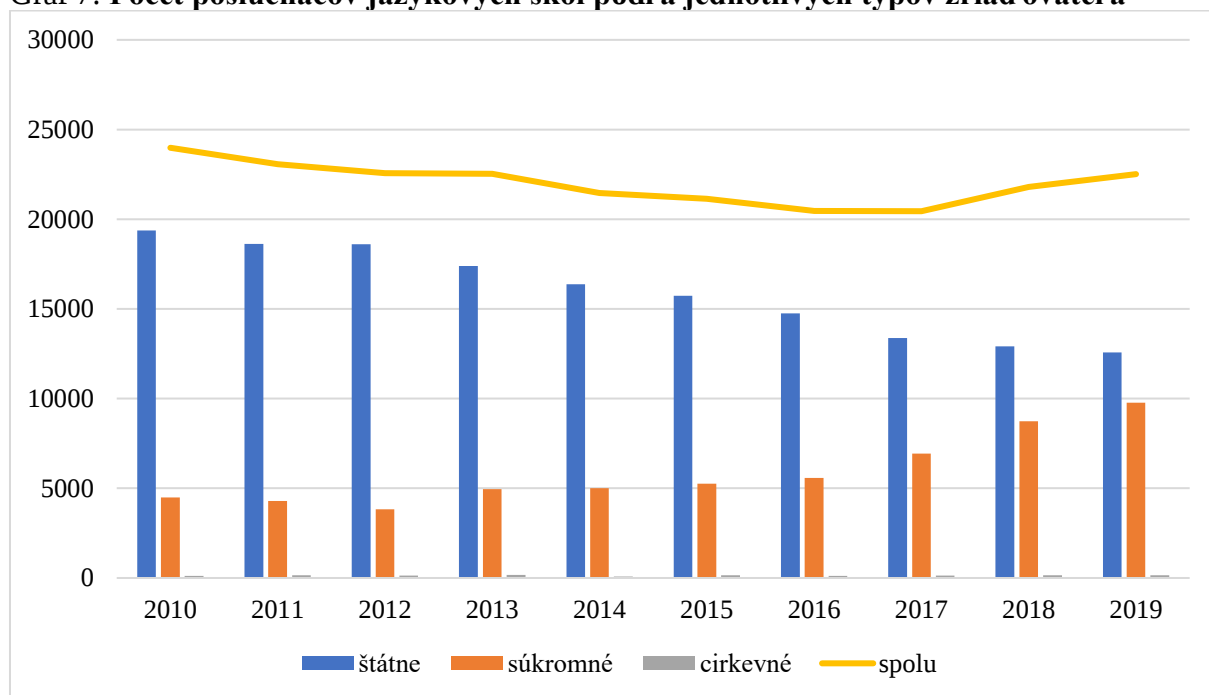
Tabuľka 6: Počet jazykových škôl v SR od roku 2010

Počet škôl samostatné	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Štátne	12	10	10	10	10	10	13	11	13	10
Súkromné	16	13	12	13	12	12	12	12	12	11
Cirkevné	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	28	23	22	23	22	22	25	23	25	21
Počet škôl pridružené	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Štátne	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Súkromné	4	3	4	4	3	3	3	3	3	3
Cirkevné	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	5	4	5	5	4	4	4	4	4	4

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Počet študentov jazykových škôl má dlhodobu stabilnú úroveň. V roku 2010 dosahoval celkový počet študentov jazykových škôl súčet 23 983, pričom v roku 2019 bolo týchto študentov 22 512. Zo zverejnených a analyzovaných dát vyplýva, že rastie podiel študentov študujúcich v súkromných školách a naopak, dlhodobu klesá počet študentov v štátnych jazykových školách. Naopak, vplyv cirkevných jazykových škôl na počte študentov je zanedbateľný. Všetky zverejnené údaje môžeme vidieť na Grafe 7.

Graf 7: Počet poslucháčov jazykových škôl podľa jednotlivých typov zriaďovateľa

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Mierne znepokojujúcim faktom je, že klesá počet poslucháčov, ktorí vykonali štátnu skúšku z niektorého cudzieho jazyka. pokles je najväčší pri súkromných školách, ale vidíme to aj pri štátnych školách. Jedným z dôvodov môže byť aj snaha získať certifikát platný na medzinárodnej úrovni. Aj preto stráca štátna skúška na atraktivite. Situácia v jazykovom vzdelávaní je preto nejasná. Na jednej strane je možné interpretovať dáta za štátom regulované jazykové školy, na druhej strane ostáva nevyjasnené, aký bude trend smerom do budúcnosti.

1.3.8 Celoživotné vzdelávanie

Vplyvom priemyselnej revolúcie Priemysel 4.0 získava nový rozmer systém celoživotného vzdelávania. Tento systém umožňuje jednotlivým zamestnávateľom získať kvalifikovanú pracovnú silu zo súčasnej pracovnej sily, ktorá nájde uplatnenie aj na trhu práce v budúcnosti a v nových profesiách.

Problémom sa stáva tzv. „skill gap“. Ide o nesúlad zručností a potrieb trhu práce. V slovenskom prostredí sa zamestnávatelia sťažujú na nedostatočne pripravených absolventov škôl. Problémom SR je najmä uprednostňovanie štúdia humanitných odborov pred štúdiom technických odborov. Zamestnávatelia častokrát majú problém nájsť kvalifikovanú pracovnú silu, a to aj v prostredí, kedy môže na trhu práce existovať prebytok pracovnej sily. Problémom je jej kvalifikácia. Zamestnávatelia čoraz častejšie vyžadujú kompetencie najmä v oblasti práce s digitálnymi technológiami, dátami a v oblasti tzv. soft skills. Problém nesúladu zručností a potrieb trhu práce môže urýchliť pandémie COVID – 19. Historický nárast nezamestnanosti v ekonomike USA počas roka 2020, ktorý sa svojimi parametrami približuje len najväčšej recesii zo začiatku 20. storočia ukazuje, že o prácu prichádzali najmä nižšie kvalifikovaní, manuálni pracovníci. S určitou mierou pravdepodobnosti je možné tvrdiť, že časť týchto pracovníkov sa do pôvodného zamestnania nevráti a budú nahradení digitálnymi technológiami v manuálne jednoduchých povolaniach (napríklad samoobslužné pokladne v reštauráciách, obchodoch, čoraz väčšie trendy v digitalizácii vidieť napríklad i v doprave). Riešením na tieto problémy je celoživotné vzdelávanie, ale i v zahraničí čoraz akceptovanejšia forma tzv. „upskillingu“. Tento pojem znamená, že zamestnávateľ poskytne zamestnancovi možnosti, ako si zlepšovať svoju kvalifikáciu. Moderný spôsob upskillingu obsahuje napríklad:

- Online kurzy prostredníctvom rôznych online nástrojov. Zamestnávateľovi poskytuje takáto forma možnosť vzdelávať množstvo zamestnancov v jednom čase po celom svete.
- Rotácia práce – umožňuje presúvať zamestnancov medzi jednotlivými organizačnými zložkami v rámci organizácie a adaptovať ho na viacero možných pozícií.
- Rozšírenie pracovnej činnosti – kedy je zamestnancovi pridáných viacero úloh do pracovného procesu, ktoré musí plniť. Umožňuje to zamestnancovi postupne sa prispôbovať novým požiadavkám trhu práce.
- Mentoring – niektorí zamestnávatelia určujú mentorov, ktorí postupne jednotlivých zamestnancov vedú k zlepšovaniu výkonov v práci a k novým technológiám.
- Zlepšovanie digitálnych zručností, ktoré zahŕňa kurzy strojopisu, používanie softvéru MS Office, používanie a prácu so sociálnymi médiami a základy programovania.

Zlepšuje sa ponuka organizácií, ktoré sa venujú vzdelávaniu pracovnej sily¹⁷. Najčastejšie sú to neziskové organizácie, spolupracujúce so zamestnávateľmi. Regulačná politika by mala

¹⁷<https://blogs.microsoft.com/blog/2020/06/30/microsoft-launches-initiative-to-help-25-million-people-worldwide-acquire-the-digital-skills-needed-in-a-covid-19-economy/>

reflektovať práve túto snahu neziskových organizácií ponúkajúcich vzdelávanie, ktoré formálne nie je charakterizované ako „celoživotné vzdelávanie“, teda nie je nutne akreditované štátom. Napriek tomu však tieto organizácie majú nezastupiteľnú úlohu vo vzdelávaní zamestnancov.

Analýza dát jednotlivých subjektov, ktoré poskytujú ďalšie vzdelávanie, je však problematická. Existuje síce zákonná povinnosť subjektov posilať hlásenia Centru vedecko – technických informácií, avšak nízka vymožitelnosť tejto povinnosti vedie k tomu, že časť subjektov tieto výkazy neodovzdá. Podrobné údaje nie sú preto známe a zlepšenie informovanosti v oblasti celoživotného vzdelávania ostáva výzvou do budúcnosti. Je možné pracovať len s čiastočne dostupnými dátami, ktoré CVTI každoročne publikuje na základe zverejnených údajov. Tieto dáta sú v súčasnosti jediným relevantným zdrojom, ktorý nám poskytuje obraz o stave celoživotného vzdelávania na Slovensku. Tieto dáta tiež nepokrývajú vzdelávacie aktivity zamerané na nadobúdanie, hodnotenie a overovanie odbornej kvalifikácie na účely výkonu povolania podľa osobitných predpisov a na prípravu na výkon odborných činností podľa osobitných predpisov.

Napriek týmto nedostatkom je z týchto zdrojov možné získať informácie o stave celoživotného vzdelávania na Slovensku. Chrbtovú kosť ďalšieho vzdelávania tvoria dve veľké skupiny – na jednej strane podnikatelia (najmä s. r. o.) a na druhej strane verejnoprávne inštitúcie, v tomto prípade najmä vysoké školy. Pomerne silný v poskytovaní celoživotného vzdelávania je tiež neziskový sektor. Kompletné výsledky sú dostupné ako súčasť Prílohy 14 a 15.

V percentuálnom vyjadrení v roku 2019 tvorili s. r. o. 34 % organizácií podieľajúcich sa na ďalšom vzdelávaní, verejnoprávne inštitúcie 13 %, podnikatelia – FO 11 %, neziskové organizácie 9 % a príspevkové organizácie 10 % zo všetkých inštitúcií poskytujúcich ďalšie vzdelávanie. Kompletný zoznam je uvedený v Prílohe 14.

Z údajov prezentovaných CVTI SR môžeme vidieť silné regionálne disproporcie medzi jednotlivými krajinami v SR. Väčšina vzdelávacích aktivít prebieha v rámci Bratislavského kraja, pričom tento podiel v roku 2019 dosiahol takmer 50 % všetkých realizovaných vzdelávacích aktivít.

Z hľadiska Zákona o celoživotnom vzdelávaní, ktorý má kľúčovo pokrývať problematiku ďalšieho vzdelávania a umožniť zamestnancom získať kompetencie aj mimo školského prostredia bolo v roku 2019 uskutočnených 709 vzdelávacích aktivít (podľa údajov CVTI SR). Väčšina kurzov bola realizovaná v oblastiach účtovníctva a daní, strojárstve a stavebníctve. Väčšina z týchto realizovaných aktivít bola realizovaná v Bratislavskom kraji (162) a v Košickom kraji (135) aktivít.

Aj počty absolventov, ktorí sa zúčastňujú vzdelávacích aktivít realizovaných podľa zákona o celoživotnom vzdelávaní svedčia o dominancii Bratislavského kraja.

Tabuľka 7: Počet absolventov celoživotného vzdelávania (akreditované programy) v SR

Počet absolventov	2017	2018	2019
Bratislavský kraj	47 589	35 582	36 503
Trnavský kraj	5 024	2 890	4 844
Trenčiansky kraj	7 510	8 332	7 292
Nitriansky kraj	12 781	6 193	6 442
Žilinský kraj	10 949	3 963	5 986
Banskobystrický kraj	7 916	3 720	5 718
Prešovský kraj	6 352	5 505	3 953
Košický kraj	10 399	13 062	14 764
SR	108 520	79 247	85 502

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

V roku 2019 absolventi ďalšieho vzdelávania v Bratislavskom kraji tvorili viac ako 40 % všetkých absolventov. Ide o dlhodobý trend. Dochádza k disproporciám v poskytovaní ďalšieho vzdelávania a občania v regiónoch nemajú rovnaký prístup k ďalšiemu vzdelávaniu. Silný je v tomto vzdelávaní tiež Košický kraj.

Z analýzy údajov za posledný dostupný rok 2019 zároveň vyplýva, že najpočetnejšie zastúpenými programami sú príprava učiteľov a pedagogiky (podiel 11 %), potom výučba anglického jazyka, umelecko – remeselné zručnosti, kaderníctvo, účtovníctvo a dane. Z hľadiska previazania na koncepciu Priemysel 4.0 preto vidíme v nastavenom systéme celoživotného vzdelávania ešte veľké rezervy. Tie naplno odhalila pandémia koronavírusu. Časť pracovnej sily nie je schopná prejsť na prácu z domu, v rýchlejšom tempe zanikajú miesta s nižšou pridanou hodnotou a trendy z USA ukazujú, že nárast nezamestnanosti môže byť obrovský. Vo väčšej miere je nevyhnutné posilniť IT kurzy a zabezpečiť, aby pracovná sila bola schopná pracovať so základnými kancelárskymi balíkmi, mala základy programovania. Najviac ohrozenými sa stávajú manuálne činnosti. Práve slovenská ekonomika je do značnej miery založená na manuálnych činnostiach kompletizovania výrobkov (áut, televízorov). Vo svete už v súčasnosti existuje niekoľko iniciatív zameraných na celoživotné vzdelávanie. Tieto iniciatívy nie sú akreditované štátom, a preto by sa aj podpora štátu nemala obmedzovať len na podporu akreditovaných programov. Pod celoživotným vzdelávaním sa v zahraničí chápu aj kurzy, ktorých sa môžu zamestnanci zúčastniť po práci, vo svojom voľnom čase. Tie im zároveň umožňujú nadobudnúť kľúčové kompetencie potrebné pre vykonávanie práce aj v budúcnosti. Celoživotné vzdelávanie by malo vo väčšej miere zohľadňovať požiadavky trhu práce a menej by malo byť zamerané len na získavanie kreditov pre učiteľov. Preto považujeme za vhodné, aby systém celoživotného vzdelávania nebol chápaný len ako súčasť štátneho systému s akreditovanými programami, ale aby došlo k podpore zamestnávateľov, ktorí investujú finančné prostriedky do vzdelávania pracovnej sily. Do značnej miery sa dajú väčšie počty absolventov celoživotného vzdelávania v Bratislave a Košiciach pripísať najmä tlaku zamestnávateľov na svojich pracovníkov.

1.4 Význam súkromných škôl a ďalších subjektov v systéme vzdelávania v nadväznosti na zmeny prichádzajúce so štvrtou priemyselnou revolúciou

Priemyselné revolúcie sa v dejinách ľudstva odohrávajú v pravidelných intervaloch. Od roku 2010 sa vo vyspelom svete poukazuje na nastupujúci fenomén štvrtej priemyselnej revolúcie. Prvá priemyselná revolúcia umožnila mechanizáciu výroby a parné stroje prispeli k rozšíreniu manufaktúrnej a hromadnej výroby. Druhá priemyselná revolúcia sa datuje na koniec 19. storočia. Priniesla zapojenie pásovej výroby a zapojenie elektrickej energie na poháňanie strojov a zariadení. Tretia priemyselná revolúcia, ktorá prišla v 70. rokoch 20. storočia znamenala prienik prvých počítačov a informačných technológií do výroby a umožnila automatizáciu výroby vo veľkom rozsahu. Štvrtá priemyselná revolúcia sa datuje na začiatok 21. storočia. Tá by mala viesť k prenikaniu digitalizácie a informatizácie do všetkých sfér výroby a bežného života. Práve rozvoj informačno – komunikačných technológií má za následok, že nasledujúca fáza vývoja spoločnosti dostáva názov Priemysel 4.0. Pojem sa v Európe objavil v roku 2013 na konferencii v nemeckom Hannoveri. Práve Nemecko si prvýkrát uvedomilo riziká nových technológií a ich možný dopad na ekonomiku krajiny. Priemyselná výroba sa ďalej musí uskutočňovať v Európe, avšak tak, aby bola schopná konkurovať iným krajinám (v tejto súvislosti najmä USA a Čína, ale i rýchlo rastúce ekonomiky krajín ako Brazília, India). Tento proces predstavuje výzvu nielen pre výrobný sektor, ale i pre sektor služieb a sektor školstva.

Koncepcia tejto novodobej „priemyselnej revolúcie“ so sebou prináša dôraz na ešte lepšiu automatizáciu výroby, vzájomnú prepojenosť jednotlivých komunikačných systémov, koncepciu „internetu vecí“. Zmenou pravdepodobne prejdú všetky oblasti bežného života – či už bývanie v smart domoch, práca v smart budovách, logistika, ktorá bude orientovaná viac na potreby zákazníka, či automobilizmus s pokročilými technológiami, ktorý bude nielen viac „zelený“, ale čoraz viac autonómny od vôle vodiča. V konečnom dôsledku všetky zmeny v rámci tejto priemyselnej revolúcie pomôžu vytvoriť efektívnejší a pre človeka lepší svet v zdravšom prostredí, avšak zároveň kladú veľké nároky na prispôsobenie sa novým požiadavkám. Proces zahŕňa aj optimalizáciu výrobných postupov a aplikáciu nových postupov s cieľom zvýšiť produkciu. Z hľadiska štatistík, ktoré uvádza portál priemyselstyrinula.sk, sa inováciám venuje len 18 % MSP na Slovensku. V Nemecku sa zvyšuje dopyt po pracovných miestach technologického personálu, či manažmentu výrobného procesu, naopak, znižuje sa dopyt po pracovníkoch vykonávajúcich opakovanú manuálnu prácu. Je preto možné predpokladať, že tento trend sa presunie aj na Slovensko.

Takéto požiadavky sa premietnu do oblasti vzdelávania. Slovenský sektor vzdelávania, najmä v základných a stredných školách, sa vyznačuje veľkou mierou memorovania a nedostatočne flexibilne reaguje na meniace sa požiadavky trhu práce.

Požiadavky trhu práce sa do budúcnosti budú vyvíjať skôr spôsobom zvyšovania technických zručností, zručnosti práce s multimediálnym obsahom, analytické činnosti, jazykové schopnosti, či kritické rozmyšľanie a práca v tímoch¹⁸.

Oravec (2019) upozorňuje, že je nevyhnutné zlepšovať najmä vzdelávanie v technických a prírodných vedách a v matematike. Tiež je nevyhnutné rozvíjať tzv. 4K: kritické myslenie, kreativita, komunikácia a kolaborácia.¹⁹ Okrem týchto tzv. mäkkých zručností sú dôležité ešte STEM poznatky, poznatky z vied, technológií a matematiky.²⁰

Štvrtá priemyselná revolúcia prinesie revolučné zmeny na pracovnom trhu. Roboty nahradia časť pracovných síl a naopak, zvýši sa dopyt po kvalifikovaných pracovných silách. Je potreba mať na pamäti, že v súvislosti so zmenou priemyselného prostredia sa potreba niektorých profesií utlmuje, či úplne zanikajú. Tie existujúce sa menia čoraz viac, pričom vyžadujú najmä väčšie znalosti informačno – komunikačných technológií a tzv. soft skills.

Podľa World Economic Forum „The Future of Jobs Report 2020“ z októbra 2020 sú najviac ohrozenými profesiami napríklad úradnícke sily, účtovníci, audítori, ale i pracovníci v továrňach a montážnych dielňach. Na druhej strane stúpne dopyt najmä po dátových analytikoch, vedcoch, špecialistoch na umelú inteligenciu, analytikov informačnej bezpečnosti. Všetky tieto profesie majú spoločné to, že je nevyhnutný rozvoj kompetencií informačných technológií, analytických zručností a mäkkých zručností, tzv. soft skills.

V súvislosti s priemyselnou revolúciou Priemysel 4.0. sa vo vyspelom svete čoraz častejšie hovorí aj o potrebe Vzdelávania 4.0. Princípy takéhoto vzdelávania sú podobné, ide o prepájanie poznatkov technológií a učenia založeného na skúsenosti. Deti by mali byť v školách naučené „viac sa hrať“ a menej memorovať²¹.

Aké sú základné rozdiely medzi štandardným vzdelávacím systémom a systémom vzdelávania smerom k budúcnosti? Základné rozdiely spočívajú najmä:

¹⁸ spracované na základe výskumov renomovaných autorov: Rania Mohy El Din Nafea, Esra Kilicarsan Toplu

¹⁹ <https://www.zps.sk/novinky/2019/co-ucit-ked-nevieme-co-bude>

²⁰ <https://eduworld.sk/cd/zuzana-granska/6586/jan-oravec-rozhovor>

²¹ <https://www.mentalup.co/blog/industry-4-and-its-impact-on-education>

- Vzdelávanie v budúcnosti nebude časovo a priestorovo ohraničené. Kým v minulosti boli žiaci závislí na poznatkoch, ktoré získali v škole, v budúcnosti (a v súčasnosti do značnej miery už tiež) sa môžu učiť na hocijakom mieste a v hocijakom čase, aký im vyhovuje. Môže za to čoraz väčšia dostupnosť online nástrojov.
- Vzdelávanie bude viac personalizované. Nemyslí sa tým len fakt, že študenti si budú sami vyberať, akej téme sa chcú venovať ale i to, že vzdelávanie sa im v jednotlivých témach viac prispôsobí. Kým v štandardnom vzdelávacom systéme všetci preberali naraz rovnakú tému, vzdelávanie budúcnosti sa viac prispôsobí schopnostiam a možnostiam žiaka a bude sledovať jeho úroveň a pomôže mu zvládnuť (aj opakovane) témy, ktoré nezvláda.
- Flexibilita vzdelávania, ktorá bude vyžadovať aj väčšie zapojenie učiteľov. Tí môžu merať výsledky svojich žiakov individuálnejšie a flexibilnejšie, vyhodnocovať ich, prispôbovať sa im a pomôcť im efektívnejšie a rýchlejšie.
- Projektovo založené vzdelávanie - kým štandardný model vzdelávania prinášal so sebou najmä memorovanie poznatkov, vzdelávanie budúcnosti v súvislosti s požiadavkami, ktoré na neho bude klásať Priemysel 4.0. nebude ani tak vyžadovať širokú paletu vedomostí, ale skôr skúsenosti s prácou na projektoch a v tíme.
- Interpretácia dát – Silné miesto v životoch ľudí bude mať matematika. Na rozdiel od predchádzajúcich období táto úloha pripadne počítačom. Tie budú schopné analyzovať veľké zdroje dát a na základe nich budú ľudia tvoriť rozhodnutia. Je preto nevyhnutné, aby absolventi škôl v budúcnosti boli schopní analyzovať a správne interpretovať dáta, vedeli programovať a vedeli určovať trendy pri analýze dát.
- Nebude dôležitá len záverečná skúška ale priebežné zlepšovanie sa – kým vzdelávanie v minulosti sa zameriavalo na určitú skúšku a jej absolvovanie (napríklad maturita), vzdelávanie v budúcnosti je zamerané na dosahovanie pokroku a na dosiahnutie kontinuálneho zlepšovania sa.²²

Všetky spomínané zmeny vytvárajú obrovský tlak na školský systém a systém vzdelávania, ktorý nevyhnutne musí prejsť zmenami. Rozvíjať všetky tieto zručnosti by malo aj zavedenie podnikateľského vzdelávania. Niekoľko iniciatív na podporu rozvoja podnikateľského vzdelávania sa uskutočnilo aj v SR, napr. implementácia štátneho programu „Podpora úspešnej podnikateľskej praxe a výchovy k podnikaniu“. Realizuje ho Slovak Business Agency v spolupráci so Združením podnikateľov Slovenska. Došlo k návrhu 14 metodík pre rozvoj vybraných zručností, pričom došlo k ich otestovaniu na focusovej skupine učiteľov. Taktiež dochádza k podpore spolupráce medzi konkrétnymi firmami a praxou, ktorých príkladom je napríklad vznik fondu Teachers development program Slovakia. Tento program je zameraný najmä na zvýšenie motivácie učiteľov stredných a základných škôl, aby na sebe komplexne pracovali a učili aj kompetencie potrebné pre povolania budúcnosti.²³

Napriek niektorým projektom na slovenskom pracovnom trhu dlhodobo pretrváva nespokojnosť zamestnávateľov s pripravenosťou absolventov stredných alebo vysokých škôl.

Prieskum realizovaný v rámci iniciatívy Catching Up Regions v Prešovskom samosprávnom kraji z roku 2019 poukazuje na negatívne skúsenosti zamestnávateľov. Pre 81 % z nich je problémom nájsť kvalifikovaného pracovníka. Najčastejšie absentujú technické zručnosti, komunikačné a interpersonálne zručnosti a pokročilé zručnosti v IT.

²² Spracované podľa: <https://www.mentalup.co/blog/industry-4-and-its-impact-on-education>

²³ <https://www.zps.sk/novinky/2020/pripravujeme-absolventov-pre-svet-ktery-pride>

Celoslovenský prieskum analytickej spoločnosti Trexima (2018) upozorňuje na nízku pripravenosť slovenského hospodárstva na nadchádzajúcu štruktúrnú zmenu. Tiež analytici tvrdia, že je potrebné prijať kroky na zvýšenie flexibility vzdelávacieho systému.

S týmto problémom súvisí aj problém tzv. skilling gapu. „Skillin gap“ znamená, že časť populácie nedisponuje dostatočnými kompetenciami pre profesie vykonávané v budúcnosti. Tento problém je celosvetový a riziká pre pracovné sily odhalila aj pandémia COVID – 19. Šok na strane dopytu spôsobil rekordný nárast nezamestnanosti aj v USA. Podľa odhadov Microsoftu z roku 2020 je strata pracovných miest väčšia ako pri Veľkej recesii z roku 2009. Problémom oproti tomuto obdobiu je však najmä strata menej produktívnych pracovných miest a presunutie viacerých segmentov do online priestoru. Práve tento nesúlad vyžaduje lepšie vzdelanú pracovnú silu, ktorá bude reagovať na trendy digitalizácie. Spôsobov riešenia vzniknutej situácie je viacero. Ide najmä o flexibilnejšie vzdelávanie bez potreby zapájania štátu prostredníctvom akreditovaných kurzov. Toto vzdelávanie zahŕňa:

- Zavádzanie nových technológií a vzdelávanie pracovníkov prostredníctvom nich.
- Zameranie sa na širšiu škálu zručností.
- Väčšie zapojenie zamestnávateľov do procesu vzdelávania.
- Partnerstvá medzi zamestnávateľmi a inštitúciami poskytujúcimi vzdelávanie²⁴.

Tento nesúlad je riešený prostredníctvom ďalšieho dovzdelávania absolventov. Najčastejšie sa tak deje prostredníctvom firiem, ktoré musia vynakladať čas a prostriedky na dovzdelávanie absolventov. Podnikateľská aliancia Slovenska v roku 2019 zozbierala názory členov. Až 57,6 % respondentov v ich ankete tvrdí, že celý slovenský vzdelávací systém je nefunkčný. Najčastejšie od absolventov stredných škôl vyžadujú schopnosť učiť sa (79,5 %), komunikačné schopnosti (64,4 %), odborné vedomosti (59,80 %), schopnosť pracovať v tíme (53,8 %) a jednoduchú prácu s počítačom (50,8 %).²⁵

1.4.1 Porovnanie kvality slovenského vzdelávacieho systému so zahraničím

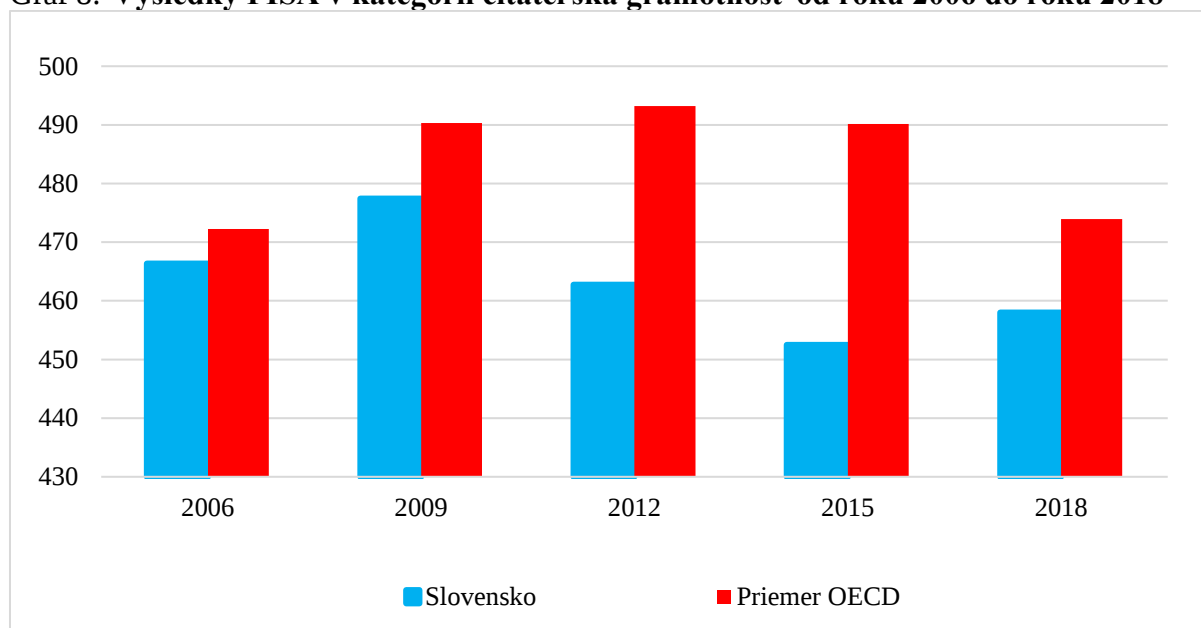
Vzdelávací systém v SR je dlhodobo v kríze. Potvrdzujú to rôzne kvalitatívne ako i kvantitatívne prieskumy a medzinárodné porovnávacie hodnotenia.

Najznámejším spôsobom, ktorým sa uskutočňuje posudzovanie kvality vzdelávacieho systému na úrovni ISCED 1 – 4, je medzinárodné hodnotenie OECD PISA. Za kľúčovú kompetenciu v zmysle koncepcie Priemysel 4.0 sa ako kľúčový výsledok javí pochopenie čítanému textu (výsledky v kategórii „Reading“).

²⁴<https://blogs.microsoft.com/blog/2020/06/30/microsoft-launches-initiative-to-help-25-million-people-worldwide-acquire-the-digital-skills-needed-in-a-covid-19-economy/>

²⁵<https://www.alianciapas.sk/2019/02/06/podla-podnikatelov-je-na-slovensku-zly-vzdelavaci-system/>

Graf 8: Výsledky PISA v kategórii čitateľská gramotnosť od roku 2006 do roku 2018

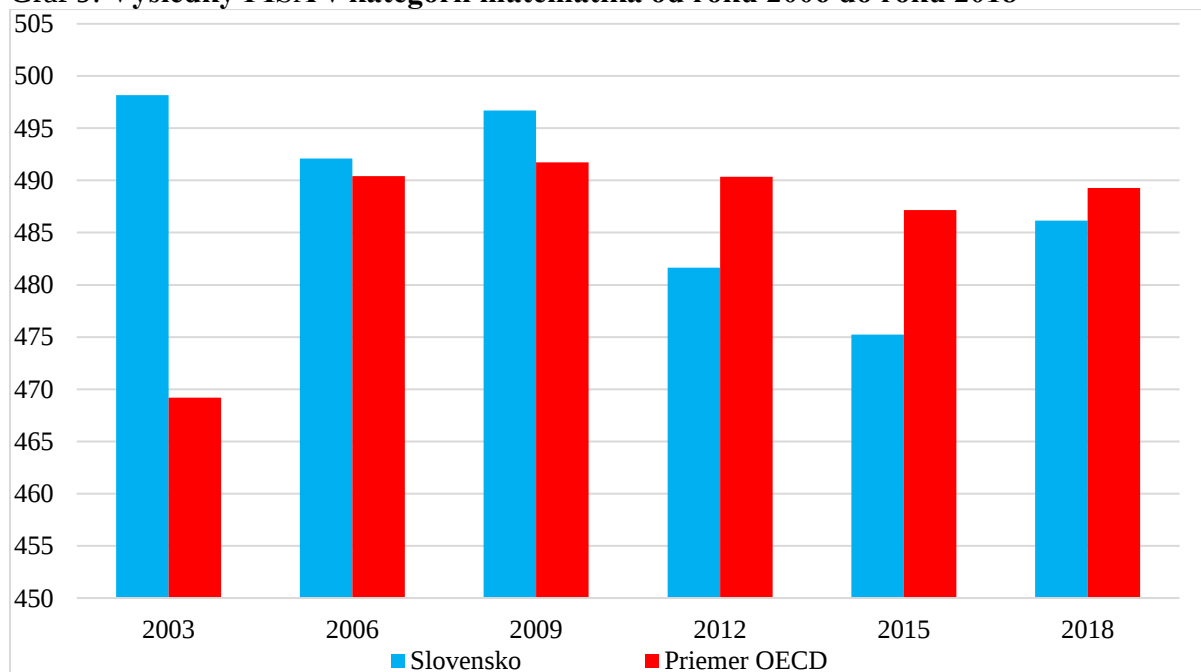

Zdroj: OECD PISA 2018

Ako môžeme vidieť, v tomto ukazovateli Slovensko zaostáva vo všetkých sledovaných rokoch za priemerom krajín OECD.

Ani v matematike nie je Slovensko úspešné a výsledky slovenských žiakov by sa dali interpretovať ako zhoršujúce. Kým ešte v roku 2009 slovenskí žiaci dosiahli v hodnotení PISA výsledky nad priemerom krajín OECD, od roku 2012 sa im to už nikdy nepodarilo.

Graf 9: Výsledky PISA v kategórii matematika od roku 2006 do roku 2018

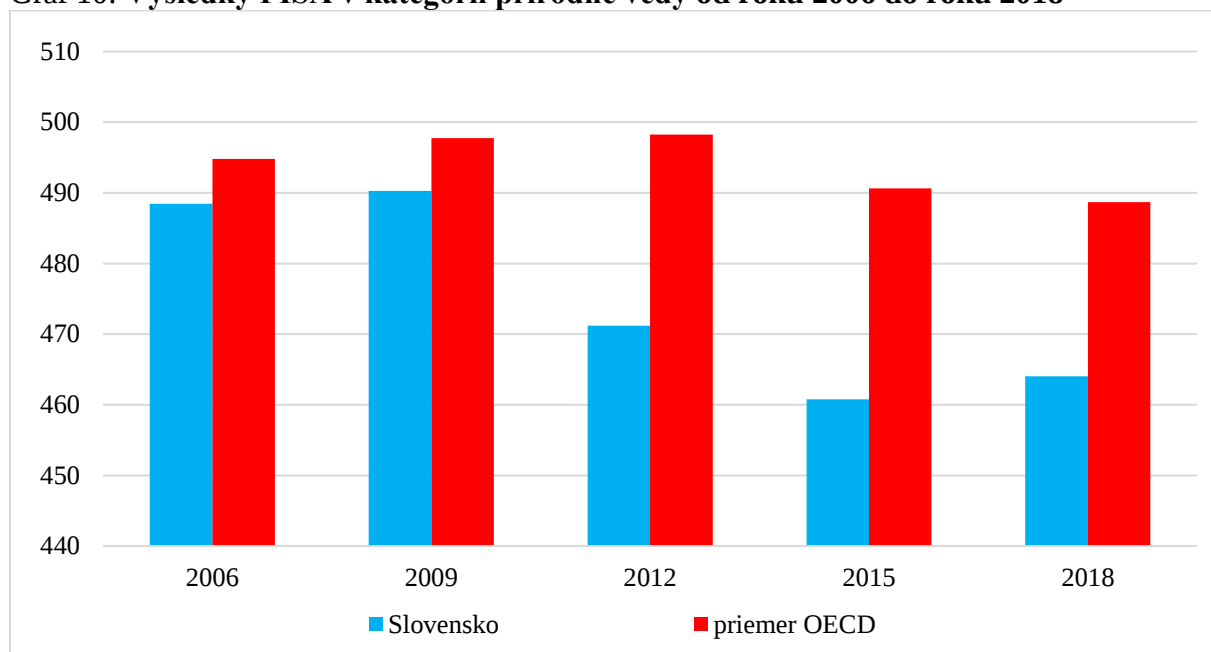

Zdroj: OECD PISA

Matematika pritom patrí medzi kľúčové znalosti v oblasti programovania a digitálnych technológií.

Poslednou kategóriou hodnotenou v rámci PISA sú prírodné vedy. V tejto kategórii nedosiahli slovenskí žiaci aspoň priemer OECD ani raz počas obdobia od roku 2006. Posledné dve obdobia sa slovenskí žiaci zaraďujú dokonca k hlboko podpriemerným krajinám.

Graf 10: Výsledky PISA v kategórii prírodné vedy od roku 2006 do roku 2018

Zdroj: OECD PISA

Slovenskí žiaci vo veku 15 rokov patria medzi najhorších aj v prípade skúmania tzv. globálnych zručností. Globálne zručnosti znamenajú schopnosť žiakov argumentovať na vybrané témy globálneho významu. V roku 2018 sa napríklad týkali vplyvov hospodárskej krízy na ekonomiku sveta alebo globálneho otepľovania. Slovensko sa vo výsledkoch zaradilo k skupine krajín s podpriemerným skóre (podobne ako napr. Kosovo, Maroko, Severné Macedónsko, Rumunsko, či Saudská Arábia). Posudzovanie globálnych zručností hodnotí schopnosť študentov vytvárať vlastný názor a schopnosť kriticky myslieť. Celkové výsledky v hodnotení PISA ukazujú dlhodobú stagnáciu školstva. Je nevyhnutné realizovať reformy s cieľom zvýšiť kvalitu vzdelávania.

O zlom stave stredoškolského vzdelávacieho systému vypovedá nezamestnanosť mladých ľudí. Podľa údajov OECD je na Slovensku bez práce takmer 20,5 % populácie vo veku od 18 do 24 rokov. V ČR je to napríklad len 10,3 % populácie, v Maďarsku 11,6 % populácie a v Poľsku 11,5 % mladých ľudí vo veku od 18 do 24 rokov.²⁶

Problémom je z tohto pohľadu nesúlad kvalifikácie absolventa vzdelávacieho systému a požiadaviek trhu práce. Uchádzači o štúdium si vyberajú marketingovo príťažlivé odbory a štát len málo podporuje trhové prostredie na univerzitách. Vznikajú preto problémy s prekvalifikovanosťou pracovnej sily, umocnené problémom vzdelávania na univerzitách nízkej kvality. Zamestnávateľia musia absolventov prekvalifikovávať, pričom samotní

²⁶<https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate-by-age-group.htm#indicator-chart>

zamestnanci nemajú veľký záujem o vzdelávanie mimo práce najmä z dôvodu drahých kurzov ďalšieho vzdelávania (spracované podľa RÚZ 2018).

Konkurencieschopný vzdelávací systém je veľmi dôležitý pre rozvoj každej krajiny. Na Slovensku je tento fakt ešte zvýraznený veľkou potrebou kvalifikovaných pracovných síl v budúcnosti. Slovenské pracovné miesta sú podľa štúdie OECD z roku 2018 najviac ohrozené automatizáciou zo všetkých krajín. Vysoké riziko automatizácie práce a následnú stratu pracovných miest odhadujú analytici OECD až na 30 % pracovných miest. To znamená, že pre potreby zachovania konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky bude nevyhnutné, aby v budúcnosti boli vytvárané pracovné miesta s vysokou pridanou hodnotou.

Slabé miesta slovenského vzdelávacieho systému je možné nájsť na všetkých stupňoch. Aj výsledky OECD PISA potvrdzujú, že študenti navštevujúci súkromné školy dosahujú lepšie výsledky ako študenti na verejných školách.²⁷ Oľúbenosť súkromných škôl a podiel študentov (podľa PISA) študujúcich na súkromných školách vo svete stúpa.

1.4.2 Význam neštátneho vzdelávacieho systému

V predošlej časti kapitoly sme sa zamerali na opis jednotlivých stupňov vzdelávania na Slovensku. Svojimi vlastnosťami sa tento vzdelávací systém neodlišuje od systémov iných krajín Európy a dá sa povedať, že spĺňa nároky.

Dôležitými sú iné vlastnosti vzdelávacieho systému. Ide o jeho výkonnosť, diverzitu, rešpektovanie hodnôt a dostatočnú prípravu pre potreby Priemyslu 4.0. Ako ukazujú výskumy, vplyv na kvalitu škôl má nielen politika príslušného ministerstva školstva, ale i konkurencia medzi školami.

Belfield (2002) poukazuje na fakt, že kvalita škôl a konkurencia sú navzájom silno korelované. Postoj rodičov, či poslať svoje deti do štandardnej základnej školy (verejnej), alebo zaplatiť súkromnú školu sú rôzne. Ale rodičia, ktorí sa rozhodnú poslať dieťa do súkromnej školy najčastejšie argumentujú potrebou zabezpečiť kvalitnejšie vzdelanie. Menšie školy poskytujú možnosť menších tried, individuálnejšieho prístupu, modernejšieho vybavenia a rodičia sú viac vtiahnutí do vzdelávacieho procesu.²⁸ Medzi najčastejšie výhody zahraničných neštátnych škôl patria:

- Veľkosť triedy je spravidla menšia ako v prípade štátnych škôl. Takéto prostredie je viac motivačné, učiteľ má na svojich žiakov viac času a venuje sa im osobnejšie.
- Vyššie štandardy predchádzania konfliktom – súkromné školy dbajú vo vyššej miere na to, aby nedochádzalo k šikane a nevznikali problémy vo vzťahu učiteľ – študent. Snažia sa, aby učelia boli viac partnermi študenta.
- Väčšia motivácia žiakov, aby sa vzdelávali celý život – súkromné školy nezvyknú budovať „odpor“ žiakov voči škole, ale rôznymi metódami pedagogiky vedú deti k tomu, že si mnoho budujú priateľský vzťah voči vzdelaniu.²⁹

Podobné výhody súkromných škôlok a škôl sú uvádzané aj na Slovensku. Keďže súkromné školy na svoju činnosť potrebujú vyberať školné, musia sa odlišovať oproti verejným školám, ktoré sú „bezplatné“. Jednou z možností je možnosť odlíšiť sa spôsobom výučby. Práve tieto metódy výučby sú častokrát zamerané na už spomínaný rozvoj „soft skills“ – kritického myslenia, prezentačných schopností, schopnosti argumentácie. Za niektoré

²⁷Štatistiku trochu „kazi“ socio-ekonomická štruktúra žiakov. Ak sa posudzujú žiaci s podobných príjmových pomerov rodiny ako na súkromných školách, dosiahnuté výsledky sú podobné.

²⁸<https://www.ourkids.net/school/benefits-of-private-schools.php>

²⁹<https://tenneyschool.com/benefits-private-school-public-school/>

zo základných pedagogických postupov môžeme považovať napríklad metódu Montessori alebo metódu Walfdorf (v tejto súvislosti odkazujeme na Kapitolu 4, ktorá hodnotí aj niektoré úspešné príklady výučby na zahraničných školách tohto typu).

Montessori pedagogika je zameraná na pedagogiku, ktorá je viac orientovaná na dieťa. Montessori školy sa zvyknú odlišovať najmä v umožnení dieťaťa slobodne sa rozhodovať a zároveň preberať zodpovednosť, vytvárať pozitívny obraz dieťaťa o sebe, poznať predovšetkým svoje silné stránky, harmonický rozvoj dieťaťa. Preto sú aj školy odlišné napríklad v tom, že presadzujú vekovo zmiešané skupiny detí v triede (aby starší žiaci mali možnosť učiť mladších žiakov). Sloboda vo výučbe je dôležitým pravidlom. Dieťa si má väčšiu slobodu vybrať si, čo sa bude učiť a učitelia sú vo všeobecnosti menej kritickí voči deťom. Veľký dôraz je dávany na prostredie Montessori škôl, ktoré sú budované viac hravo a tak, aby bol ich záujem formovaný v zaujímavejšom prostredí.

Walfdorská pedagogika je taktiež zameraná viac na rozvoj osobnosti žiaka. Stimuluje zvedavosť (napríklad obmedzovaním prístupu k TV alebo mobilnému telefónu), kurikulum sa viac prispôbuje osobnosti žiaka. Žiaci oproti tradičnému prístupu viac pracujú v skupinách na projektoch, ktoré sú často divadelného charakteru, či majú charakter tvorby umeleckých diel. Výučba matematiky je najmä v prvých rokoch viac hravou formou (čísla sú predstavované žiakom pomocou príbehov).

Ďalšou alternatívnou metódou výučby, ktorú prinášajú na trh neštátne školy je tzv. daltonská metóda. Základnými princípmi sú sloboda, spolupráca a samostatnosť. Sloboda vychádza z princípu zodpovednej slobody, teda ide o slobodné rozhodovanie v rámci vopred dohodnutých a vytýčených hraníc. Spolupráca je dôležitou kompetenciou pre život, pričom sa dbá na skupinovú výučbu v rámci školy. Učitelia sa venujú žiakom viac individuálne, a to najmä s ohľadom na slabších žiakov.

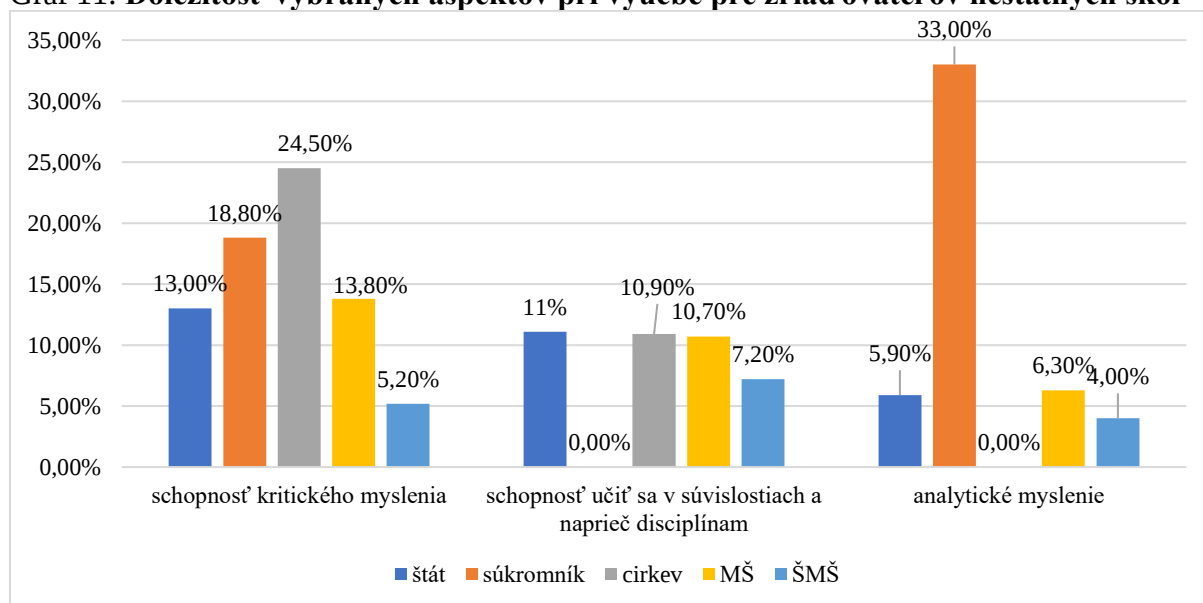
Školy, ktoré podporujú tieto alternatívne spôsoby pedagogiky pritom existujú len formou neštátnych (súkromných alebo cirkevných) škôl a sú obohatením slovenského systému školstva.

Vo všeobecnosti sú výsledky žiakov v neštátnych školách rovnaké alebo lepšie ako na štátnych školách. Napríklad v Testovaní 9 v roku 2019 dosiahli žiaci na súkromných školách porovnateľné výsledky.³⁰ Čiastočne je tento jav spôsobený aj tým, že žiaci pochádzajú z lepšieho rodinného prostredia (žiaci z podobného prostredia v štátnych školách dosiahli porovnateľné výsledky), avšak súkromné školy dokazujú svoju opodstatnenosť.

Svedčia o tom aj výsledky dotazníkového prieskumu „To dá rozum“. Ako z prieskumu vyplýva, neštátni prevádzkovatelia základných škôl prikladajú vo väčšej miere dôležitosť kritickému mysleniu a rozvoju analytického myslenia vo výučbe. Neštátni poskytovatelia vzdelávania využívajú metódy učenia do hĺbky a v súvislostiach.

³⁰ IFP – Monitorujeme monitor

Graf 11: Dôležitosť vybraných aspektov pri výučbe pre zriaďovateľov neštátnych škôl

Zdroj: To dá rozum, 2018

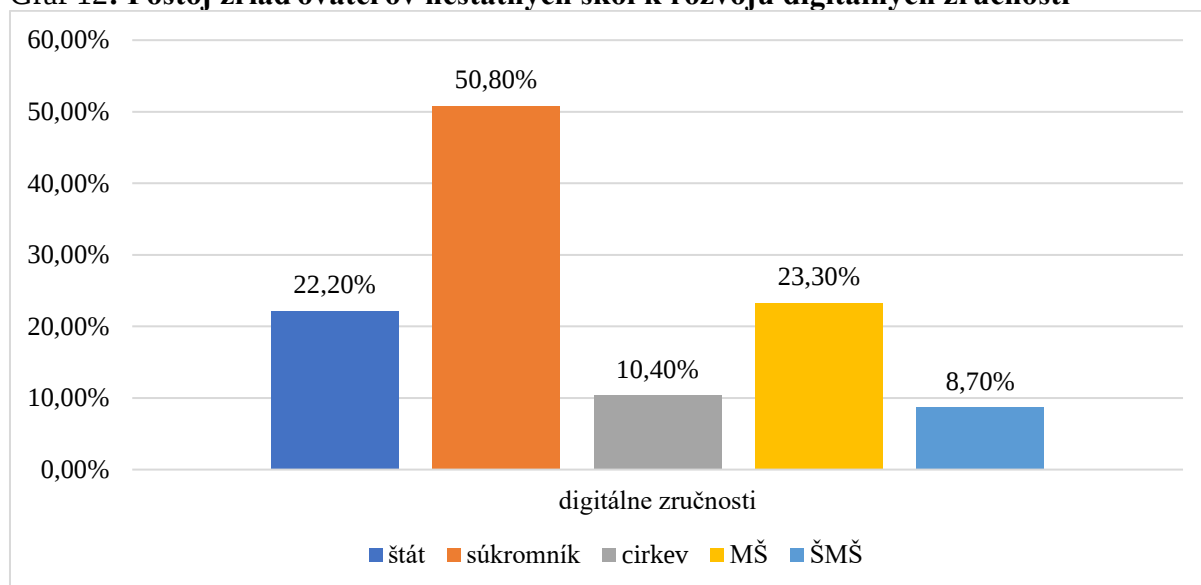
Podobné výsledky vyplývajú z dotazníkového hodnotenia aj medzi strednými školami, pričom neštátni poskytovatelia vo väčšej miere dbajú na rozvoj kritického a analytického myslenia.

Rozdiel vidieť aj v porovnaní materských škôl. Z dotazníkového prieskumu vyššie spomenutej iniciatívy opäť vyplýva, že neštátni zriaďovatelia kladú väčší dôraz na rozvoj finančnej gramotnosti detí oproti štátnym školám. Rovnaká situácia je aj pri hodnotení základných škôl. Súkromné školy podľa uvedeného prieskumu zapájajú žiakov viac v oblasti komunikácie, kritického myslenia a vyjadrovania svojich názorov.

Rozvoj vzdelanosti smerom do budúcnosti k priemyselnej revolúcii Priemysel 4.0 spočíva v digitálnom vzdelávaní. Opäť z dotazníkového prieskumu „To dá rozum“ vyplýva väčšia angažovanosť neštátnych poskytovateľov vzdelávania oproti štátnym systémom.

Pri materských školách až 50,8 % súkromných zriaďovateľov deklarovalo, že najväčší dôraz dávajú na rozvoj digitálnych zručností. Podobne vysokú dôležitosť deklarovalo len 22 % štátnych zriaďovateľov.

Graf 12: Postoj zriaďovateľov neštátnych škôl k rozvoju digitálnych zručností

Zdroj: To dá rozum, 2018

Väčší dôraz sa prejavil aj pri skúmaní základných škôl, kedy väčšiu ochotu digitálnemu vzdelávaniu pripisujú cirkevné školy ako štátne školy (súkromní zriaďovatelia na otázku neodpovedali).

Zo záverov vyššie uvedeného prieskumu vyplýva aj to, že systém celoživotného vzdelávania je na Slovensku nastavený zle, akreditácia neurčuje kvalitu a do systému ďalšieho vzdelávania sa vo väčšej miere zapájajú najmä učitelia a profesie, ktoré takéto vzdelávanie potrebujú kvôli svojej práci.

Všetky tieto výsledky dokazujú, že súkromné vzdelávanie sa v mnohom odlišuje od štátneho systému vzdelávania a je dôležitou súčasťou nášho vzdelávacieho systému. Vzhľadom na interpretované výsledky, ako i štúdie rôznych autorov, máme za preukázané, že neštátni poskytovatelia vo väčšej miere dbajú na rozvoj kľúčových kompetencií smerom k priemyselnej revolúcii Priemysel 4.0. Je preto dôležité vytvárať dostatočné predpoklady na rozvoj súkromného vzdelávacieho trhu.

2 Prehľad účinnej legislatívy v oblasti podnikania vo vzdelávaní

Oblasť vzdelávania je regulovaná množstvom právnych predpisov. Základ tvorí legislatíva v gescii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „ministerstva školstva“). Spolu ide o 7 zákonov, 5 nariadení a 26 vyhlášok. Ťažiskovým je zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých vzdelávaním, ktorý upravuje napr. princípy, ciele, podmienky, rozsah, obsah, formy a organizáciu výchovy a vzdelávania v školách a v školských zariadeniach, prijímanie na výchovu a vzdelávanie, ukončovanie výchovy a vzdelávania či práva a povinnosti škôl a školských zariadení. Okrem školského zákona sú v rámci regionálneho školstva v platnosti ďalšie 4 zákony:

1. zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý upravuje napr. zriaďovanie škôl a školských zariadení,
2. zákone č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení, ktorý upravuje financovanie škôl a školských zariadení,
3. zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý upravuje predpoklady na výkon pracovnej činnosti pedagogického a odborného zamestnanca, povinnosti pedagogických a odborných zamestnancov ako aj ich profesionálny rozvoj a
4. zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý upravuje o.i. systém duálneho vzdelávania.

Oblasť celoživotného vzdelávania je upravená v samostatnom zákone (zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov) rovnako ako aj podpora práce s mládežou (zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Z hľadiska regulácií boli analyzované aj podzákonné normy k uvedeným zákonom. V samostatných nariadeniach a vyhláškach sú bližšie upravené napr. kvalifikačné predpoklady pedagogických a odborných zamestnancov, učebnice, náležitosti vysvedčení a ostatných školských tlačív vrátane spôsobov ich evidencie a uloženia, zariadenia školského stravovania, jazykové školy, základné umelecké školy atď. Prehľad právnych predpisov týkajúcich sa vzdelávania v gescii ministerstva školstva je uvedený v Prílohe 16.

Z právnych predpisov v gescii ministerstva školstva neboli analyzované vyhlášky týkajúce sa špeciálnych škôl a špeciálnych výchovných zariadení (vyhláška č. 322/2008 a vyhláška č. 323/2008), pretože ide o špecifický segment, ktorý nie je predmetom tejto analýzy. Rovnako nebola analyzovaná vyhláška č. 59/2003 Z. z. o druhoch škôl a školských zariadení na účely určenia a zvýšenia tarifyného platu zamestnancovi, ktorý sa podieľa na zabezpečovaní poskytovania zdravotnej starostlivosti pre deti a mládež, ktorá prislúcha k už zrušenému zákonu.

Pôsobenie subjektov v oblasti vzdelávania neupravuje len legislatíva ministerstva školstva, ale aj ďalších ústredných orgánov štátnej správy. Právne predpisy, ktoré svojou reguláciou zasahujú prevádzku škôl a školských zariadení, resp. podnikanie ďalších subjektov v oblasti vzdelávania, avšak nie sú špecifické len pre oblasť vzdelávania (napr. zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákona č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon

č. 311/2001 Z. z. - Zákonník práce, zákon č. 283/2002 Z. z. o cestovných náhradách v znení neskorších predpisov, Nariadenie vlády SR č. 404/2007 Z. z. o všeobecnej bezpečnosti výrobkov, zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov a pod.) neboli predmetom tejto analýzy. V mnohých prípadoch ide pritom o právne predpisy, ktoré sú z pohľadu podnikateľského prostredia dlhodobo považované za najzaťažujúcejšie a ukladajú dotknutým subjektom množstvo povinností.

Naopak viaceré zákony a vyhlášky v gescii Ministerstva zdravotníctva SR a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR ukladajú ďalšie povinnosti špecifické len, alebo najmä pre subjekty vzdelávania, a preto boli tiež analyzované z hľadiska regulácie vzdelávania. Ich prehľad je uvedený Prílohe 17. Ide napríklad o zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, ktorý o. i. upravuje podmienky poskytovania sociálnej služby na podporu rodiny s deťmi v zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa, v minulosti známe ako „detské jasle“). Zo zákonov Ministerstva zdravotníctva SR je to napríklad zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 140/2008 Z. z., ktorý upravuje o. i. hygienické, bezpečnostné, materiálno-technické a priestorové podmienky (napr. požiadavky na vnútorné prostredie budov ako tepelno-vlhkostná mikroklima, vetranie a vykurovanie, požiadavky na osvetlenie, kvalitu vnútorného ovzdušia, požiadavky na prípravu a kontrolu kvality jedla, požiadavky na dezinfekčné prípravky a pod.), či povinnosti zamestnávateľa pri ochrane zdravia pri práci (posudzovanie zdravotnej spôsobilosti, preventívne prehliadky, školenia o BOZP a pod.).

Na základe informácií uvedených vyššie možno konštatovať, že slovenská legislatíva v oblasti poskytovania vzdelávania je upravená v množstve právnych predpisov, ktoré navyše obsahujú tzv. odvolávky na ďalšie právne predpisy. Vo všeobecnosti sú problémom slovenskej legislatívy jej časté zmeny. Tento problém možno predpokladať aj v prípade legislatívy v oblasti vzdelávania. Podľa informácií uvedených na portáli slov-lex bol napr. školský zákon od svojho prijatia novelizovaný každoročne (s výnimkou roku 2010) minimálne raz. Podľa analytickej štúdie z roku 2017, ktorú vydalo Združenie miest a obcí Slovenska³¹, je jedným zo zdrojov viacerých problémov v oblasti regionálneho školstva práve často sa meniacia legislatíva. V štúdiu je tiež konštatované, že komplikovaná a často sa meniacia legislatíva prispieva k vzniku problémov aj v oblasti metodického riadenia. Na regionálnej úrovni zabezpečujú štátnu správu školstva obce a vyššie územné celky, v rámci preneseného výkonu štátnej správy a výkonu územnej samosprávy (tzv. samosprávne kompetencie). V mnohých prípadoch vytvárajú ďalšie povinnosti, ktoré musia školy, resp. subjekty podnikajúce v oblasti vzdelávania plniť.

2.1 Prehľad regulácií vyplývajúcich z legislatívy v oblasti vzdelávania

V rámci analýzy právnych predpisov uvedených v predchádzajúcej časti bolo identifikovaných spolu **750 rôznych regulačných povinností, obmedzení, podmienok či požiadaviek** týkajúcich sa škôl a školských zariadení a ďalších subjektov poskytujúcich výchovu a vzdelávanie **v 38 právnych predpisoch**. Ide o regulácie, ktoré sú špecifické pre oblasť výchovy a vzdelávania a vzťahujú sa takmer výhradne na subjekty pôsobiace v oblasti vzdelávania. Právne predpisy boli analyzované s účinnosťou k 1.1.2021.

Samostatné povinnosti neukladajú 3 nariadenia a to nariadenie vlády SR č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu

³¹ Súčasný problémy regionálneho školstva a možnosti ich riešenia z pohľadu miest a obcí

pre školy a školské zariadenia (definuje normatívy), nariadenie vlády SR č. 388/2018 Z. z., ktorým sa ustanovujú zvýšené stupnice platových taríf zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme ani nariadenie vlády SR č. 341/2004 Z. z. ktorým sa ustanovujú katalógy pracovných činností pri výkone práce vo verejnom záujme. Podobne vyhláška ministerstva školstva č. 1/2020 Z. z. o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov len špecifikuje požadované vzdelanie pre jednotlivé študijné odbory, ktoré je ako povinnosť už zakotvené v § 10 zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch.

Väčšina identifikovaných regulácií vyplýva z právnych predpisov ministerstva školstva, kde ich bolo identifikovaných 675. Ministerstvo zdravotníctva ukladá subjektom pôsobiacim v oblasti vzdelávania 59 regulačných povinností a v právnych predpisoch v gescii ministerstva práce bolo identifikovaných ďalších 12 regulácií.

Najviac regulácií v oblasti vzdelávania vyplýva zo školského zákona (133), zákona č. 138/2019 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch (64), zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve (56) a zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave (56). Údaje o počte regulácií vyplývajúcich z analyzovaných právnych predpisov sú uvedené v Prílohe 18.

Množstvo regulácií sa vzťahuje súčasne na materské, základné aj stredné školy a sú započítané opakovane do celkového počtu regulácií pre jednotlivé druhy škôl. Súčet počtu regulácií podľa jednotlivých stupňov vzdelávania preto presahuje celkový počet identifikovaných regulácií. Najviac regulácií bolo identifikovaných pri poskytovaní stredoškolského vzdelávania, a to 422. Tento počet v porovnaní s počtom regulácií predprimárneho a základného vzdelávania navyšuje najmä zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave, z ktorého vyplývajú stredným školám v prípade zapojenia sa do duálneho vzdelávania ďalšie povinnosti. V rámci analýzy zákona ich bolo identifikovaných až 56, pričom takmer polovica (26 povinností) bola identifikovaná na strane zamestnávateľa zapojeného do systému duálneho vzdelávania. Základné vzdelávanie reguluje 347 rôznych povinností a na predprimárne vzdelávanie v materských školách sa vzťahuje 290 rôznych regulácií.

V rámci poskytovania celoživotného vzdelávania bolo identifikovaných 98 regulácií, ktoré vyplývajú najmä zo zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní (39), ale tiež z vyhlášky č. 321/2008 Z. z. o jazykovej škole (24), keďže do celoživotného vzdelávania bolo pre účely analýzy zaradené aj vzdelávanie cudzích jazykov. Do kategórie iné vzdelávanie a výchova boli zaradené najmä povinnosti pre základné umelecké školy, školy v prírode či subjekty pracujúce s mládežou, pre ktoré bolo identifikovaných 119 rôznych regulácií. Tie vyplývajú najmä zo zákona č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou (32) a z vyhlášky č. 324/2008 Z. z. o základnej umeleckej škole (29).

Identifikované regulácie boli roztriedené do dvoch základných skupín, a to regulácie, ktoré sa týkajú priamo výučby a priebehu samotného vzdelávania a na regulácie, ktoré súvisia s prevádzkou, resp. fungovaním škôl a ďalších subjektov poskytujúcich vzdelávanie, vrátane vstupu jednotlivých subjektov do oblasti vzdelávania (založenie súkromnej školy, resp. začatie podnikania v oblasti vzdelávania). Jednotlivé regulácie boli ďalej analyzované z hľadiska formy, ktorou sú zadefinované v danom právnom predpise a tiež z hľadiska oblasti, ktorú regulujú. V každom členení boli uvedené aj výsledky samostatne pre jednotlivé stupne vzdelávania.

2.1.1 Základné členenie regulácií

Regulácie v oblasti poskytovania vzdelávania je možné rozdeliť do dvoch základných skupín, a to regulácie týkajúce sa samotnej výučby, resp. obsahového zamerania vzdelávania a regulácie v súvislosti s prevádzkou škôl a ďalších inštitúcií či subjektov poskytujúcich vzdelávanie, vrátane ich založenia, resp. začatia podnikania v tejto oblasti. Počet regulácií v tomto základnom členení podľa jednotlivých stupňov vzdelávania je uvedený v Tabuľke 8.

Tabuľka 8: Počet regulácií v základnom členení v jednotlivých stupňoch vzdelávania

Základné členenie	Spolu	Predprimárne vzdelávanie	Základné vzdelávanie	Stredné vzdelávanie	Celoživotné vzdelávanie	Iné vzdelávanie a výchova
Prevádzka	441 (58,8%)	194 (66%)	218 (62,8%)	223 (52,8%)	59 (60,2%)	100 (84,0%)
Výučba	309 (41,2%)	100 (34%)	129 (37,2%)	199 (47,2%)	39 (39,8%)	19 (16 %)
Spolu	750	294	347	422	98	119

Zdroj: Vlastné spracovanie

V rámci analýzy právnych predpisov v oblasti poskytovania vzdelávania bolo identifikovaných 441 regulácií týkajúcich sa prevádzky škôl a ďalších subjektov v oblasti vzdelávania a 309 regulácií týkajúcich sa samotnej výučby. Vo všetkých stupňoch vzdelávania prevyšuje počet regulácií týkajúcich sa prevádzky počet regulácií v súvislosti s výučbou. Najviac regulovaná je výučba na stredných školách, kde bolo identifikovaných 199 rôznych regulácií, čo tvorí viac ako 47%-ný podiel všetkých regulácií identifikovaných pre poskytovanie stredoškolského vzdelávania. K tomuto vysokému počtu regulácií v porovnaní s reguláciou výučby na základných školách prispieva už spomínaný zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave, kde bolo identifikovaných 32 regulácií týkajúcich sa výučby, ale aj samotný školský zákon, kde bolo identifikovaných tiež 32 regulácií týkajúcich sa výučby špecifických len pre stredné školy. Ide pritom najmä o regulácie v súvislosti s ukončovaním štúdia. Naopak najmenšia regulácia výučby vyplývajúca z analyzovaných právnych predpisov bola identifikovaná v prípade iného vzdelávania a výchovy, kde tvorí podiel regulácií výučby len 16 % zatiaľ čo podiel regulácií v súvislosti s prevádzkou, resp. fungovaním poskytovateľa daného vzdelávania až 84%.

2.1.2 Členenie regulácií podľa formy regulácie

Regulácia ako taká môže byť zadefinovaná v legislatíve rôznym spôsobom a na základe toho potom môže mať aj rôzne formy. Môže ísť o rôzne administratívne povinnosti, ako podávanie žiadostí, vypracovanie návrhov, evidencia či oznamovanie, ale aj o definované podmienky, požiadavky, obmedzenia či konkrétne úkony, ktoré je dotknutý subjekt na základe legislatívy povinný plniť, resp. vykonávať. Pre získanie lepšieho prehľadu o reguláciách v oblasti poskytovania vzdelávania je preto dobré vedieť o akú formu regulácií ide. Na základe bližšej analýzy identifikovaných regulácií bolo vyšpecifikovaných 11 kategórií, do ktorých boli následne jednotlivé regulácie zatriedené. Počet regulácií v jednotlivých kategóriách podľa analyzovaných stupňov vzdelávania je uvedený v Tabuľke 9.

Tabuľka 9: Počet regulácií podľa formy v jednotlivých stupňoch vzdelávania

Forma regulácie	Spolu	Predprimárne vzdelávanie	Základné vzdelávanie	Stredné vzdelávanie	Celoživotné vzdelávanie	Iné vzdelávanie a výchova
Obmedzenie	144	64	71	87	10	16
Iné	107	35	40	59	15	20
Požiadavky	103	34	36	60	11	24
Ohlásenie/oznámenie/ poskytnutie informácie	91	34	43	50	13	9
Podmienky	88	32	46	52	12	9
Obsahové náležitosti	52	19	20	25	16	9
Vypracovanie dokumentu	49	29	38	36	1	6
Administratíva - iné	42	18	21	20	6	9
Žiadosť/návrh	42	14	17	21	8	9
Evidencia/vedenie dokumentácie	22	10	13	10	6	3
Predloženie dokladu	10	5	2	2	0	5
Spolu	750	294	347	422	98	119

Zdroj: Vlastné spracovanie

Z hľadiska formy regulácie bolo identifikovaných najviac regulácií vo forme rôznych obmedzení (144), požiadaviek (103) a podmienok (88). Obmedzenia sa pritom týkajú najmä predprimárneho, základného a stredného vzdelávania. V rámci administratívnych povinností bolo identifikovaných 89 povinností vo forme ohlásenia, oznámenia alebo poskytnutia informácie. Vypracovanie dokumentu sa vyžaduje v 49 prípadoch a tiež sa vyskytuje najmä v prípade predprimárneho, základného a stredného vzdelávania. Podanie žiadosti alebo návrhu bolo identifikované v 42 prípadoch. Medzi ďalšie administratívne povinnosti patrí evidencia, resp. vedenie dokumentácie, ktoré bolo identifikované v 22 prípadoch a predloženie dokladu požadované v 10 prípadoch. Do kategórie administratíva – iné (42) boli zatriedené špecifickejšie administratívne úkony, ako napr. povinnosť spracovávať údaje, vydávať doklady, uzatvárať zmluvy, potreba informovaného súhlasu atď.

Samostatnú kategóriu tvoria obsahové náležitosti, ktoré definujú rozsah rôznych administratívnych povinností ako podávanie žiadosti, vedenie dokumentácie či oznamovacie povinnosti uvedené v samostatných kategóriách, avšak v právnych predpisoch sú častokrát uvádzané samostatne a v mnohých prípadoch predstavujú priestor na zjednodušenie plnenia jednotlivých povinností. V rámci analýzy boli obsahové náležitosti identifikované v 52 prípadoch. Viac ako 100 regulácií malo špecifický charakter, a preto boli ponechané v kategórii „iné“. Ide o povinnosti v podobe rôznych úkonov ako zabezpečiť, zriadiť, schváliť, určiť a pod.

2.1.3 Členenie regulácií podľa oblasti regulácie

Pre lepšiu prehľadnosť boli regulácie identifikované pri poskytovaní vzdelávania zoskupené do niekoľkých oblastí. Najviac regulácií bolo identifikovaných v rámci organizácie výchovno-vzdelávacej činnosti školy (133), najmä pri poskytovaní stredného a základného vzdelávania. Patrí tam napríklad regulácia praktického vyučovania, odborného výcviku a odbornej praxe, ale aj povinnosti v súvislosti s hodnotením žiakov či povinnou školskou dochádzkou. Množstvo povinností, požiadaviek či obmedzení pri poskytovaní vzdelávania súvisí tiež s pedagogickými zamestnancami (99). Regulované je najmä vzdelávanie pedagógov, základný úväzok, kvalifikačné predpoklady, ale tiež ich odmeňovanie či hodnotenie. Treťou najregulovanejšou oblasťou na základe analýzy právnych predpisov je

ukončovanie výchovy a vzdelávania (84). V legislatíve sú definované napr. požiadavky na priebeh záverečných skúšok, podmienky klasifikácie, požiadavky na skúšobné komisie, obsahové náležitosti vysvedčení a osvedčení a pod. Zatiaľ čo organizácia výchovno – vzdelávacej činnosti sa týka najmä škôl, regulácie v súvislosti s pedagogickými zamestnancami a ukončovaním výchovy a vzdelávania sa v značnej miere dotýkajú aj subjektov poskytujúcich celoživotné vzdelávanie. Ďalšie oblasti, do ktorých boli zatriedené regulácie identifikované v analyzovaných právnych predpisoch, sú uvedené v Tabuľke 10.

Tabuľka 20: Počet regulácií podľa oblastí v jednotlivých stupňoch vzdelávania

Oblasť regulácie	Spolu	Predprimárne vzdelávanie	Základné vzdelávanie	Stredné vzdelávanie	Celoživotné vzdelávanie	Iné vzdelávanie a výchova
Organizácia výchovno-vzdelávacej činnosti školy	133	32	58	92	4	6
Povinnosti v súvislosti s pedagogickými a/alebo odbornými zamestnancami	99	62	63	62	26	8
Ukončovanie výchovy a vzdelávania	84	8	10	46	23	13
Prijímanie na štúdium, výchovu a vzdelávanie	48	15	16	24	3	6
Regulácia počtu detí, žiakov, tried	45	15	13	21	2	4
Financovanie	39	21	23	24	2	9
Požiadavky na priestor a vybavenie	39	20	18	20	0	13
Aktivity školy	37	10	21	23	0	3
Dokumentácia	31	9	13	9	9	9
Iné	23	17	15	15	2	4
Stravovanie	22	19	19	11	0	3
Povinnosti a obmedzenia v súvislosti s radami a komisiami	21	16	17	16	0	2
Akreditácia	20	0	0	0	16	4
Bezpečnosť a ochrana zdravia	19	3	2	2	0	16
Povinnosti v súvislosti so sieťou škôl a školských zariadení	17	17	17	17	0	0
Povinnosti v súvislosti so školským vzdelávacím/výchovným programom	16	9	15	15	1	0
Dobrovoľnícka služba	13	0	0	0	0	13
Povinnosti v súvislosti so štatistikou	11	7	7	7	1	3
Overovanie a hodnotenie odbornej spôsobilosti	9	0	0	0	9	0
Mimoškolské aktivity	8	0	5	3	0	3
Povinnosti v súvislosti s centrálnym registrom	8	6	7	7	0	0
Regulácia učebníc	8	8	8	8	0	0
Spolu	750	294	347	422	98	119

Zdroj: Vlastné spracovanie

Regulácie, ktoré sa vzťahujú súčasne na materské, základné a stredné školy, súvisia najmä s pedagogickými a odbornými zamestnancami. V legislatíve sú definované predpoklady na výkon pracovnej činnosti, požiadavky na vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov, na ich zaradenie, hodnotenie či základný úväzok. Ďalšie regulácie spoločné pre predprimárne, základné aj stredné vzdelávanie sa týkajú siete škôl a školských zariadení, rady školy, financovania či stravovania, ale tiež požiadaviek na priestor a vybavenie či už ide o učebne, šatne, umývárne alebo jedáleň. Viaceré spoločné povinnosti sú definované tiež v súvislosti so školským vzdelávacím a výchovným programom, pedagogickou dokumentáciou a ďalšou dokumentáciou, s centrálnym registrom a štatistickým vykazovaním, s učebnicami, ukončovaním výchovy a vzdelávania a atď.

V rámci predprimárneho vzdelávania boli identifikované špecifické povinnosti najmä v súvislosti s prijímaním na výchovu a vzdelávanie, organizáciou výchovno-vzdelávacej činnosti materskej školy, požiadavkami na priestor a vybavenie ako aj viaceré regulácie počtu detí. Konkrétne ide napr. o definované skupiny detí, ktoré sa do materskej školy prijímajú prednostne, povinnosť prerušiť prevádzku materskej školy najmenej na tri týždne počas letných prázdnin, povinnosť riaditeľa oznámiť prerušenie prevádzky spravidla 2 mesiace vopred, požiadavka na trávnatú plochu a detské ihrisko v rámci vonkajších priestorov predškolského zariadenia a prevádzkarne pre starostlivosť o deti predškolského veku, stanovená minimálna rozloha trávatej plochy, detského ihriska a pieskoviska na jedno dieťa, stanovená minimálna rozloha dennej miestnosti na jedno dieťa, priestoru na jedno ležadlo a jednu stoličku v jedálni, požiadavky na počet a umiestnenie umývadiel a záchodov a pod.

Podobne v prípade poskytovania základného vzdelávania sa dodatočné povinnosti či obmedzenia týkajú najmä organizácie výchovno-vzdelávacej činnosti školy, počtu žiakov a tried, prijímania na výchovu a vzdelávanie, ale tiež organizácie výletov, exkurzií a výcvikov či hodnotenia žiakov. Ide o povinnosti ako zverejniť rozvrh hodín v každej triede príslušného ročníka, povinnosť riaditeľa vydať organizačný poriadok školy a prevádzkové poriadky telocvične, odborných učební a pracovísk a umiestniť ich v týchto priestoroch na viditeľnom mieste, povinnosť riaditeľa vydať a zverejniť rozvrh dozorov, ďalej regulácia počtu hodín vyučovaných v slede počas týždňa podľa ročníkov, povinnosť riaditeľa odoslať prihlášku žiaka na strednú školu a vydať žiakovi zápisný lístok pre zápis na strednú školu, ale tiež povinnosť zodpovedného učiteľa napísať záznam o organizácii a poučení o bezpečnosti a ochrane zdravia atď. Stanovené sú napr. aj podmienky udeľovania pochvál, požiadavky na označovanie tried, požiadavky na určenie prestávok, stanovený počet dní na výlet, či stanovené trvanie plaveckého a lyžiarskeho výcviku.

Poskytovanie stredného vzdelávania je navyše v porovnaní s predprimárnym a základným vzdelávaním regulované najmä v oblasti organizácie výchovno-vzdelávacej činnosti školy, v rámci ktorej je regulované, ako už bolo spomínané, napr. praktické vyučovanie, či realizácia odborného výcviku a odbornej praxe v systéme duálneho vzdelávania a v oblasti ukončovania výchovy a vzdelávania, kde sú stanovené požiadavky na priebeh záverečných, maturitných či absolventských skúšok, podmienky klasifikácie, požiadavky na členov skúšobných a maturitných komisií, podmienky opravných skúšok, obsahové náležitosti vysvedčení a osvedčení a pod. Podobne ako v predchádzajúcich prípadoch je viacero povinností, resp. obmedzení definovaných pri prijímaní na štúdium (napr. obmedzenie počtu prihlášok na stredné školy či povinnosť predložiť návrh počtu žiakov prvého ročníka pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku v členení na jednotlivé študijné odbory alebo jednotlivé učebné odbory), ako aj v súvislosti s počtom žiakov (napr. definované kritériá na určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl alebo obmedzenie maximálneho počtu žiakov odborného výcviku alebo odbornej praxe vykonávaných pod vedením jedného inštruktora, či už na pracovisku zamestnávateľa alebo na pracovisku

praktického vyučovania). Regulované je tiež uskutočnenie výmenného pobytu, kde má škola napr. povinnosť vypracovať pravidlá výmenného programu v súlade so svojím školským vzdelávacím programom, zabezpečiť pedagogický a odborný dohľad po celý čas výmenného programu či zabezpečiť zdravotné poistenie žiaka, ktorý sa zúčastňuje výmenného programu. Stanovené sú tiež požiadavky na organizáciu kurzu na ochranu života a zdravia, požiadavky na organizáciu lyžiarskeho kurzu a snoubordingového kurzu, povinnosť vyhotoviť písomný záznam o poučení o BOZP podpísaný všetkými účastníkmi pred uskutočnením exkurzie alebo výletu a podobne ako v prípade základných škôl je tiež stanovený počet dní na výlet.

V rámci kategórie iné vzdelávanie a výchova bolo identifikovaných viacero povinností napr. pri vykonávaní dobrovoľníckej služby v rámci práce s mládežou ako povinnosť zabezpečiť zdravotné poistenie dobrovoľníka, ak to vyplýva z dohody o dobrovoľníckej službe, vyhotoviť dobrovoľníkovi písomné potvrdenie o trvaní a obsahu dobrovoľníckej služby, vypracovať dobrovoľníkovi písomné hodnotenie výkonu dobrovoľníckej služby, povinnosť mať uzatvorenú platnú zmluvu o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú výkonom svojej činnosti atď. Pri organizácii zotavovacích podujatí³² boli identifikované povinnosti najmä v súvislosti so zdravotnou starostlivosťou (napr. povinnosť požiadať príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva o posúdenie zotavovacieho podujatia, povinnosť písomne oznámiť lekárovi, ktorý bude zabezpečovať zdravotnú starostlivosť miesta a čas konania zotavovacieho podujatia, povinnosť viesť zdravotnícky denník) a požiadavkami na priestor a vybavenie (stanovené požiadavky na spacie priestory a vybavenie, požiadavky na priestory na stravovanie, umývanie a sprchovanie, záchody, stanovená minimálna podlahová plocha priestorov na spoločenskú činnosť atď.). Značne regulované je tiež ukončovanie výchovy a vzdelávania na základných umeleckých školách. Podmienkou pre úspešné ukončenie štúdia je zloženie záverečnej skúšky, stanovené sú požiadavky na preskúšanie, podmienky klasifikácie na základe výsledkov komisionálnej skúšky či požiadavky na opravné skúšky. Stanovené sú tiež požiadavky na vysvedčenie vrátane obsahových náležitostí a v prípade predčasného ukončenia štúdia je žiak povinný písomne požiadať o ukončenie štúdia.

2.1.4 Povinnosti poskytovateľov celoživotného vzdelávania

Poskytovanie vzdelávania v rámci celoživotného vzdelávania má iný charakter ako výchova a vzdelávanie realizované na základe školského zákona, a preto aj regulácie týkajúce sa tohto vzdelávania sa do značnej miery líšia od regulácií, ktoré zasahujú materské, základné a stredné školy. Najviac regulovanou oblasťou je poskytovanie vzdelávania pre pedagogických a odborných zamestnancov a organizovanie atestácií, ktoré vykonáva poskytovateľ vzdelávania v profesijnom rozvoji na základe zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch. Množstvo povinností vyplýva z legislatívy tiež dotknutým subjektom v súvislosti s ukončovaním jazykového vzdelávania a štátnou jazykovou skúškou.

Pre účely analýzy sú dôležité najmä povinnosti, ktoré musia plniť subjekty pri poskytovaní ďalšieho vzdelávania podľa zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní. Najviac regulácií boli identifikovaných v súvislosti s akreditáciou vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania a overovaním a hodnotením odbornej spôsobilosti. Poskytovateľ je tiež povinný plniť množstvo administratívnych povinností, ktoré sú explicitne uvedené a zverejnené aj na webovej stránke ministerstva školstva. Vzdelávacie inštitúcie,

³²podľa vyhlášky MZ SR č.526/2007 Z. z. sa zotavovacím podujatím rozumie aj škola v prírode podľa osobitného predpisu

ktorým boli vydané potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu podľa uvedeného zákona, sú povinné každoročne predkladať ministerstvu informácie o:

- počte zamestnancov zabezpečujúcich proces vzdelávania,
- zdrojoch financovania vzdelávania,
- vekovej a vzdelanostnej štruktúre účastníkov ďalšieho vzdelávania,
- vzdelávacích činnostiach inštitúcie.

Akreditovaný poskytovateľ ďalšieho vzdelávania je ďalej povinný oznamovať ministerstvu začiatok a miesto poskytovania akreditovaného vzdelávacieho programu, prípadne neuskutočnenie nahláseného akreditovaného vzdelávacieho programu.

Zároveň je takýto poskytovateľ vzdelávania povinný viesť register účastníkov ďalšieho vzdelávania a informácie z neho vkladať v požadovanej štruktúre štvrťročne do informačného systému ďalšieho vzdelávania.

V rámci dokumentácie akreditovaného vzdelávacieho programu, je poskytovateľ ďalšieho vzdelávania povinný viesť:

- projekt akreditovaného vzdelávacieho programu, ktorý obsahuje vzdelávací program v takom obsahu a rozsahu ako bol akreditovaný, profily odborných garantov a lektorov, doklady o vzdelaní, potvrdenia osvedčenia, certifikáty, potvrdenia o odbornej a lektorskej spôsobilosti atď.,
- katalógový list účastníkov akreditovaného vzdelávacieho programu,
- výkaz o uskutočňovaní akreditovaného vzdelávacieho programu,
- výkaz o materiálnom, technickom a priestorovom zabezpečení akreditovaného vzdelávacieho programu,
- protokol o záverečnej skúške každého účastníka akreditovaného vzdelávacieho programu,
- hodnotenie kvality uskutočneného akreditovaného vzdelávacieho programu účastníkmi ďalšieho vzdelávania.

V prípade uskutočňovania akýchkoľvek zmien v súvislosti s akreditovaným vzdelávacím programom je potrebné informovať ministerstvo, resp. mu predložiť zmeny na posúdenie v závislosti od ich rozsahu. V prípade výraznejších zmien v akreditovanom vzdelávacom programe, je potrebné vypracovať a podať novú žiadosť o akreditáciu vzdelávacieho programu.

2.2 Podmienky založenia novej vzdelávacej inštitúcie

Podmienky pre založenie novej vzdelávacej inštitúcie v podobe školy sú na Slovensku v princípe rovnaké pre verejné (štátne), súkromné aj cirkevné školy. Podmienkou je zaradenie školy do siete škôl a školských zariadení. V prípade neštátnych škôl je potrebné k žiadosti o zaradenie potrebné priložiť navyše doklady preukazujúce, že daný zriaďovateľ nie je v konkurze alebo v likvidácii, že nemá evidované nedoplatky voči rôznym úradom, že je bezúhonný a pod. Podrobnejšie informácie v tejto súvislosti sú uvedené v nasledujúcej časti.

2.2.1 Založenie súkromnej školy

Zriadenie novej školy upravuje zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa zákona je zriadenie novej školy, resp. školského zariadenia možné až po jej zaradení do siete škôl a školských

zariadení³³. Žiadosť o zaradenie do siete predkladá zriaďovateľ ministerstvu školstva do 31. marca kalendárneho roka, ktorý predchádza roku, v ktorom má byť škola alebo školské zariadenie zriadené. V niektorých prípadoch môže minister povoliť iný termín na podanie žiadosti (napríklad ak zriadenie školy alebo školského zariadenia nezakladá zvýšené nároky na štátny rozpočet).

Obsahové náležitosti žiadosti a ďalšie dokumenty, ktoré je potrebné priložiť k žiadosti, sú definované v § 16 ods. 1 spomínaného zákona. Ministerstvo školstva na svojej webovej stránke zverejňuje odporúčané formuláre pre zaradenie jednotlivých druhov škôl do siete. Formuláre sú rôzne pre školy, ktorých zriaďovateľom je obec, resp. okresný úrad a školy zriaďované ako súkromné a cirkevné. K dispozícii sú tiež elektronické formuláre žiadostí pre jednotlivých predkladateľov, dostupné po prihlásení sa elektronickým občianskym preukazom³⁴.

Obsahovými náležitosťami žiadosti o zaradenie súkromnej školy alebo školského zariadenia do siete škôl a školských zariadení sú:

- identifikačné údaje zriaďovateľa (názov a adresa, IČO, štatutárny orgán a právna forma, ak je zriaďovateľom právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá má oprávnenie podnikat'; meno a priezvisko, štátna príslušnosť, adresa trvalého pobytu a rodné číslo zriaďovateľa, ak je zriaďovateľom fyzická osoba, ktorá nemá oprávnenie podnikat',
- názov a adresa školy alebo školského zariadenia vrátane jeho súčastí (napr. školská jedáleň alebo výdajná školská jedáleň; pre zaradenie školského zariadenia, ktoré bude súčasťou materskej školy, sa predkladá samostatná žiadosť)
- predpokladaný počet všetkých detí alebo žiakov,
- predpokladaný počet všetkých tried,
- vyučovací jazyk alebo výchovný jazyk,
- predpokladaný dátum, v ktorom sa má škola alebo školské zariadenie vrátane jeho súčastí zriadiť,
- predpokladaný rozpočet školy alebo školského zariadenia (predpokladané príjmy a predpokladané výdavky).

Prílohy k žiadosti, ktoré je potrebné predložiť ako originál alebo úradne overenú kópiu sa čiastočne odlišujú podľa druhu školy.

Prílohy k žiadosti o zaradenie **súkromnej materskej školy** do siete škôl a školských zariadení sú:

- **školský vzdelávací program** alebo výchovný program, podľa ktorého sa bude v škole alebo školskom zariadení uskutočňovať výchova a vzdelávanie - odborné vypracovanie školského vzdelávacieho programu zabezpečí zriaďovateľ školy; musí byť vypracovaný v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa školského zákona a s príslušným štátnym vzdelávacím programom; k žiadosti o zaradenie školy do siete škôl a školských zariadení sa pripája v elektronickej podobe na pamäťovom médiu (napr. na CD nosiči),
- **doklad o zabezpečení priestorov** - môže ním byť nájomná zmluva alebo zmluva o budúcej nájomnej zmluve; ak je vlastníkom priestorov zriaďovateľ, môže zabezpečenie priestorov preukázať listom vlastníctva alebo uvedením údajov

³³Zaradovanie škôl a školských zariadení do siete je upravené § 16 zákona č. 596/2003 Z. z.

³⁴<https://www.minedu.sk/siet-skol-a-skolskych-zariadeni-slovenskej-republiky/>

potrebných na vyžiadanie listu vlastníctva z Katastra nehnuteľností (názov obce a katastrálneho územia, identifikácia vlastníka alebo inej oprávnenej osoby, parcelné číslo pozemku registra „C“ alebo registra „E“, súpisné číslo stavby, číslo bytu alebo nebytového priestoru a číslo listu vlastníctva),

- **doklad** príslušných orgánov štátnej správy, že priestory školy alebo školského zariadenia sú v súlade s **hygienickými požiadavkami** a predpismi o **bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci** a predpismi o **ochrane pred požiarom** – tieto doklady vydáva príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva, inšpektorát práce a okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru,
- **súhlas obce**,
- **potvrdenie súdu**, že sa proti zriaďovateľovi nevedie konkurzné konanie alebo vyrovnávacie konanie (predkladá len zriaďovateľ, ktorým je iná právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá má oprávnenie podnikat'),
- **údaje potrebné na vyžiadanie výpisu z registra trestov** (ak ide o zriaďovateľa fyzickú osobu je to meno, priezvisko, rodné priezvisko, pôvodné meno alebo priezvisko, ak došlo k zmene mena alebo zmene priezviska, prípadne prezývku osoby, ktorej sa žiadosť týka, dátum narodenia, rodné číslo, miesto a okres narodenia, adresu trvalého pobytu a u osoby narodenéj v cudzine aj štát narodenia, štátne občianstvo, pohlavie, meno, priezvisko a rodné priezvisko rodičov, číslo občianskeho preukazu alebo číslo pasu; ak ide o zriaďovateľa právnickú osobu je to obchodné meno alebo názov a sídlo právnickej osoby, identifikačné číslo právnickej osoby, meno, priezvisko, adresu trvalého pobytu a dátum narodenia fyzickej osoby, ktorá je oprávnená konať v mene právnickej osoby, označenie registra, v ktorom je právnická osoba zapísaná, údaje štatutárneho zástupcu alebo členov štatutárneho orgánu v rozsahu uvedenom pri zriaďovateľovi fyzickej osobe.

Zriaďovateľ fyzická osoba, ktorá má/nemá oprávnenie podnikat', alebo iná právnická osoba musí spĺňať tieto podmienky:

- nemá evidované nedoplatky voči daňovému úradu a colnému úradu,
- nemá evidované nedoplatky na poistnom na sociálne poistenie,
- zdravotná poisťovňa neeviduje voči nej pohľadávky po splatnosti podľa osobitných predpisov v Slovenskej republike alebo v krajine jeho sídla.

Ak žiadateľ nemá sídlo v Slovenskej republike, preukázanie splnenia uvedených podmienok doloží potvrdením príslušného úradu nie starším ako tri mesiace. Ak žiadateľ má sídlo v Slovenskej republike, splnenie podmienok overuje podľa osobitného predpisu³⁵ ministerstvo.

V prípade **súkromnej základnej školy** sa k žiadosti o jej zaradenie do siete škôl a školských zariadení požaduje navyše oproti prílohám potrebným v prípade materskej školy aj vyjadrenie príslušného okresného úradu v sídle kraja. Požadované prílohy tak tvorí:

- školský vzdelávací program,
- doklad o zabezpečení priestorov,

§ 170 ods. 21 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 221/2019 Z. z., § 25 ods. 5 zákona č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 221/2019 Z. z., Zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok), zákon č. 199/2004 Z. z. Colný zákon

- doklad príslušných orgánov štátnej správy, že priestory školy alebo školského zariadenia sú v súlade s hygienickými požiadavkami a predpismi o BOZP a predpismi o ochrane pred požiarmi,
- súhlas obce,
- potvrdenie súdu, že sa proti zriaďovateľovi nevedie konkurzné konanie alebo vyrovnávacie konanie,
- údaje potrebné na vyžiadanie výpisu z registra trestov,
- **vyjadrenie príslušného okresného úradu v sídle kraja.**

Zriaďovateľ tiež nesmie mať evidované nedoplatky voči daňovému úradu, colnému úradu, evidované nedoplatky na poistnom na sociálne poistenie a zdravotná poisťovňa voči nemu nesmie evidovať pohľadávky po splatnosti.

V prípade **súkromnej strednej školy** sa k žiadosti o jej zaradenie do siete škôl a školských zariadení požaduje priložiť navyše aj súhlas samosprávneho kraja a vyjadrenie príslušného ústredného orgánu štátnej správy a inštitúcie podieľajúcej sa na koordinácii odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce, ak ide o strednú odbornú školu. Naopak, **nevyžaduje sa súhlas obce.** Požadované prílohy tak tvorí:

- školský vzdelávací program,
- doklad o zabezpečení priestorov,
- doklad príslušných orgánov štátnej správy, že priestory školy alebo školského zariadenia sú v súlade s hygienickými požiadavkami a predpismi o BOZP a predpismi o ochrane pred požiarmi,
- potvrdenie súdu, že sa proti zriaďovateľovi nevedie konkurzné konanie alebo vyrovnávacie konanie,
- údaje potrebné na vyžiadanie výpisu z registra trestov,
- vyjadrenie príslušného okresného úradu v sídle kraja,
- **súhlas samosprávneho kraja,**
- **vyjadrenie príslušného ústredného orgánu štátnej správy** a inštitúcie podieľajúcej sa na koordinácii odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce, ak ide o strednú odbornú školu.

Rovnako ako v predchádzajúcich prípadoch nesmie mať zriaďovateľ evidované nedoplatky voči daňovému úradu, colnému úradu, evidované nedoplatky na poistnom na sociálne poistenie a zdravotná poisťovňa voči nemu nesmie evidovať pohľadávky po splatnosti.

Súhlas obce je potrebný aj pre jazykové školy, základné umelecké školy a školské zariadenia pre deti, žiakov a poslucháčov do 15 rokov veku a základné školy, základné školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na území obce.

Súhlas samosprávneho kraja je potrebný aj pre jazykové školy, základné umelecké školy a školské zariadenia okrem škôl v prírode pre deti, žiakov a poslucháčov nad 15 rokov veku a stredné školy, školy v prírode, stredné školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, odborné učilištia a praktické školy na území samosprávneho kraja.

Lehota, ktorú má ministerstvo školstva na rozhodnutie o zaradení školy alebo školského zariadenia do siete, je 60 dní od doručenia žiadosti. Ministerstvo pri rozhodovaní o zaradení do siete zohľadňuje miestne a regionálne požiadavky, a to najmä:

- účelné a komplexné rozmiestnenie škôl a školských zariadení,
- formy organizácie výchovy a vzdelávania škôl a školských zariadení,
- vyučovací jazyk alebo výchovný jazyk,
- počet detí, žiakov alebo poslucháčov zriadených škôl a školských zariadení a
- priestorové a materiálno-technické zabezpečenie škôl a školských zariadení.

Za bezúhonného sa na účely tohto zákona považuje ten, kto nebol odsúdený za úmyselný trestný čin. Bezúhonnosť sa preukazuje výpisom z registra trestov. Na účel preukázania bezúhonnosti poskytne osoba údaje potrebné na vyžiadanie výpisu z registra trestov. Údaje podľa tretej vety ministerstvo bezodkladne zašle v elektronickej podobe prostredníctvom elektronickej komunikácie Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky na vydanie výpisu z registra trestov.

2.2.2 Postup pri zriaďovaní zariadenia pre deti a mládež - školy

V prípade výstavby novej budovy je potrebné v rámci územného konania stavby požiadať regionálny úrad verejného zdravotníctva o **vydanie záväzného stanoviska k umiestneniu stavby**, ktoré je jedným z podkladov pre vydanie rozhodnutia o umiestnení stavby stavebným úradom. Územné konanie stavby môže byť zlúčené so **stavebným konaním**. Povinnou prílohou k žiadosti je projektová dokumentácia.

Následne je potrebné požiadať regionálny úrad verejného zdravotníctva o **vydanie záväzného stanoviska ku kolaudácii stavby**, ktoré je podobne ako v prípade územného konania jedným z podkladov pre vydanie kolaudačného rozhodnutia stavebného úradu. Povinnými prílohami sú podľa druhu rozsahu stavby napríklad doklad o zdravotnej bezchybnosti pitnej vody, či certifikáty použitých materiálov na povrchovú úpravu podláh, doklad o účinnosti vzduchotechnického zariadenia, klimatizácie, svetlotechnický posudok, protokol o meraní hluku a pod.

V prípade zmeny účelu použitia existujúcej budovy je potrebné požiadať regionálny úrad verejného zdravotníctva o **vydanie záväzného stanoviska k zmene účelu využitia stavby**, ktoré je jedným z podkladov pre vydanie rozhodnutia o zmene účelu využitia stavby stavebným úradom. Povinnou prílohou je podobne ako v predchádzajúcom prípade projektová dokumentácia.

V ďalšom kroku je tak v prípade novej, ako aj v prípade existujúcej budovy prevádzkovateľ povinný požiadať regionálny úrad verejného zdravotníctva o **vydanie rozhodnutia k uvedeniu priestorov školy do prevádzky**. Prevádzkovateľ je zároveň povinný **vypracovať prevádzkový poriadok a predložiť ho regionálnemu úradu verejného zdravotníctva na schválenie**. Požiadavky na uvedenie priestorov školy do prevádzky sú zhrnuté na webovej stránke Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky. Podľa § 52 ods. 1 písm. b) zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia je prevádzkovateľ povinný pred začatím prevádzky školy požiadať miestne príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva o uvedenie priestorov školy do prevádzky a do času kladného posúdenia žiadosti sa zdržať vykonávania posudzovanej činnosti. Zároveň je potrebné mať schválený prevádzkový poriadok, ktorého náležitosti sú rovnako uvedené na webovej stránke úradu.

Žiadosť o uvedenie priestorov do prevádzky obsahuje:

- identifikačné údaje žiadateľa,
- adresu prevádzky,

- predmet činnosti prevádzky tak, ako je to uvedené napr. v zriaďovacej listine alebo živnostenskom liste,
- stručný popis objektu, kde sa bude vykonávať činnosť, priestorové usporiadanie zariadenia a to:
 - o veľkostný typ zariadenia (pavilónový, monoblokový, adaptovaný objekt po rekonštrukcii, počet objektov, školský dvor, uzamknutý areál), ak je súčasťou školy telocvičňa – vypracovať samostatný prevádzkový poriadok s náležitosťami uvedenými v § 6 vyhlášky MZ SR č. 525/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na telovýchovno-športové zariadenia,
 - o kapacita zariadenia - zodpovedajúca veľkosti vnútorných priestorov zariadenia pre deti a mládež (uviesť m² jednotlivých miestností),
 - o počet detí navštevujúcich jednotlivé ročníky, triedy, oddelenia,
 - o stavebné riešenie zariadenia (suterén, prízemie, I.NP.- ... aké priestory sa tu nachádzajú a na čo sa využívajú),
 - o ZŠ (počet kmeňových učební, odborných, špeciálnych, školský klub detí, šatne, zariadenia na osobnú hygienu – počet zriaďovacích predmetov),
 - o bezbariérovosť (podmienky pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie),
 - o vybavenie miestností - učební (nábytok, strojné zariadenie, prístroje a i.),
 - o popis vonkajšieho areálu zariadenia a jeho vybavenie,
 - o napojenie na inžinierske siete,
 - o počet zamestnancov,
 - o pracovné podmienky - vetranie, výmena vzduchu, vykurovanie, osvetlenie, podlahy, steny, okná, svetlá výška, rozmery, zariadenie pre osobnú hygienu (WC, šatne, denná miestnosť atď.),
- dátum, podpis a pečiatka žiadateľa.

K žiadosti je potrebné priložiť nasledovné prílohy:

- doklad príslušného stavebného úradu o užívaní stavby na posudzovaný účel,
- doklad o kvalite pitnej vody v rozsahu minimálnej analýzy podľa Vyhlášky MZ SR č. 247/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalite pitnej vody, kontrole kvality pitnej vody, programe monitorovania a manažmente rizík pri zásobovaní pitnou vodou, ak je dodávateľom pitnej vody podľa § 17a ods. 1 písm. b) zákona č. 355/2007 Z. z. ,
- prevádzkový poriadok, ktorého súčasťou je sanitačný poriadok,
- nákres dispozičného riešenia a vybavenia jednotlivých priestorov,
- posudok o riziku, ktorého súčasťou sú karty bezpečnostných údajov pre všetky chemické látky s ktorými môžu žiaci a študenti pracovať,
- doklad o vyhovujúcom dennom a umelom osvetlení,
- doklad o zabezpečení výmeny vzduchu v bezokenných priestoroch vzduchotechnickými zariadeniami,
- ak je súčasťou zariadenia aj bazén, musí prevádzkovateľ plniť povinnosti pre prevádzkovateľov umelého kúpaliska,
- ak je súčasťou stravovacia prevádzka, tak náležitosti požadované pri zariadeniach spoločného stravovania,

- protokol z merania hluku,
- doklad o zaplacení správneho poplatku vo výške 50,- € alebo doklad o oslobodení od platby správneho poplatku (§ 4 zákona č. 145/1995 Z. z.),
- splnomocnenie (ak žiadosť vybavuje splnomocnená osoba).

2.2.3 Založenie jazykovej školy

Prevádzkovanie súkromnej jazykovej školy je možné na základe živnostenského oprávnenia. Podľa zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) je vyučovanie v odbore cudzích jazykov viazanou živnosťou³⁶. Pre podnikanie v tejto oblasti je teda potrebné živnostenské oprávnenie. Okrem všeobecných podmienok na prevádzkovanie živnosti je v tomto prípade potrebné splňať aj osobitné podmienky, a to odbornú spôsobilosť, ktorá sa preukazuje:

- dokončeným štúdiom príslušných jazykov na vysokej škole alebo vysvedčením o zložení štátnej jazykovej skúšky alebo
- preukázaním aspoň 10-ročného pobytu v štáte s úradným jazykom, ktorý sa má vyučovať.

Súkromná jazyková škola môže byť prevádzkovaná fyzickou osobou (živnostníkom) alebo prostredníctvom právnickej osoby (obchodnej spoločnosti, zvyčajne s.r.o.). Požiadavky na odbornú spôsobilosť môže splňať aj zodpovedný zástupca, musí však byť v pracovnom pomere k podnikateľovi.

Ohlásenie živnosti je potrebné podávať samostatne pre každý cudzí jazyk, ktorý bude vyučovaný v jazykovej škole a pre každý z týchto jazykov je potrebné preukázať odbornú spôsobilosť. Rovnako živnostenské oprávnenie sa vydáva samostatne pre každý jazyk. Náležitosti ohlásenia živnosti sú uvedené v § 45 a 45a živnostenského zákona. Ďalšie doklady potrebné k ohláseniu živnosti sú uvedené v § 46 spomínaného zákona.

Na podnikateľov, ktorí prevádzkujú jazykovú školu sa vzťahujú všetky povinnosti v súvislosti s prevádzkovaním živnosti, napr. zriadenie prevádzkarne, ktorá musí byť schválená príslušným regionálnym úradom verejného zdravotníctva, ako aj ďalšie oznamovacie povinnosti v súvislosti s prevádzkarňou. V prípade právnickej osoby je potrebné plniť ďalšie povinnosti v súvislosti s podnikateľskou činnosťou, napr. získať súhlas správcu dane so zápisom do obchodného registra či požiadať daňový úrad o registráciu na daň z príjmov a pod.

Jazykovú školu je možné prevádzkovať aj formou **franšízy**, kedy dochádza k odkúpeniu licencie od materskej firmy. Hlavnou výhodou tejto formy podnikania je vo všeobecnosti, okrem práva na používanie loga a mena danej značky, najmä už overené know-how. V prípade, že ide skutočne o dobre etablovanú značku na trhu, riziko podnikania touto formou pre franšízanta je relatívne malé. Na druhej strane je však potrebné dodržiavať nastavený systém a pravidlá, ktorých dodržiavanie spravídla kontroluje materská firma. Navyše treba počítať s vyššou počiatočnou investíciou, ktorú predstavujú na začiatku výdavky potrebné na odkúpenie licencie a následne pravidelne odvádzať poplatky podľa dohody s franšízorom.

Na zriadenie súkromnej jazykovej školy, ktorá chce byť zaradená do siete škôl a školských zariadení sa rovnako ako v prípade materských, základných a stredných škôl vzťahuje zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve. Zriaďovateľ teda musí predložiť žiadosť ministerstvu školstva spolu s prílohami uvedenými

³⁶ bod 23 prílohy č. 2 k zákonu č. 455/1991 Zb. zákon o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon)

v predchádzajúcej časti. Samostatný formulár pre zaradenie jazykovej školy do siete tak, ako to bolo v predchádzajúcich prípadoch, na stránke ministerstva školstva zverejnený nie je.

2.2.4 Celoživotné vzdelávanie

Podľa zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní môžu celoživotné vzdelávanie okrem škôl na rôznych stupňoch vzdelávania poskytovať aj právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, ktorých predmetom činnosti je vzdelávanie a činnosti priamo súvisiace so vzdelávaním. **Žiadosť o akreditáciu vzdelávacieho programu** sa podáva ministerstvu školstva, ktoré rozhodne na základe odporúčania akreditačnej komisie do 120 dní odo dňa doručenia žiadosti o akreditáciu. Žiadosť o akreditáciu obsahuje **identifikačné údaje o žiadateľovi** (názov, adresa a kontaktné údaje vzdelávacej inštitúcie, identifikačné číslo organizácie, meno, priezvisko a podpis štatutárneho orgánu, zoznam vzdelávacích programov predkladaných na akreditáciu) a **profil vzdelávacej inštitúcie**, ktorý obsahuje dátum vzniku vzdelávacej inštitúcie, informácie o predchádzajúcej činnosti z oblasti vzdelávania, zameraní a profesionálnej orientácii vzdelávacej inštitúcie a údaje o priestorovom, materiálnom, technickom a personálnom zabezpečení vzdelávacej činnosti. Prílohou k žiadosti sú **projekt vzdelávacieho programu, doklady a dokumentácia preukazujúce splnenie podmienok** a doklad o zaplatení správneho poplatku vo výške 100 eur.

Projekt akreditovaného vzdelávacieho programu obsahuje³⁷:

- a) názov akreditovaného vzdelávacieho programu a názvy modulov, ak je akreditovaný vzdelávací program členený na moduly,
- b) cieľovú skupinu akreditovaného vzdelávacieho programu,
- c) požadované vstupné vzdelanie,
- d) profil absolventa,
- e) organizačnú formu vzdelávania,
- f) rozsah vzdelávania,
- g) učebný plán a učebné osnovy,
- h) metódy vzdelávania,
- i) formu záverečnej skúšky,
- j) údaje o materiálnom a technickom zabezpečení,
- k) profil odborného garanta akreditovaného vzdelávacieho programu,
- l) profil lektorov akreditovaného vzdelávacieho programu.

Podmienky na vydanie potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu vzdelávacej inštitúcie sú³⁸:

- a) predloženie dokladu o odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti odborného garanta,
- b) predloženie dokladov o odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti lektorov,
- c) predloženie dokladov o materiálnom, technickom a priestorovom zabezpečení vzdelávacieho programu,

³⁷ odsek 2 § 2 vyhlášky MŠ SR č. 97/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o dokumentácii akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o obsahu žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania a o projekte vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o náležitostiach osvedčenia o čiastočnej kvalifikácii a osvedčenia o úplnej kvalifikácii

³⁸ § 10 a 11 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní

- d) predloženie vzdelávacieho programu,
- e) odporúčanie akreditačnej komisie.

Odborný garant musí v závislosti od obsahového zamerania akreditovaného vzdelávacieho programu spĺňať tieto požiadavky:

- a) vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej dva roky praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej dva roky lektorskej činnosti,
- b) vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa v inom odbore, najmenej štyri roky praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej dva roky lektorskej činnosti,
- c) úplné stredné vzdelanie s maturitou v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej štyri roky praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej tri roky lektorskej činnosti,
- d) úplné stredné vzdelanie s maturitou v inom odbore, najmenej päť rokov praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej tri roky lektorskej činnosti,
- e) výučný list v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej päť rokov lektorskej činnosti alebo
- f) osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací program týka, a najmenej päť rokov lektorskej činnosti.

Odborná spôsobilosť sa preukazuje príslušným dokladom o vzdelaní a potvrdením zamestnávateľa o dĺžke odbornej praxe.

Lektor musí v závislosti od obsahového zamerania akreditovaného vzdelávacieho programu spĺňať tieto požiadavky:

- a) vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa v odbore vzdelávacieho programu, najmenej dva roky praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť,
- b) vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa, najmenej štyri roky praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť,
- c) úplné stredné vzdelanie s maturitou v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej dva roky praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť,
- d) úplné stredné vzdelanie s maturitou, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť,
- e) výučný list v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť alebo
- f) osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací program týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť.

Lektorská spôsobilosť sa preukazuje dokladom o absolvovaní vzdelávania zameraného na rozvoj lektorských kompetencií alebo potvrdením vzdelávacej inštitúcie o výkone

lektorskej činnosti lektora za príslušné obdobie s uvedením obsahového zamerania a jej rozsahu najmenej po dobu šiestich mesiacov.

Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre vzdelávacie inštitúcie, ktorými sú právnické osoby alebo fyzické osoby - podnikatelia sa vydáva na päť rokov.

2.2.5 Právne formy subjektov poskytujúcich vzdelávanie

Podľa školského zákona sú základná škola, gymnázium, stredná odborná škola, stredná športová škola, škola umeleckého priemyslu, konzervatórium, školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a základná umelecká škola právnickými osobami, v právnych vzťahoch vystupujú vo svojom mene. Materské školy, jazykové školy a základné školy, ktoré nemajú všetky ročníky, sú právnickými osobami, ak tak určí ich zriaďovateľ.

Súkromné subjekty vstupujúce do oblasti vzdelávania (okrem zakladania základných a stredných škôl) často uprednostnia formu občianskeho združenia pred založením s.r.o.

Výhody občianskeho združenia v porovnaní so s.r.o sú nasledovné:

- jednoduché založenie po administratívnej (podanie návrhu na registráciu),
- náklady na založenie občianskeho združenia predstavuje správny poplatok vo výške 66 €, resp. 33 € v prípade elektronického podania,
- v prípade občianskeho združenia nie je potrebné vkladať finančné prostriedky v podobe základného imania ako je to u s.r.o. (povinný vklad pri založení s.r.o. je 5 000 €),
- v prípade registrácie občianskeho združenia nie je potrebné preukazovať vlastnícky vzťah k sídlu združenia a netreba predkladať žiadne doklady, nájomné zmluvy alebo osobitné súhlasy vlastníka nehnuteľnosti ako je to v prípade s.r.o alebo živnosti (do stanov sa uvedie len adresa),
- občianske združenie môže prijímať príspevky od svojich členov; ak je členské uvedené v stanovách ako zdroj príjmov, vzťahuje sa naň výnimka a členské príspevky sa v tomto prípade nezdaňujú,
- príjmy, ktoré pochádzajú z predmetu činnosti občianskeho združenia rovnako nepodliehajú dani (je preto nevyhnutné rozpisovať ich v stanovách čo najobširnejšie),
- občianske združenie sa nemusí registrovať na Daňovom úrade, ak nebude vykonávať iné činnosti ako tie, ktoré sú uvedené v stanovách,
- možnosť získavať finančné prostriedky v podobe asignácie dane vo výške 1%, 2% alebo 3% z dane z príjmu, ktoré môžu fyzické a právnické osoby za určitých podmienok poukázať v prospech združenia; od roku 2021 bude možné v súvislosti s poskytnutím asignovanej dane vo výške 2%, darovať aj nepeňažný dar alebo kombináciu peňažného a nepeňažného daru,
- možnosť využívať na získanie dodatočných prostriedkov nové nástroje, ako je napr. *Dobromat*, kde z každého nákupu v rôznych e-shopoch môžu ľudia podporiť vybrané občianske združenie,
- občianske združenie nemusí používať registračnú pokladnicu (ak nevykonáva aj podnikateľskú činnosť).

Občianske združenie môže byť jediným spoločníkom s.r.o. V prípade vyplatenia zisku združeniu táto právnická osoba neodvádza odvody do zdravotnej poisťovne. Takáto forma činnosti tiež v minulosti umožňovala skryť vlastnícku štruktúru tzv. eseročky, keďže občianske združenie nemá vlastníka a zoznam členov združenia nie je verejne dostupný.

Mnohí súkromní poskytovatelia vzdelávania (napr. súkromné materské školy) využívajú spravidla súčasne obe právne formy, čo im umožňuje efektívne narábať s finančnými prostriedkami a optimalizovať zisk.

Na základe zákona č. 346/2018 Z. z. o registri mimovládnych neziskových organizácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov však vznikla povinnosť pre všetky mimovládne organizácie, ktoré vznikli pred 1.1.2019 oznámiť údaje pre zápis do registra. Správny poplatok je vo výške 16,50 €. Pri podaní návrhu na registráciu nového občianskeho združenia sa platí správny poplatok 66, resp. 33 € (ako už bolo uvedené pri výpočte výhod občianskeho združenia).

Napriek tomu, že občianske združenie je považované za neziskovú organizáciu a jeho primárnym cieľom by mala byť verejnoprospešná činnosť, môže vykonávať aj podnikateľskú činnosť, ktorá by však mala slúžiť na podporu primárneho neziskového a verejnoprospešného cieľa daného občianskeho združenia. V takomto prípade musí byť podnikateľská činnosť uvedená v stanovách občianskeho združenia. Na vykonávanie podnikateľskej činnosti občianskeho združenia sa vzťahujú rovnaké podmienky, ako na iné podnikateľské subjekty. Ide najmä o získanie oprávnenia na vykonávanie danej činnosti, zvyčajne v podobe osvedčenia o živnostenskom oprávnení či registrácia občianskeho združenia na daňovom úrade.

2.2.6 Podnikateľská činnosť školy a školského zariadenia

V súvislosti so súkromnými základnými a strednými školami treba podotknúť, že zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení predpokladá neziskový charakter týchto subjektov a použitie finančných prostriedkov získaných v podobe školného je možné použiť len na činnosť školy a krytie nákladov výchovno-vzdelávacieho procesu. O podnikaní ako ho definuje obchodný zákonník, t. j. sústavnej činnosti vykonávanej samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku preto v tomto prípade nemožno hovoriť.

Podľa § 151 ods. 1 školského zákona však môžu školy a školské zariadenia vykonávať podnikateľskú činnosť. Ide o činnosť školy alebo školského zariadenia s právnou subjektivitou, ktorá je vykonávaná nad rámec hlavnej činnosti uvedenej v zriaďovacej listine podľa osobitného zákona³⁹. Bližšie zadefinovanie pravidiel na vykonávanie podnikateľskej činnosti, podmienok či zamerania podnikateľskej činnosti škôl upravuje metodický pokyn ministerstva školstva⁴⁰. Na vykonávanie podnikateľskej činnosti podľa tohto predpisu je potrebný súhlas zriaďovateľa školy, resp. školského zariadenia a vyjadrenie rady školy alebo školského zariadenia. Školy a školské zariadenia môžu vykonávať podnikateľskú činnosť na základe živnostenského oprávnenia. Medzi činnosti, ktoré môže škola, resp. školské zariadenie vykonávať v rámci podnikateľskej činnosti, patria podľa metodického pokynu napr. usporiadanie kurzov a seminárov pre dospelých (jazykové, hudobné, remeselné, umelecké, účtovníctva), prednášková činnosť, informačné služby, ubytovacie a stravovacie služby, predaj školských suvenírov, predaj rôznych výrobkov aj vo väzbe na propagáciu školy, internetový klub, knižný klub, požičovne a pod. Predmetom podnikateľskej činnosti môže byť aj prenájom priestorov a zariadenia škôl a školských zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí, samosprávnych krajov, štátom uznaných cirkví alebo náboženských spoločností a iných právnických alebo fyzických osôb. Podnikateľská činnosť môže nadväzovať aj na prácu žiakov vykonávanú v rámci praktického vyučovania.

³⁹§ 2 ods. 2 Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov

⁴⁰Metodický pokyn č. 12/2009-R z 27. augusta 2009, ktorým sa určuje postup škôl a školských zariadení pri vykonávaní podnikateľskej činnosti

V prípade podnikateľskej činnosti je však potrebné sledovať výnosy a náklady na podnikateľskú činnosť na samostatnom účte (oddelené od svojej hlavnej činnosti), pričom výnosy a náklady na podnikateľskú činnosť sa tiež rozpočítujú. Výkon prác a služieb v rámci podnikateľskej činnosti môže byť zabezpečený žiakmi, vlastnými zamestnancami, ale aj inými zamestnancami. V každom prípade však ide o samostatný pracovno-právny vzťah, či už vo forme pracovného pomeru na kratší pracovný čas, dohody o vykonaní práce alebo dohody o brigádnickej práci študentov. Podnikateľská činnosť škôl a školských zariadení tiež podlieha daňovým povinnostiam podľa osobitných predpisov. **Vykonávanie podnikateľskej činnosti tak so sebou prináša ďalšie dodatočné povinnosti a administráciu pre školy a školské zariadenia.**

2.2.7 Firemné škôlky

Tzv. firemné škôlky predstavujú novodobý benefit, ktorý poskytuje zamestnávateľ svojim zamestnancom. Odhliadnuc od financií ide o obojstranný prínos, tak na strane zamestnanca, ako aj na strane zamestnávateľa. Medzi výhody firemnej škôlky možno zaradiť najmä bezprostrednú blízkosť škôlky k pracovisku rodiča, ktorý môže byť v prípade potreby ihneď pri dieťati. S tým súvisí, najmä vo väčších mestách, aj zjednodušenie a zrýchlenie, resp. úplné odbúranie presunov súvisiacich so zavezením dieťaťa do škôlky a jeho následným vyzdvihnutím. Nespornou výhodou je aj prispôsobenie prevádzkových hodín škôlky potrebám zamestnancov. Na druhej strane to motivuje zamestnancov k skoršiemu návratu do práce z rodičovskej, príp. materskej dovolenky a zvyšuje aj ich lojalitu voči zamestnávateľovi. Zároveň to vytvára zamestnávateľovi aj dobrý imidž v rámci spoločnosti.

V prípade firemnej škôlky ide vlastne o **súkromnú materskú školu** zriadenú inou právnickou osobou. Na jej zriadenie a prevádzku sa teda vzťahujú všetky povinnosti a požiadavky uvedené v predošlých častiach materiálu. Náklady na zriadenie a následne prevádzku firemnej škôlky sú relatívne vysoké a zvyčajne ich majú zriadené veľké spoločnosti s veľkým počtom zamestnancov.

Alternatívou by mohlo byť **súkromné zariadenie (pod názvom škôlka, detské centrum, detský klub a pod.), ktoré by nebolo zaradené do siete škôl a školských zariadení** a nemuselo by tak spĺňať prísne podmienky a požiadavky vyplývajúce zo školského zákona a ďalších súvisiacich predpisov (napríklad povinnosť vzdelávať podľa školského výchovno - vzdelávacieho programu, požiadavky na kvalifikáciu riaditeľa a osôb zabezpečujúcich výchovu a vzdelávanie, rozdelenie detí do tried a pod.). Priestory však musia spĺňať všeobecné hygienické a stavebno-technické predpisy a normy (napríklad zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia, vyhláška Ministerstva zdravotníctva SR č. 527/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež a pod.). Takéto zariadenia navyše nedostávajú štátny príspevok na výchovu a vzdelávanie dieťaťa. Problémom by mohlo byť povinné predškolské vzdelávanie pre 5 ročné deti, ktoré môže poskytovať len materská škola zaradená v sieti. Možným riešením by pritom mohlo byť individuálne vzdelávanie, o ktoré môže požiadať rodič alebo zariadenie „kmeňovú“ materskú školu, ktorá však musí najprv dieťa prijať.

Pre deti mladšie ako tri roky je možné poskytovať službu na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života podľa zákona o sociálnych službách, ktorý sa vzťahuje na tých prevádzkovateľov zariadení starostlivosti o deti, resp. služby starostlivosti o deti, ktorí ju vykonávajú ako sústavnú činnosť, pričom ide o formalizovanú činnosť vykonávanú za odplatu.

V prípade **zariadenia starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa** možno podľa § 32b ods. 5 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách poskytovať starostlivosť najviac

o 12, resp. 15 detí⁴¹ v jednej dennej miestnosti, ktorá spĺňa funkciu herne a spálne. Poskytovateľ je povinný prevádzkovať sociálnu službu v zariadení starostlivosti o deti do troch rokov najmenej v rozsahu ôsmich hodín počas pracovného dňa, ak sa v zmluve o poskytovaní sociálnej služby nedohodne s prijímateľom služby inak.

Službu na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života je možné poskytovať ambulantnou sociálnou službou mimo zariadenia aj v prostredí, ktorým je priestor zamestnávateľa rodiča, vyčlenený na zabezpečenie tejto starostlivosti o dieťa zamestnanca. V takomto prípade je podľa zákona možné poskytovať túto službu jedným opatrovateľom najviac štyrom deťom (to neplatí, ak ide o súrodencov).

Poskytovateľ sociálnej služby poskytuje sociálnu službu na základe zmluvy o poskytovaní sociálnej služby. Poskytovateľ musí byť zapísaný v registri poskytovateľov sociálnych služieb. O zápis v prípade zariadenia starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa môže žiadať len odborne spôsobilá osoba, ktorá získala vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa.

Kvalifikačné požiadavky na opatrovateľa detí, ktorý poskytuje službu starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa, vrátane poskytovania tejto služby v zariadení, sú úplné stredné odborné vzdelanie získané v odbore vzdelávania s odborným zameraním aj na oblasť starostlivosti o dieťa, alebo úplné stredné všeobecné vzdelanie alebo úplné stredné odborné vzdelanie a absolvovanie akreditovaného kurzu opatrovania detí najmenej v rozsahu 220 hodín. Pri poskytovaní starostlivosti o dieťa do jedného roku veku v zariadení, musí najmenej jeden opatrovateľ detí spĺňať podmienky na výkon zdravotníckeho povolania sestry, pôrodnej asistentky alebo praktickej sestry.

Poskytovateľ sociálnej služby, ktorou je starostlivosť o deti do troch rokov veku dieťaťa, je povinný tiež preukázať právny vzťah k priestorom, v ktorých sa poskytuje sociálna služba a splniť požiadavky na priestorové usporiadanie, funkčné členenie, vybavenie, prevádzku, režim dňa, režim stravovania a pitný režim a na náležitosti prevádzkového poriadku v zariadení ustanovené osobitným predpisom⁴².

Poskytovanie starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa, či už v zariadení, alebo ambulantnou formou bez vzniku oprávnenia na jej poskytovanie (zápisom do registra poskytovateľov sociálnych služieb), je naplnením skutkovej podstaty vykonávania tzv. nepovolených činností podľa zákona o sociálnych službách. Osoba, ktorá vykonáva túto činnosť bez zápisu do registra poskytovateľov sociálnych služieb sa vystavuje riziku uloženia pokuty vo výške 35 000 eur a zákazu pokračovania v tejto činnosti rozhodnutím o zastavení týchto činností vydanom Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR v správnom konaní.⁴³

⁴¹Počet 12 detí možno zvýšiť najviac o tri deti, ak sa v dennej miestnosti alebo v priestoroch spálne a herne neposkytuje starostlivosť o dieťa do jedného roku veku.

⁴²§ 62 písm. i) zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov; vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 527/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež.

⁴³Výnimkou je poskytovanie starostlivosti o deti v rozsahu ustanovenom zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách pre sociálnu službu uvedenú v § 32a ods. 1 písm. b) a § 32b, ak sa táto starostlivosť poskytuje zároveň cieľovej skupine detí, ktoré presahujú vekovú hranicu ustanovenú týmto zákonom, a percentuálny podiel týchto detí presiahne 75 %.

3 Vnímanie regulačných bariér podnikania v sektore vzdelávania z pohľadu praxe

Regulácia ako taká nemusí byť zákonite vnímaná ako záťaž. Jej opodstatnenosť vedľa najlepšie deklarovať dotknuté subjekty. Množstvo povinností, obmedzení alebo požiadaviek v súvislosti s poskytovaním vzdelávania, ktoré sú zadefinované v legislatíve, je vnímaných ako bežné súčasti vzdelávacieho procesu a nepredstavujú pre poskytovateľov nadmernú záťaž. Ide napr. o povinnú školskú dochádzku, ktorej trvanie, resp. vekové ohraničenie je už zaužívané a všeobecne akceptované. Množstvo úkonov by jednotlivé subjekty robili aj v prípade, že by im to právny predpis neukladal ako povinnosť. Spôsob akým by bol ale daný úkon vykonávaný sa môže líšiť od spôsobu, ktorý je zadefinovaný v legislatíve. Nie každá povinnosť teda musí predstavovať záťaž, ale nadmerne zaťažujúci môže byť rozsah jej plnenia vyžadovaný na základe právneho predpisu (napr. obsahové požiadavky vedenia dokumentácie). Na druhej strane sa v praxi stretávame s množstvom zbytočných a neopodstatnených požiadaviek, povinností či obmedzení, ktoré komplikujú vstup subjektov do oblasti vzdelávania a následné prevádzkovanie vzdelávacej činnosti.

Doposiaľ prezentované zistenia boli výsledkom „desk analysis“. Aby sme však boli schopní interpretovať skutočnú situáciu v slovenskom vzdelávacom systéme, realizovali sme sériu polo-štruktúrovaných rozhovorov so zástupcami neštátnych škôl a školských zariadení a ďalších subjektov pôsobiach v oblasti vzdelávania. Ich výsledky budú prezentované v nasledujúcich častiach.

Metodológia prieskumu bola založená na posúdení viacerých problémov v oblasti regulácii vzdelávacieho systému prostredníctvom pološtruktúrovaných rozhovorov. Okruhy otázok v prieskume boli rozdelené do viacerých sekcií:

- Regulačné bariéry pri založení súkromnej školy/začatí podnikania v oblasti vzdelávania a regulačné bariéry súvisiace s prevádzkou školy.
- Regulačné bariéry súvisiace z obsahového zamerania vzdelávania, vrátane homeschoolingu a trhu s učebnicami.
- Regulačné bariéry pri organizácii výchovno – vzdelávacieho procesu mimo priestorov školy.

Vyhodnotenie výsledkov interpretujeme vo vyššie uvedených kategóriách, a to pre viaceré druhy vzdelávacích inštitúcií.

3.1 Regulačné bariéry pri zakladaní a prevádzke súkromných vzdelávacích inštitúcií a ich prevádzke

Proces zakladania súkromných základných škôl a súkromných stredných škôl je veľmi podobný. Aj problémy, ktoré boli identifikované v rámci realizácie kvalitatívneho prieskumu zahŕňali podobné problémy oslovených zástupcov základných a stredných škôl, ale tiež materských škôl či ďalších subjektov, ktoré podnikajú v oblasti vzdelávania.

3.1.1 Regulačné bariéry pri zakladaní a prevádzke jaslí

V minulosti stačilo na prevádzku jaslí živnostenské oprávnenie, dokonca v podobe voľnej živnosti. Podnikanie v tejto oblasti bolo v podstate neregulované. V záujme ochrany detí a ich zdravia preto bola z pohľadu respondentov potrebná zmena. Novela zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách z roku 2017 však zaradila starostlivosť o deti do troch rokov veku dieťaťa medzi sociálne služby. Napriek tomu, že v podstate ide o sociálnu službu na podporu rodiny s deťmi, poskytovanie takejto starostlivosti sa na základe skúseností respondentov prelína skôr s poskytovaním výchovy a vzdelávania v pôsobnosti ministerstva školstva, podobne ako je to v prípade materských škôl. Zaradenie tejto starostlivosti medzi sociálne služby so sebou prináša potrebu plniť rôzne povinnosti pre zriaďovateľov jaslí, ktoré boli a sú určené najmä pre zariadenia pre seniorov, nocľahárne, opatrovateľské služby a pod. Práve týmto subjektom sú prispôsobené podmienky výkonu jednotlivých služieb na základe zákona, ale tiež evidencia či oznamovacie povinnosti. Často sa zabúda na špecifiká poskytovania starostlivosti o deti do troch rokov a prijímajú sa jednotné pravidlá a povinnosti pre poskytovanie sociálnych služieb ako takých. V praxi sa tak stáva, že od zriaďovateľov jaslí sa vyžaduje pravidelne vyplňať v štandardizovaných výkazoch nezmyselné informácie, napríklad informácie o úmrtnosti.

V tejto súvislosti bola za bariéru označená napríklad aj podmienka bezbariérovosti zariadení. Bezbariérovosť má svoje opodstatnenie napríklad v zariadeniach pre seniorov, avšak na základe skúseností zriaďovateľov jaslí je podmienka bezbariérovosti v ich prípade zbytočne zaťažujúca a jej zabezpečenie zbytočne nákladné. V praxi sa totiž deti, pre ktoré by bezbariérovosť mala význam, umiestňujú spravidla do účelových zariadení. Napriek tomu, že podmienka bezbariérovosti bola zmiernená a nakoniec sa nevyžadovala od zriaďovateľov, ktorí začali svoje podnikanie v tejto oblasti pred účinnosťou spomínanej novely zákona, pre nové subjekty, ktoré začali podnikáť v tejto oblasti po nadobudnutí účinnosti, resp. si ešte len chcú zriadiť zariadenie starostlivosti pre deti do troch rokov veku dieťaťa je stále platná.

S problémom jednotného posudzovania sociálnych služieb, vrátane starostlivosti o deti do troch rokov, zápasia zriaďovatelia jaslí aj počas pandémie koronavírusu, kedy sú opäť prijímané jednotné opatrenia pre poskytovateľov sociálnych služieb, ktoré nereflektujú špecifiká jaslí a ich zavádzanie komplikuje podnikanie v oblasti poskytovania starostlivosti o deti do troch rokov v zariadení.

Zriaďovatelia jaslí sú tiež povinní pravidelne poskytovať informácie o tom, ako fungujú či informácie o výsledku hospodárenia. Na svoje fungovanie pritom nepoberajú žiadne dotácie ani príspevky ako je to napríklad v spomínaných domovoch seniorov a preto považujú za neopodstatnené poskytovať tieto informácie úradom. Podobne je to pri kolaudácii, kedy je potrebné vypisovať množstvo informácií napríklad o materiálovom vybavení, ktoré si zriaďovateľ zabezpečuje vo vlastnej réžii a na vlastné náklady.

Zaradením starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa pod sociálnu službu vznikla zriaďovateľom povinnosť požiadať o zápis do registra poskytovateľov sociálnych služieb. K žiadosti je potrebné okrem iného prikladať aj údaje o priestorových, materiálnych

či hygienických podmienkach, ktoré podliehajú fyzickej kontrole napríklad už pri schvaľovaní priestoru regionálnym úradom verejného zdravotníctva či inšpektorátu práce. Opätovné poskytovanie týchto údajov preto považujú zriaďovatelia za duplicitné a žiadajú väčšiu prepojenosť jednotlivých úradov.

Na druhej strane pri sociálnych službách nie je regulované stravovanie a pre jasle tak neexistujú normy stravovania, ako je to v prípade materských, základných či stredných škôl, čo považujú zriaďovatelia jasli za nedostatok.

Treba tiež podotknúť, že pri aplikácii zákona o sociálnych službách je rozhodujúca cieľová skupina, ktorej sa daná služba poskytuje, t. j. rodičia, pričom je poskytovaná len skupine pracujúcich rodičov, resp. rodičov pripravujúcich sa na povolanie. Ak zariadenie poskytuje svoje služby ako sústavnú zárobkovú činnosť alebo podniká v oblasti starostlivosti o deti pre inú cieľovú skupinu rodičov ako je uvedená v zákone o sociálnych službách, tzn. pre tých, ktorí nepracujú alebo sa „neaktivizujú“, podľa informácií zverejnených na webovej stránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR nemožno túto činnosť alebo podnikanie charakterizovať ako sociálnu službu a nepodlieha právnomu režimu ustanovenému zákonom o sociálnych službách⁴⁴.

3.1.2 Regulačné bariéry pri založení a prevádzke súkromnej materskej školy

Založeniu školy alebo školského zariadenia predchádza jeho zaradenie do siete škôl a školských zariadení. V tejto súvislosti zohrávajú významnú úlohu obce, ktorých súhlas je povinnou prílohou žiadosti o zaradenie školy alebo školského zariadenia do siete. Respondenti oslovení v rámci kvalitatívneho prieskumu sa viackrát stretli so zamietavým stanoviskom pre zaradenie súkromnej materskej školy do siete napríklad z dôvodu obmedzeného rozpočtu. Argumentom pre nesúhlasné stanovisko a nezaradenie do siete v prípade súkromnej materskej školy bolo aj plánované znovuoživenie dvoch štátnych materských škôl, ktoré sa však ani v nasledujúcich rokoch nerealizovalo. Zaradenie súkromných, prípadne cirkevných škôl môže ísť na úkor verejných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti jednotlivých obcí, a preto sa obec ako zriaďovateľ verejnej školy môže pri posudzovaní návrhu neštátnej školy o zaradenie do siete škôl a školských zariadení dostať do konfliktu záujmov. Tento problém sa pritom netýka len materských, ale aj základných či stredných škôl⁴⁵.

Pri žiadosti o zaradenie školy do siete je tiež potrebné opätovne dokladovať dokumenty, ktoré už boli dokladované pri schvaľovaní priestorov, napríklad doklady o zabezpečení priestorov. Taktiež je potrebné dokladovať napríklad súlad s hygienickými požiadavkami a predpismi o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci. Ide o doklady, ktoré vydáva príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva, resp. inšpektorát práce a „štát“ nimi už disponuje. Preto v súvislosti s uplatňovaním princípu jedenkrát a dosť by malo byť možné si tieto údaje vyžiadať od toho ktorého úradu, resp. v rámci elektronizácie štátnej správy a prepájania systémov jednotlivých úradov by malo byť možné si tieto informácie dohľadať zo strany úradov.

Respondenti upozornili tiež na to, že na základe ich skúseností nie je možné zaradiť do siete škôl a školských zariadení bilingválnu škôlku, pretože neexistuje zodpovedajúci štátny vzdelávací program, podľa ktorého by mohli takáto výchova a vzdelávanie prebiehať. Cudzie jazyky môžu byť vyučované len vo forme externých krúžkov, čo však považujú respondenti za nedostatočné.

⁴⁴<https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/zariadenia-starostlivosti-deti-do-troch-rokov/zariadenia-starostlivosti-deti.html>

⁴⁵V prípade stredných škôl nejde o súhlas obce ale o súhlas samosprávneho kraja

Za najväčšiu prekážku pri zriaďovaní jaslí a materských škôl považujú oslovení respondenti schvaľovanie priestorov či už v rámci kolaudácie alebo rekolaudácie. Zmeny vydané v júli 2020 sa dotýkajú jednoduchšieho schvaľovania priestorov.⁴⁶ Osoby nemusia predkladať na schválenie priestory vtedy, ak ide o zmenu osoby prevádzkovateľa bez toho, aby sa zmenili podmienky prevádzky. Nové vznikajú v priestoroch po zrušených školách s časovým odstupom a vo väčšine prípadov ide o vznik novej právnickej osoby, nie zmenu prevádzkovateľa, je zrejmé, že toto opatrenie sa väčšiny nových škôl pravdepodobne nedotkne. Podľa skúseností respondentov z minulosti môže rekolaudácia priestoru trvať až 10 rokov. Ide o veľmi zdĺhavý a byrokraticky náročný proces. Potreba zabezpečenia množstva dokladov a získania rôznych potvrdení a dlhé lehoty na ich vydanie spôsobujú to, že v priebehu procesu strácajú doklady, ktoré boli vydané medzi prvými platnosť a je potrebné ich dokladovať znova. Počas takéhoto dlhého obdobia tiež dochádza k zmenám legislatívy a podmienok, ktoré je potrebné taktiež zohľadniť a od žiadateľa sa tak vyžaduje plnenie ďalších a ďalších povinností.

V praxi sa tiež stáva, že napriek elektronickej komunikácii prostredníctvom elektronickej schránky je po zaslaní dokumentu zo strany úradu potrebné prísť fyzicky daný dokument správooplatniť na daný úrad. Prínos elektronizácie, ktorým by malo byť zrýchlenie procesu či odbúranie potreby fyzického kontaktu, tak ostáva nedosiahnutý. Tento problém nedotiahnutej elektronizácie sa však netýka len oblasti vzdelávania.

Ďalším problémom, s ktorým sa zriaďovatelia stretávajú je subjektivita pri kontrole z hygieny (resp. regionálneho úradu verejného zdravotníctva). Legislatíva v tejto oblasti upravuje jednotlivé požiadavky na priestor, avšak neupravuje akým spôsobom má byť posudzované ich splnenie. Od samotného hygienika tak závisí množstvo vecí. Napríklad pri posudzovaní kvality vody môže alebo nemusí žiadať jej rozbor. Respondenti sa stretli aj s prípadom, kedy sa zamestnancovi hygieny nepozdávala prírodná farba zábradlia a požadoval jej natretie na nejakú farbu. Často sú zo strany úradníkov pri schvaľovaní priestorov požadované zmeny, ktoré nemajú vplyv na funkčnosť vzdelávacieho priestoru. Uvedené skúsenosti respondentov možno považovať skôr za zlyhanie ľudského faktora, ako za nadmernú reguláciu vyplývajúcu z legislatívy. V každom prípade však ide o významné bariéry, ktoré komplikujú pôsobenie subjektov v oblasti vzdelávania.

V rámci kvalitatívneho prieskumu uvádzali respondenti bariéry zväčša pri schvaľovaní priestorov, resp. zaraďovaní materských škôl do siete škôl a školských zariadení. Samotnú prevádzku nepovažujú za neprimerane regulovanú a poukázali len na niekoľko oblastí.

V prvom rade ide o prehnané požiadavky na kvalifikáciu a prax riaditeľa materskej školy. Na riaditeľa materskej školy sa vzťahujú rovnaké požiadavky ako na riaditeľa základnej a strednej školy. Podľa § 3 ods. 5 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve musí riaditeľ spĺňať predpoklady podľa osobitného predpisu⁴⁷ a mať ku dňu uskutočnenia výberového konania najmenej päť rokov pedagogickej činnosti alebo najmenej päť rokov odbornej činnosti.

V rámci prevádzky materskej školy je tiež potrebné vypracovávať množstvo dokumentov, správ a výkazov, čo zaberá veľa času nielen vedeniu ale aj samotným pedagógom. Aj v prípade materských škôl je potrebné napríklad viesť triednu knihu či osobný spis dieťaťa.

⁴⁶<https://www.ruvzke.sk/sk/posudkova-cinnost>

⁴⁷Podľa zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch môže činnosť vedúceho pedagogického zamestnanca a činnosť vedúceho odborného zamestnanca vykonávať ten, kto spĺňa kvalifikačné predpoklady na výkon pracovnej činnosti v príslušnej kategórii alebo v podkategórii pedagogického zamestnanca alebo v príslušnej kategórii odborného zamestnanca a zároveň spĺňa podmienky zaradenia do kariérového stupňa pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou a odborný zamestnanec s prvou atestáciou.

V súvislosti so stravovaním považujú oslovení zriaďovatelia súkromných materských škôl za duplicitu každodenné odbery vzoriek potravín a jedla, ktoré robí tiež dodávateľ stravy. Za nezmyselné považujú napríklad aj požiadavky na hotové pokrmy, ktorých teplota nesmie klesnúť počas ich prepravy až do času výdaja pod 65 °C.⁴⁸ Podávať však jedlo o takejto teplote malým deťom je nemysliteľné, pretože jedlo je priveľmi horúce.

3.1.3 Regulačné bariéry pri založení a prevádzke súkromnej školy (základná + stredná škola)

Oslovení respondenti konštatovali, že zakladanie súkromných základných škôl je na Slovensku problematické. Problémom je tiež množstvo úrovní riadenia školstva, ktoré komplikujú riadenie – napríklad ministerstvo zodpovedá za riadenie školy, značné kompetencie majú aj obce alebo samosprávne kraje. Tento problém sa v praxi prejavuje nerovnomerným zaťažením z hľadiska administratívy. Štátny vzdelávací program definuje štát prostredníctvom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu, normatívy sú pridelené zo zdrojov samosprávneho kraja, ktorý zároveň definuje výšku normatívo prostredníctvom Všeobecne záväzného nariadenia. Riaditelia tak nemajú len jednu úroveň regulačných orgánov, čo zvyšuje administratívnu náročnosť. V tomto prípade odkazujeme na Nemecko, ktoré má väčšinu agendy riadenia školstva presunutú na samosprávne kraje, ktoré majú značne širšie kompetencie a v rámci územia sa nachádzajú bližšie k občanom.

Veľké množstvo pravidiel pri zakladaní školy spôsobuje, že oslovení respondenti potvrdili, že proces nie je možné stihnúť za menej ako dva roky. To je niekedy dosť dlhé časové obdobie, pričom sa môže zmeniť aj situácia žiadateľa. Problémom je napríklad budova, ktorá musí spĺňať určité požiadavky. V súčasnosti tento proces viacerí žiadatelia zjednodušujú tým, že zriaďujú školy v rôznych budovách, napríklad po už zaniknutých školách. Žiaľ takto nastavený systém vedie k určitej rigidite, kedy napríklad nemôžu školy dostatočne inovatívne vzniknúť v iných priestoroch. Respondent uviedol ako príklad dostatočne rozložitú budovu zaniknutého obchodného centra, ktorá by vedela poskytnúť adekvátne priestory (po prestavbe a schválení hygienou), avšak v súčasnosti platné normy takéto zriadenie v podstate neumožňujú. Priestorové požiadavky sa v odpovediach objavili opakovane a dajú sa spolu so zamietaním zo strany obce/vyššieho územného celku charakterizovať ako najväčší problém pri vzniku školy. Priestorové požiadavky schvaľuje hygiena, inšpektorát práce, či hasičský a záchranný zbor a je nevyhnutné splniť ich už 1,5 roka pred uvedením školy do prevádzky. Preto je aj vznik akejkoľvek školy časovo náročná operácia, s neistým výsledkom schválenia v miestnom zastupiteľstve. Respondenti uviedli, že zakladať školu je obrovské riziko – „zriaďujete plne vyhovujúcu budovu, čo stojí nemalé náklady a nakoniec nemusíte dostať súhlas miestneho zastupiteľstva“. Takto dopredu vybaviť priestory je nereálne, navyiac, ako uviedli respondenti, častokrát idú do priestorov po bývalých školách, ktoré sú schátrané a postupne ich rekonštruujú, čiže priestory pripravujú postupne. Štátne orgány by však chceli kompletne vybavené priestory naraz, bez ohľadu na to, ako budú využité. Respondent (riaditeľ súkromnej ZŠ v Bratislave) uviedol, že riešením by bolo napríklad to, aby pri vzniku školy dokladoval iba to, že má uzavretú nájomnú zmluvu alebo vlastníctvo školy a samotné splnenie kritérií (hygiena, hasičský a záchranný zbor a pod.) by deklaroval až vtedy, keď škola reálne začne prevádzku. Samosprávou zriaďovaných škôl sa tento problém netýka, keďže nové školy vznikajú minimálne a súčasné školy pokračujú v predchádzajúcich priestoroch.

⁴⁸§ 9 ods. 3 písm. h) vyhlášky MZ SR č. 533/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania

Ako už bolo spomenuté v predchádzajúcich častiach analýzy ako i v odseku vyššie, problémom je to, že neštátna základná, či stredná škola (ale i školské zariadenie) potrebuje na svoj vznik súhlas obce/mesta alebo v prípade strednej školy súhlas samosprávneho kraja, aby mohla vykonávať svoju činnosť. Oslovení respondenti poukazujú na konflikt záujmov medzi jednotlivými úrovňami z pohľadu inštitúcií, ktoré schvaľujú vznik školy. Na jednej strane má obec schvaľovať založenie neštátnej školy, na druhej strane je sama zriaďovateľom verejných škôl na svojom území. Systém financovania prostredníctvom normatívo-ov ale znamená, že ak sa časť žiakov presunie do neštátnej školy z verejných škôl, obec prichádza o prostriedky (pričom náklady na učiteľov, budovu a pod. ostanú rovnaké), a preto sú obce/vyššie územné celky vo veľa prípadoch odporcami vzniku súkromných škôl. Aj pri vzniku neštátnej školy majú navyše legislatívnu možnosť krátiť normatívy a určiť tak, že žiak/študent neštátnej školy je nositeľom nižšej sumy normatívu ako žiak verejnej školy. Takýmto spôsobom samosprávy nútia neštátne školy vyberať vyššie školné a neštátne školy sa pre množstvo rodičov stávajú nedostupnejšími (tento princíp platí ako pre základné tak i stredné školy a školské zariadenia).

V posledných rokoch vnímajú podnikatelia sprísňovanie regulačných podmienok na založenie súkromnej základnej školy. Kým do roku 2012 bolo jednoduché vytvoriť ohlasovacou povinnosťou pobočku školy, čím sa dalo zvyšovať počet žiakov v určitej škole, od roku 2013 táto možnosť zanikla. Cieľom zákonodarcu podľa dôvodovej správy: „... Okrem toho sa navrhuje, aby elokované pracoviská vznikali iba na území kraja, kde sa škola alebo školské zariadenie nachádza, a to najmä z dôvodu financovania originálnych kompetencií vyššími územnými celkami. Vyššie územné celky dostávajú finančné prostriedky na školstvo podľa počtu obyvateľov na území samosprávneho kraja vo veku 15 až 18 rokov podľa stavu k 1. januáru kalendárneho roka, v ktorom sa zisťovanie uskutočňuje. ...⁴⁹“ Pre toto ustanovenie je dnes komplikovanejšie založiť školu formou elokovaného pracoviska, čo sa aj vzhľadom na závery v kapitole 1 podarilo, keďže tempo vzniku nových škôl je od roku 2013 nižšie.

Aj prísne nastavená legislatíva má svoje úskalía. Ako sme už preukázali v prvej kapitole analýzy, každoročne sa zvyšuje počet žiakov na tzv. domácom vzdelávaní. Jedno z možných vysvetlení ponúkol respondent, ktorý tvrdí, že ide o obchádzanie povinností pri zriadení súkromnej základnej školy. Viacero rodičov zapíše svoje dieťa do tzv. domáceho vzdelávania, ktoré zabezpečuje jeden učiteľ a podľa respondenta sa často koná v priestoroch, ktoré sú nevyhovujúce (na rozdiel od prostredia školy, ktoré je silne regulované) a podľa slov respondenta žiaci výrazne zaostávajú.

Medzi jednoduché regulačné bariéry, ktoré spôsobujú problémy pri zakladaní škôl a bolo by ich možné jednoducho odstrániť respondent zaradil napríklad:

- Zjednodušenie termínov na založenie školy. Škola oficiálne vzniká dňom zápisu do registra, čo znamená, že najčastejšie ide o vznik školy od 1.9. príslušného školského roka. Pritom ale vzniká množstvo povinností, ktoré musí škola splniť už do tohto dátumu. Respondent uvádzal prijímanie zamestnancov, vedenie účtovníctva, prenájom priestorov, založenie bankového účtu, zmluvy s dodávateľmi. To je však oficiálne možné až vtedy, keď škola vznikne. Od 1.9. by škola pritom už mala poskytovať vzdelávanie avšak prakticky je to len ťažko uskutočniteľné. Respondent uviedol, že by bolo vhodné, aby zápis do registrov bol legislatívne ošetrený tak, aby

⁴⁹Dôvodová správa k zákonu

325/2012,

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2012/325/20121023.html> y

škola oficiálne musela vzniknúť minimálne mesiac pred tým, ako má vykonávať výučbu a poskytol sa tak zriaďovateľovi dostatočný čas na administratívnu činnosť.

- Proces registrácie je zbytočne zložitý. Pri zakladaní základnej 9 ročnej školy sa napríklad vyžaduje splnenie regulatívov pre každý ročník, a to aj vtedy, ak ročník neotvára. Dochádza k stavu, že keď nakoniec ročník otvorí (napríklad po piatich rokoch), celý proces musí schváliť nanovo, keďže medzičasom sa zmenia regulácie.
- Miestne samosprávy vnímajú vznik novej školy ako vznik konkurencie. Miestne samosprávy sú v konflikte záujmov definovanom priamo zo zákona. Na jednej strane sú zriaďovateľmi základných škôl, na strane druhej majú odsúhlasiť vznik konkurencie – súkromnej školy. Časť žiakov z územia prirodzene prejde do súkromnej školy a samospráva tak stráca žiakov a s tým súvisiaci normatív financovania na žiaka pre svoje školy. Riešením by bolo vypustiť schvaľovanie z kompetencií mestských zastupiteľstiev.
- Zjednodušiť hygienické normy pre fungovanie škôl, napríklad, ak vznikajú súkromné školy v priestoroch po bývalých školách by sa to dalo riešiť len jednoduchou ohlasovacou povinnosťou.

Prevádzka školy je ovplyvnená množstvom regulačných bariér, ktoré sú častokrát nezmyselné. Sumarizácia je nasledovná:

- Časť povinností si školy musia zjednodušovať. Napríklad tým, že na začiatku roka nechajú rodičov podpísať množstvo formulárov, ktoré môže tvoriť až 12 podpisov rôznych tlačív, pričom najčastejšie súvisia s ochranou osobných údajov – smernicou GDPR.
- Zjednodušené pravidlá by respondenti privítali v znižovaní administratívnych povinností z hľadiska archivácie.
- Pri realizácii rozhovorov sme sa stretli aj s pozitívnymi reakciami, že sa časť byrokratickej záťaže na neštátne školy znížila a rokmi sa znižuje.
- Časť povinností predstavujú aj povinnosti nad rámec zákona, teda škola by ich nemusela robiť. Ide najmä o požiadavky samosprávy, pričom neštátne školy tieto požiadavky splnia aj napriek tomu, že neexistuje zákonná povinnosť.
- Samostatný problém predstavujú školské vzdelávacie programy. Predstavujú administratívnu záťaž, vyžadovanú regulačnými orgánmi, z praxe je zrejmé, že dochádza k ich okopírovaniu.
- Tvorbu profilu absolventa považujú nami oslovení riaditelia za administratívnu záťaž.
- Vedenie dokumentácie je zastaralé. Podľa respondenta je na zamyslenie, či je nevyhnutné posudzovať dochádzku žiaka na každej hodine (pedagóg zapisovaním dochádzky stráca veľa času zo 45 minútovej hodiny) a nebolo by vhodnejšie kontrolovať dochádzku len pri vstupe do školy a pri odchode z nej. Tiež považuje za nezmyselné nariadenie, podľa ktorého je síce možné viesť triednu knihu elektronicky, no na druhej strane je nevyhnutné na konci roka odovzdať tlačenu.
- Získavanie kvalifikovaného personálu, najmä pedagogických pracovníkov. Respondenti uviedli, že problémom je získať kvalifikovaného človeka so skúsenosťami z praxe, ktorý navyše plní podmienku tzv. pedagogického minima. Viacero ľudí, so skúsenosťami z praxe by malo záujem a motiváciu učiť, ale nevyhnutnosť absolvovať pedagogické minimum (ktoré trvá štandardne tri semestre) je pre nich nedosiahnuteľná. Školy a žiaci sú tak ochudobnení o skúsených ľudí z praxe, ktorí často aj majú chuť a vedia pracovať s deťmi. Oslovení respondenti sa zhodli na tom, že prínosy pedagogického minima sú sporné.

- Známy problém, ktorý respondenti akcentovali aj v našom prieskume, je neprehľadnosť normatívneho financovania, najmä rôzne úrovne koeficientov normatívu (v závislosti od odboru, polohy školy a pri neštátnych školách aj rozhodnutia zriaďovateľa).
- Pre malé školy predstavuje problém prevádzkovanie telocvične. Povinnosť mať pre školu telocvičňu sa zdá riaditeľovi malej súkromnej základnej školy zbytočne prehnaná, keďže sa v rámci obce dokáže dohodnúť s prevádzkovateľom telovýchovného zariadenia pri kultúrnom dome. Avšak ako riaditeľ poukázal, má povinnosť predložiť prevádzkový poriadok, ktorý nevie zabezpečiť, keďže telocvičňa nepatrí priamo jemu ale obci. Škola sa cíti v nevýhode napríklad oproti športovým klubom. Športové kluby môžu v tejto telocvični voľne pôsobiť (a žiaci vo svojom voľnom čase voľne športujú), ale škola už nie.
- Z hľadiska právnej formy sme sa stretli aj s prevádzkovaním školy formou s. r. o. ako i formou občianskeho združenia. Respondent, prevádzkujúci školu formou občianskeho združenia uviedol, že hlavná výhoda podľa neho spočíva v nižšom regulačnom zaťažení (subjekt neziskového práva), možnosti priamo čerpať 2 % dane a oslobodenia od DPH.
- V prípade stredných odborných škôl je naviac kritické hľadanie kvalifikovaného majstra odbornej výchovy. Majstri odbornej výchovy sú často v pred dôchodkovom veku, mladí o prácu nejavia záujem a vysoko kvalifikovaní odborní pracovníci nechcú ísť pracovať do škôl za nižšie mzdy. Situáciu by mohlo pomôcť riešiť zapojenie odborníkov z praxe, ktorí sú však limitovaní tým, že nemajú pedagogickú kvalifikáciu. Za diskriminačné pritom riaditelia škôl považujú situáciu, že pri vzdelávaní formou duálneho vzdelávania môže žiakov/študentov na pracovisku vzdelávať aj človek bez dodatočnej pedagogickej spôsobilosti, pričom sa posudzuje len jeho odborná spôsobilosť. V prípade vzdelávania priamo v škole takáto možnosť nie je. Tento problém sa stáva čoraz kritickejší a to nielen pre súkromné školy ale i pre verejné školy.

Ďalším súvisiacim problémom je budova strednej školy. Ako už bolo povedané, tieto problémy majú aj riaditelia základných škôl, v prípade strednej odbornej školy je problém ešte umocnený tým, že škola musí mať aj pracovisko odborného výcviku a praxe, ktorého zriadenie stojí finančné prostriedky naviac (keďže treba strojové a iné vybavenie, nestačia iba stoličky a lavice). Práve toto je dôvod, prečo najčastejšie vznikajú stredné odborné školy najmä ekonomického zamerania (napríklad obchodné akadémie).

3.1.4 Komplikovaná legislatíva ako bariéra podnikania v oblasti vzdelávania

Spoločným problémom, ktorý identifikovali takmer všetci oslovení respondenti a ktorý im sťažuje pôsobenie v oblasti vzdelávania, je komplikovanosť legislatívy. Keďže práve právne predpisy definujú konkrétne podmienky, požiadavky, povinnosti či obmedzenia, ktoré musia jednotlivé subjekty podnikajúce v oblasti vzdelávania plniť, je nevyhnutné, aby bola legislatíva a regulácie z nej vyplývajúce prehľadné a jednoznačne definované. Respondenti však hodnotili slovenský systém legislatívy kriticky, ako neprehľadný a s veľkým množstvom realizovaných zmien. Právne predpisy v oblasti vzdelávania sa odvolávajú na množstvo ďalších právnych predpisov, ktoré regulujú ochranu zdravia či podnikanie ako také. Problém subjektom podnikajúcim v oblasti vzdelávania tak spôsobuje aj neprehľadnosť a časté zmeny legislatívy, ktorá nie je špecifická len pre oblasť vzdelávania, napr. zmeny právnych predpisov v súvislosti so zamestnávaním, účtovníctvom, verejným obstarávaním atď. Tie však neboli predmetom analýzy.

Problematickým sa však javí napríklad aj to, že vyhlášky a zákony (nielen v oblasti vzdelávania) nadobúdajú účinnosť v rôznych termínoch počas roka.

Požiadavky v legislatíve sú častokrát definované nezrozumiteľne, pričom úrady pri ich objasňovaní nie sú žiadateľom nápomocné a zvyčajne sa odvolávajú len na znenie uvedené v danom právnom predpise, resp. inej záväznej norme. V praxi sa tak napríklad stalo, že od žiadateľa o rekolaudáciu budovy pri zriaďovaní materskej školy (respondenta kvalitatívneho prieskumu) bolo požadované bližšie nešpecifikované potvrdenie od špecializovaného stavebného úradu. Až po opakovanom dodatočnom dopytovaní sa žiadateľ dozvedel, že ide o potvrdenie o parkovacích státiach.

3.2 Regulačné bariéry týkajúce sa obsahového zamerania vzdelávania

V rámci regulačných bariér, ktoré bránia zmene procesu vzdelávania a zapájaniu nových inovatívnych metód do procesu výučby boli okrem bariér súvisiacich priamo s priebehom výučby v školách identifikované aj bariéry v súvislosti s reguláciou trhu učebníc a domácim vzdelávaním.

3.2.1 Regulačné bariéry súvisiace s výučbou v školách

V súvislosti s výučbou respondenti uviedli, že vzdelávací proces na slovenských školách je málo inovatívny a zároveň málo využívajúci moderné technológie. Stretli sme sa s názorom, že dôvodom založenia školy bola nízka inovatívnosť súčasného vzdelávacieho procesu. Problémy vyplývajúce z prieskumu sú nasledovné:

- Medzi bariéry súvisiace s výučbou respondenti definovali aj nemožnosť blokovej výučby a striktné definovanie hodiny ako 45 minútového intervalu. To je v mnohom obmedzujúce. Riaditelia svorne tvrdia, že takto nastavené vzdelávanie značne brzdí možnosti inovatívnejšej práce so žiakmi. Pomohla by napríklad zmena, že by sa stanovilo, koľko hodín (60 minút) majú učitelia venovať určitému predmetu počas roka a škola by si sama rozvrhla, či bude učiť prostredníctvom blokovej alebo štandardnej výučby.
- Ďalší problém vidia učitelia aj v obmedzeniach pre jednotlivé ročníky, definovaní prísnych pravidiel, čo a v akom pomere sa má učiť. Pri definovaní pravidiel vzdelávania nie je kladený dostatočný dôraz na individualitu žiaka.
- Hodnotenie žiakov a známkovanie sa javí priveľmi regulované. Riaditeľ oceníl, že v súvislosti s opatreniami COVID – 19 sa podarilo do určitej miery uvoľniť tieto pravidlá.
- Zvýšené náklady pre školu predstavuje napríklad organizácia pobytu v hoteli. Vyžaduje sa potvrdenie RÚVZ, pričom žiaci sú ubytovaní v hoteli certifikovanom RÚVZ. Z hľadiska školy ide len o získanie potvrdenia, pričom RÚVZ dôkladne nepreveruje dané zariadenie, ale náklady pre školu predstavujú aj 50 € za podujatie, čo ročne môže predstavovať aj niekoľko stoviek eur.
- Pedagogický proces je značne obmedzovaný nedostatkom učiteľov, pričom riaditelia neštátnych škôl poukazujú aj na to, že samotný štát má problém obsadiť niektoré pozície učiteľmi s dostatočnou kvalifikáciou.
- Na prvom stupni, a čiastočne aj na druhom stupni základnej školy by riaditeľom pomohlo, keby učiteľ mohol vyučovať viacero predmetov, aj keď nie je priamo špecializovaný na výučbu daného predmetu. Riaditelia napríklad kritizujú úzku špecializáciu učiteľov na dva predmety a nemožnosť využiť napríklad učiteľa

chémie/fyziky na výučbu biológie, aj keď ide o príbuzný odbor, ktorý by v nižších ročníkoch učiteľ zvládol učiť.

- Pedagogické minimum obmedzuje vstup odborníkov z praxe ku vzdelávaniu. Na jednej strane môže predstavovať určitú bariéru, aby sa do školstva dostával kvalifikovanejší personál, na druhej strane v súčasnom nastavení sa javí byť zbytočne dlhé (v dĺžke 3 semestre) a nie dostatočne pripravujúce na vzdelávanie na škole. Nahradiť by sa dalo stážou/praxou v určitej škole a následným udelením povolenia učiť zo strany školskej inšpekcie, či univerzity, ktorá by garantovala kvalitu. Je však zrejmé, že problém nedostatku kvalifikovaného personálu na školách bude narastať a je nevyhnutné sa ním zaoberať.
- V pedagogickom procese by riaditelia privítali aj možnosť, aby určité % z hodín mohol priamo učiť odborník z praxe. Ak sa to preženie, tak súčasný minister financií alebo guvernér NBS bez pedagogického minima nemôže vyučovať občiansku náuku pre 9. ročník, kde sú aj základy ekonómie.

3.2.2 Regulácia trhu s učebnicami

Jedným z mnohých problémov vzdelávacieho systému na Slovensku je dostupnosť kvalitných učebníc. Aj v súvislosti s transformáciou spoločnosti v nadväznosti na priemysel 4.0 je nevyhnutné disponovať kvalitnými a aktuálnymi didaktickými prostriedkami, ktoré by odrážali dobu a umožňovali pripravovať budúcu pracovnú silu v súlade s požiadavkami trhu práce. Podnikanie v oblasti tvorby učebníc pritom predstavuje zaujímavý segment v rámci výchovy a vzdelávania.

Na vzdelávanie v školách sa podľa školského zákona používajú spravidla učebnice, učebné texty a pracovné zošity schválené alebo odporúčané ministerstvom školstva, na zakúpenie ktorých poskytuje ministerstvo školstva školám finančné prostriedky. Školský zákon však umožňuje používať aj iné učebnice, učebné texty a pracovné zošity, ktoré sú v súlade s jeho cieľmi a princípmi. Ich zakúpenie ale nie je financované ministerstvom školstva a zvyčajne tak predstavuje finančnú záťaž pre rodičov.

Regulácia trhu s učebnicami bola na Slovensku dlhodobo diskutovanou témou. V roku 2020 došlo k čiastočnému otvoreniu trhu s učebnicami, kde si pre školský rok 2020/21 mohli základné školy po prvý krát vyberať učebnice slobodne, podľa vlastných preferencií a vzdelávacích potrieb žiakov. Išlo však len o učebnice pre prvý stupeň a čiastočne pre druhý stupeň základných škôl. Dovtedy sa učebnice obstarávali centrálnne, pričom školy dostávali len jeden štátom vybraný typ učebníc, spravidla neskoro a v menšom počte ako potrebovali.

Otvorenie trhu s učebnicami sa dotklo viacerých subjektov. Na jednej strane subjektov na strane ponuky, t. j. autorov učebníc, učebných textov a pracovných zošitov a ich vydavateľstiev, ktorým sa otvorili nové možnosti a na druhej strane (strane dopytu) škôl, ktoré učebnice používajú a po novom si môžu vyberať učebnice podľa vlastných preferencií a vzdelávacích potrieb detí. Limitáciou pri výbere didaktických prostriedkov je však **zoznam schválených učebníc, schválených učebných textov, schválených pracovných zošitov, odporúčaných učebníc a odporúčaných pracovných zošitov, na zakúpenie ktorých ministerstvo školstva poskytne školám finančné prostriedky** (ďalej len „zoznam“). Po uvedených zmenách v súvislosti s nákupom učebníc boli do zoznamu automaticky zaradené didaktické prostriedky s platnou schvaľovacou alebo odporúčacou doložkou. V mnohých prípadoch ide o učebnice, učebné texty a pracovné zošity, ktoré boli v minulosti kritizované pre nedostatočnú kvalitu a ťažkopádne používanie vo vzdelávacom procese. Taktiež verejné obstarávanie na tvorbu a reedíciu učebníc a proces udeľovania schvaľovacích a odporúčacích doložiek bol zo strany vydavateľstiev považovaný za netransparentný.

Pre zaradenie didaktických prostriedkov, ktoré doložku udelenú nemali je pre zaradenia do zoznamu potrebné požiadať o jej vydanie.

Práve udeľovanie doložiek predstavuje v súčasnosti z pohľadu podnikateľov v oblasti vydávania učebníc najväčšiu bariéru v rámci regulácie trhu s učebnicami. Napriek tomu, že podľa novej **smernice ministerstva školstva č. 33/2020 o didaktických prostriedkoch** (ďalej len „smernica“) je možné predpokladať stransparentnenie procesu udeľovania doložiek, v praxi sa tento proces zatiaľ javí ako pomalý a neflexibilný. V smernici nie sú stanovené lehoty pre posúdenie žiadosti o vydanie odporúčacej doložky pre ministerstvo školstva. Stanovená je len lehota pre príslušnú priamo riadenú organizáciu, ktorá koordinuje posudzovateľov, vypracúva odporúčací protokol a zasiela ho ministerstvu, a to 90 dní od doručenia žiadosti ministerstvu⁵⁰. Aj túto lehotu však možno považovať za neprimerane dlhú, najmä v prípade potreby opakovaného posudzovania žiadosti o udelenie odporúčacej doložky.

Napriek tomu, že otvorenie trhu s učebnicami je považované za zásadný posun vpred a Slovensko bolo jednou z posledných európskych krajín, ktoré mali uzavretý učebnicový trh⁵¹, podľa vydavateľov a autorov sa otvorenie udialo príliš rýchlo. Vydavatelia nemali dostatočný čas na prípravu a získanie doložiek pre učebnice a učebné texty a ich následné zaradenie do zoznamu. Školy si tak aj napriek otvoreniu trhu nemohli nakupovať všetky učebnice, učebné texty a pracovné zošity, ktoré by chceli z finančných prostriedkov poskytnutých na tento účel ministerstvom školstva. V mnohých prípadoch tak školy nakúpili publikácie, ktoré až tak nepotrebovali alebo nechceli, len aby minuli poskytnuté finančné prostriedky. Vydavatelia zároveň deklarovali pokles objemu predaja publikácií, ktoré nemajú udelenú doložku a neboli tak zaradené do zoznamu.

Problém s vydávaním doložiek naďalej pretrváva a hrozí, že školy si ani v ďalšom kole nakupovania učebníc nebudú môcť vybrať nimi preferované učebnice, pretože nebudú zaradené do zoznamu, keďže mnohé stále čakajú na udelenie odporúčacej doložky ministerstvom školstva. Napriek otvoreniu trhu s učebnicami tak nedochádza ani k zvýšeniu konkurencie na trhu, pretože tento nepružný proces udeľovania doložiek neumožňuje vydavateľom, ktorí nemajú pre svoje publikácie udelené doložky, konkurovať tzv. „starým hráčom“, ktorí už majú doložky poschvaľované z minulosti.

Podnikateľom v oblasti vydávania učebníc vyplýva zo smernice tiež povinnosť prikladať k žiadosti o vydanie odporúčacej alebo schvaľovacej doložky o. i. aj doklad o autorských právach k didaktickému prostriedku. Získanie dokladu preukazujúceho, že predkladateľ, ktorý nie je autorom, je nositeľom autorských práv je značne administratívne náročné, keďže na tvorbe učebnice, resp. učebného textu a pracovného zošita sa zvyčajne podieľa viacero autorov, ilustrátorov a ďalších osôb, od ktorých je potrebné takýto doklad získať. Z pohľadu vydavateľov preto ide o zbytočnú byrokráciu.

Problémom pri aplikácii smernice o didaktických prostriedkoch v praxi je aj financovanie recenzentov. V minulosti si posudky od recenzentov zabezpečovali predkladatelia. Nová smernica však mení tento proces a recenzentov vyberá a zabezpečuje ministerstvo školstva. Náklady spojené s vypracovaním recenzných posudkov však znáša predkladateľ⁵², pričom nie je jasné, akým spôsobom má k vyplateniu finančných prostriedkov dôjsť ani v akej výške,

⁵⁰Čl. 7 odsek 8 smernice Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 33/2020 o didaktických prostriedkoch

⁵¹Podľa iniciátorov petície za otvorenie trhu učebníc mali okrem Slovenska uzavretý učebnicový systém už len Malta, Cyprus a Grécko (<https://slobodneucebnice.sk/>)

⁵²Čl. 9 odsek 4 smernice ministerstva školstva č. 33/2020 o didaktických prostriedkoch

keďže predkladateľovi nie je známe, ktorý recenzent vypracováva posudok k jeho publikácii. V tejto súvislosti je potrebné tiež aktualizovať zoznam recenzentov, pretože podľa skúseností vydavateľov je už mnoho recenzentov uvedených v zozname recenzentov neaktívnych.

Za nedostatok uvedenej smernice považujú vydavatelia tiež absenciu odvolacieho konania, v rámci ktorého by bolo možné sa odvolať proti prípadnému rozhodnutiu neudelit' doložku. Táto potreba vyplýva najmä z aplikačnej praxe v minulosti, kedy bolo udelenie doložky častokrát zamietnuté z neobvyklých dôvodov.

V súvislosti s tvorbou učebníc môžu spôsobovať problémy aj zmeny štátnych vzdelávacích programov. Pokiaľ nie sú tieto zmeny avizované včas a nie je poskytnutý dostatočný priestor na ich zohľadnenie pri tvorbe učebníc, vytvára to nepredvídateľnosť a neistotu. Samotných autorov to demotivuje pri tvorbe publikácií a pre vydavateľov je finančne aj procesne náročné prispôbovať sa týmto zmenám.

Z pohľadu škôl priniesol nový systém nákupu učebníc okrem pozitív aj novú administratívnu záťaž, keďže pri nákupe učebníc, učebných textov a pracovných zošitov musia postupovať ako pri nákupe akéhokoľvek iného tovaru, to znamená vyhlásiť verejné obstarávanie.

3.2.3 Homeschooling

Ako už bolo spomínané domáce vzdelávanie na Slovensku je možné realizovať v podobe individuálneho vzdelávania podľa § 24 školského zákona v prípade žiakov prvého stupňa základnej školy. Z pohľadu praxe sú nastaveniu takéhoto vzdelávania vyčítané v podstate len dve veci.

Prvou prekážkou sú prehnané kvalifikačné požiadavky na osobu, ktorá poskytuje individuálne vzdelávanie. Rodičia, ktorí sa rozhodnú pre domáce vzdelávanie svojich detí zvyčajne nedisponujú požadovanou kvalifikáciou, aby mohli deti vzdelávať sami a školy vnímajú, že dokážu zabezpečiť vzdelanie kvalifikovanejším pedagógom ako rodičia, či učitelia vzdelávajúci doma.

Druhou prekážkou je výška príspevku, ktorú dostávajú školy na takéhoto žiaka. Tá dosahuje len 10 % príspevku na žiaka, ktorý základnú školu aj navštevuje. Nižší príspevok na žiaka môže spôsobovať nezaujímavosť základných škôl spolupracovať s rodičmi doma vzdelávaných detí na materiálnej, ale aj na didaktickej úrovni či dokonca odrádzať riaditeľov týchto škôl od schvaľovania individuálneho vzdelávania.

Riaditelia škôl tak potvrdzujú, že prijímať žiaka na domáce vzdelávanie nedáva z ekonomického hľadiska veľký význam, keďže adekvátne tomu nemôžu znížiť počet učiteľov a náklady síce zostanú rovnaké, no príjmy sa prijatím takéhoto žiaka znížia. Zmysel by to malo len v prípade, že by mali na homeschoolingu celú triedu.

Za nedostatok domáceho vzdelávania možno považovať aj absenciu možnosti domáceho vzdelávania pre staršie deti (druhý stupeň základnej školy, pričom sa pripravuje zmena zákona, ktorá do budúcnosti takéto vzdelávanie umožní), čo sa častokrát rodičia podľa prieskumu snažia obchádzať tak, že dieťa formálne zapisujú na zahraničnú (najčastejšie českú) základnú školu. Presné dáta k takémuto spôsobu obchádzaniu legislatívy neexistujú.

3.3 Regulačné bariéry pri organizácii výchovno – vzdelávacieho procesu mimo priestorov školy

Pri rozvoji osobnosti zohráva svoju úlohu aj výchovno – vzdelávací proces realizovaný mimo priestorov školy ako škola v prírode, lyžiarske kurzy či tábory. V mnohých prípadoch

zabezpečujú školy takúto výchovu a vzdelávanie prostredníctvom externých subjektov podnikajúcich v tejto oblasti.

Podnikatelia organizujúci školy v prírode, lyžiarske kurzy či letné tábory nedeklarovali v rámci kvalitatívneho prieskumu zásadné bariéry, ktoré by im bránili v podnikaní. Podobne ako v prípade zriaďovania škôl však poukázali na subjektívny prístup zamestnancov regionálnych úradov verejného zdravotníctva a rôzne pravidlá jednotlivých regionálnych úradov, s ktorými sa stretli pri výkone svojej činnosti v regiónoch. Tie podľa nich zvyčajne vyplývajú z interných smerníc, ktoré ale nie sú verejne dostupné. V praxi sa tak stáva, že pri kontrole podujatia zo strany regionálnych úradov verejného zdravotníctva sú v jednom regióne napríklad požadované predpoklady na výkon práce animátora pedagogické vzdelanie a psychologický posudok, zatiaľ čo v inom regióne takéto požiadavky nie sú.

V súvislosti so zabezpečovaním zdravotnej starostlivosti pri organizovaní podujatí pre deti a mládež považujú podnikatelia za prehnané požiadavky na zdravotníckeho pracovníka. Podľa § 5 ods. 2 vyhlášky 526/2007 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na zotavovacie podujatia, musí zdravotnú starostlivosť na zotavovacom podujatí, kam spadá napríklad aj škola v prírode, zabezpečovať odborne spôsobilá osoba - zdravotník, ktorá získala odbornú spôsobilosť na výkon odborných pracovných činností lekára, sestry, pôrodnej asistentky alebo zdravotníckeho záchranára podľa osobitného predpisu⁵³. Keďže pri akomkoľvek vážnejšom úraze účastníka alebo zdravotnej komplikácii je spravidla ihneď kontaktovaný lekár, považujú podnikatelia túto povinnosť za neprimerane zaťažujúcu.

Ako komplikáciu vnímajú podnikatelia organizujúci detské tábory, lyžiarske kurzy či školy v prírode tiež povinnosti v súvislosti s ochranou osobných údajov, kedy pri zverejňovaní napríklad fotodokumentácie potrebujú písomný súhlas rodičov všetkých zúčastnených detí zachytených na fotografii. V prípade, že čo i len jeden rodič so zverejnením nesúhlasí, nie je možné danú fotografiu zverejniť a používať ju ďalej pre marketingové a propagačné účely.

Priestor na zlepšenie by videli tiež pri zverejňovaní výziev na verejné obstarávanie v prípade školy v prírode či rôznych kurzov. Školy môžu za určitých podmienok získavať príspevky na školy v prírode či lyžiarske kurzy z ministerstva školstva. Pre výber organizátora daného podujatia je zvyčajne potrebné uskutočniť verejné obstarávanie. Informácie o výzvach sú však roztrieštené a zverejňované individuálne školami rôznym spôsobom a na rôznych miestach. Pre potenciálneho záujemcu na strane organizátora nie je možné odsledovať všetky zverejnené výzvy a využiť tak možnosť zapojiť sa do týchto verejných obstarávaní.

Zaujímavosťou sú závery z fungovania jazykových škôl. Respondenti sa vyjadrili, že pravidlá udeľovania dosiahnutej úrovne sú nejasné a medzi jazykovými školami existuje viacero škôl, ktoré nespĺňajú obsahové štandardy. Tento segment vzdelávania považujú za riadený prostredníctvom tržových mechanizmov.

⁵³Príloha č. 2 k nariadeniu vlády Slovenskej republiky č. 742/2004 Z. z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania

4 Príklady dobrej praxe

Príkladov súkromných škôl, škôlok a školských zariadení, ktoré predstavujú inšpiráciu, je možné v regióne strednej Európy nájsť niekoľko. Líšia sa viacerými prvkami. Ide napríklad o zriaďovateľa – niekde je to finančne silná spoločnosť/jednotlivec, inde zase školu spravujú rodičia spoločne s učiteľmi. Odlišnosti nachádzame aj pri porovnávaní výšky školného, ktoré môže dosiahnuť výšku od symbolických príspevkov až po niekoľko tisíc eur ročne. Cieľom tejto kapitoly je ponúknuť niekoľko aspektov regulácie vzdelávacieho systému v krajinách strednej Európy. Tieto vzdelávacie systémy prinášajú zaujímavé príklady neštátnych základných a stredných škôl, ktoré môžu byť inšpiráciou pre vznik podobných škôl aj na Slovensku. Pri jednotlivých školách uvádzame, v čom konkrétne môžu predstavovať inšpiráciu pre slovenské školy podobného zamerania alebo pre reguláciu odvetvia.

4.1 Česká republika

Vzdelávací systém v Českej republike je podobný ako na Slovensku. Niekoľko regulačných aspektov sa však líši a poskytuje príklady, ako sa dá vzdelávanie realizovať lepšie s ohľadom na rozvoj kľúčových kompetencií potrebných pre profesie budúcnosti.

Prvým príkladom, ktorý poskytuje inšpiráciu v regulačnej politike sú tzv. detské skupiny, ktoré do značnej miery riešia problémy s nedostatkom miest v škôlkach. Poskytovanie služby starostlivosti o dieťa v detskej skupine je v Českej republike realizované na základe samostatného zákona⁵⁴, ktorý upravuje podmienky poskytovania takejto služby a s tým spojený výkon verejnej správy. Pod službou starostlivosti o dieťa v detskej skupine sa podľa zákona rozumie činnosť prevádzkovaná poskytovateľom zapísaným do evidencie poskytovateľov, spočívajúca v pravidelnej starostlivosti o dieťa vo veku od jedného roka do začatia povinnej školskej dochádzky a umožňujúca dochádzku v rozsahu najmenej 6 hodín denne. Táto starostlivosť je poskytovaná mimo domácnosti dieťaťa v kolektíve detí. Maximálny počet detí v skupine je 24.

Okrem spomínanej registrácie sa od poskytovateľa starostlivosti o dieťa v detskej skupine vyžaduje tiež poistenie zodpovednosti za škodu a uzatvorenie zmluvy s rodičmi. Priestory musia spĺňať technické a hygienické požiadavky, ktoré sú podobné ako v prípade materských škôl. Miernejšie hygienické a technické požiadavky môžu byť schválené pri skupine do 12 detí.

Podmienky poskytovania starostlivosti o dieťa v detskej skupine sú však miernejšie ako v prípade materských škôl. Osoba, ktorá priamo vykonáva takúto starostlivosť nemusí mať pedagogické vzdelanie, musí byť však odborne spôsobilá. Podľa zákona môže ísť napríklad aj o odbornú spôsobilosť na výkon povolania všeobecnej sestry, zdravotníckeho asistenta, ošetrovateľa, pôrodnej asistentky, zdravotníckeho záchranára, psychológa ale tiež sociálneho pracovníka. Výchova sa neriadi špeciálnym výchovným programom a poskytovateľ nie je povinný zabezpečovať ani stravovanie.

OpenGate Praha – exkluzívna škola s premysleným štipendijným programom

Veľmi známou školou, ktorá vznikla aj vďaka podpore jedného z najbohatších českých podnikateľov – Petra Kellnera je pražská škola **Open Gate Praha**. Ide o spojenie základnej školy a gymnázia. Základná škola patrí medzi prestížne školské zariadenia a tomu zodpovedá aj školné, ktoré je na úrovni asi 195 000 CZK (6600 eur) ročne. Pre študentov gymnázia,

⁵⁴247/2014 Sb. Zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů

ktorý do školy dochádzajú je školné vo výške 256 000 CZK. Pre študentov, ktorí využívajú aj ubytovanie je školné vo výške 470 000 CZK. Napriek pomerne vysokému školnému nie je škola určená len pre študentov a žiakov z vyššie príjmových skupín obyvateľstva. Škola úzko spolupracuje s The Kellner's Family Foundation, ktorá poskytuje štipendijné programy a umožňuje tak štúdium aj nadaným deťom z horšie príjmových skupín, či deťom z detských domovov. Škola udáva, že štipendium od roku 2005 získalo viac ako 360 žiakov, čo je zhruba polovica všetkých žiakov.

Obrázok 1: Gymnázium Open Gate

Zdroj: eduworld.sk⁵⁵

Škola, ktorá spája základnú školu s gymnáziom sídli v obci Babice neďaleko Prahy. Je natoľko vybavená, že predstavuje aj na európske pomery unikát. Študenti majú možnosť nielen štúdia v špičkovo vybavených triedach, ale zároveň im škola ponúka možnosti mimoškolského štúdia a vyžitia. Ku škole patrí internát, vybavený dvoj lôžkovými izbami, pričom študentom v maturitnom ročníku škola poskytuje ubytovanie v jednolôžkových izbách. Škola disponuje 18 m dlhým plaveckým bazénom, študenti majú k dispozícii fitness centrum, pingpongové stoly, biliard, futbalové ihrisko, možnosť hrať rugby, či využiť hodiny sebaobrany alebo jazdy na koni.

Základná škola a gymnázium pripravuje študentov na štúdium najmä na prestížnych zahraničných školách, či najlepších českých vysokých školách. Preto je aj veľká časť štúdia vedená v angličtine a každý z absolventov by mal byť schopný rozprávať plynulo anglicky a súčasťou je tiež príprava na medzinárodnú maturitu.

Výsledky školy sa dajú interpretovať ako vynikajúce. Česká agentúra CERMAT hodnotí výsledky maturít, z ktorých vyplýva, že percentil úspešnosti školy sa v anglickom jazyku drží nad úrovňou 94, v českom jazyku na úrovni 76 ⁵⁶. Absolventi gymnázia končia v prevažnej miere na vysokých školách v USA (napr. Columbia University, Yale, University of Chicago a pod.), Veľkej Británii (University of Oxford, University of Cambridge, London School of Economics and Political Science a pod.), či univerzitách vo Švajčiarsku (Universität Zürich, University of Lucerne a pod.), či na najlepších českých vysokých školách a univerzitách (Univerzita Karlova, Masarykova Univerzita, Vysoká škola ekonomická) a na iných univerzitách v západoeurópskych krajinách. Škola a gymnázium predstavujú príklad toho, ako by mal byť zariadený moderný areál školy a gymnázia. Prinášajú tiež nové metódy výučby a poskytujú príklad školy, ktorá vie v stredoeurópskom priestore poskytovať kvalitné

⁵⁵<https://eduworld.sk/cd/zanet-kollarova/3101/prestizna-ceska-skola-open-gate-school-pokracuje-v-rozvoji>

⁵⁶<https://vysledky.cermat.cz/statistika/Default.aspx>, percentil udáva, koľko percent maturantov dosiahlo v danom roku lepšie hodnotenie ako v prípade školy. Ak je percentil na úrovni 94 %, znamená to, že len 6 % všetkých žiakov dosiahlo lepšie výsledky ako maturanti z tejto školy.

vzdelanie pre študentov. Absolventov pripravuje natoľko kvalitne, že dokážu študovať na najlepšíh školách v zahraničí.

PORG – škola pripravujúca študentov na štúdium na najlepších univerzitách

Druhou školou, ktorá poskytuje pozitívny príklad je PORG. Patrí medzi prvé súkromné školy, ktoré vznikli po roku 1990 v Českej republike. Názov je odvodený z „První obnovené reálné gymnázium“. Ide o koncept riadenia škôl, ktoré vzdelávajú podľa určitých pravidiel a ide o viacero škôl od materskej cez päťročnú základnú školu (v Krči a Ostrave) a osemročné gymnázium v Prahe Libeň, gymnázium v Prahe v Krči (Nový PORG) a gymnázium Ostrave (PORG Ostrava).

Jedným z príkladov, ktorý by mohli využívať školy na Slovensku, je stanovenie školného. To je v PORG prijateľné, predstavuje pri PORG Libeň 67 000 CZK (v prepočte viac cca 2 600 Eur) na rok, pri Nový PORG Praha 147 981 CZK (v prepočte cca 5 740 eur), pri Gymnáziu PORG Ostrava 112 833 CZK (v prepočte asi 4 380 eur). Školné zahŕňa všetky školské pomôcky, učebnice a voľnočasové aktivity. Žiaci z chudobnejších rodín majú zároveň šancu uchádzať sa o prostriedky zo štipendijného fondu, ktoré sa však pri jednotlivých školách líši. Viacero škôl v neštátnom sektore má problémy so stanovovaním školného.

Pri PORG Libeň (gymnázium) podpora dosahuje od 25 % až do 100 % výšky školného. Berie sa do úvahy príjem a majetkový pomer rodiny. Gymnázium v Ostrave má nastavenú hranicu príjmu (110 000 CZK, asi 4270 eur), pri ktorom je možné získať štipendium až do 90 % sumy školného. Rovnako má školné nastavené aj Základná škola PORG Ostrava. Rovnakú hranicu príjmu má nastavené aj základná škola a gymnázium PORG v Krči v Prahe.

Príkladom pre viaceré školy na Slovensku môže byť poskytovanie služieb školského psychológa, výchovného poradcu, či akadémia rodičovstva. Dôležité je materiálne vybavenie školy. Škola poskytuje niekoľko telocviční, vonkajšie futbalové ihrisko, dva kurty na volejbal. Zaujímavým pre rozvoj mäkkých zručností je koncept malých tried po maximálne 26 žiakoch.

PORG má zároveň oficiálny status International Baccalaureate World School, kedy môžu študenti získať obdobu medzinárodnej maturity. Študenti sa majú možnosť vzdelávať až v troch cudzích jazykoch, pričom angličtina je povinná.

Výsledky, ktoré dosahujú absolventi školy patria medzi najlepšie v ČR. Žiaci a maturanti sú pripravovaní na štúdium na vysokých školách prioritne v Spojenom kráľovstve (vrátane štúdia na najprestížnejších školách Oxford, či Cambridge), USA, či vo Švajčiarsku. Len málo absolventov pokračuje v štúdiu na školách v ČR. PORG Libeň dosahuje percentil podľa CERMAT za rok 2020 z maturity v anglickom jazyku 89,7. Za český jazyk je percentil v roku 2020 na úrovni 85 a z matematiky 87.

Škola predstavuje príklad toho, ako rozvíjať pedagogiku v 21. storočí a dosahovať pri tom nadpriemerné výsledky.

ScioŠkola – nový prístup ku vzdelávaniu

ScioŠkola predstavuje koncept škôl (základné a stredné školy), ktoré uvádzajú do praxe princípy vzdelávania pre budúcnosť. Sledujú rýchly rozvoj poznatkov pedagogiky a psychológie. Učivo v tomto koncepte nie je preberané prostredníctvom jedného predmetu ale viacerých predmetov, pričom žiaci objavujú vzájomné súvislosti. Škola vzdeláva prostredníctvom zmiešaných tried (rôzne vekové kategórie v triede). Deti majú tiež určitú možnosť určovať si náplň svojho vzdelávania.

Na strednej škole zase študenti majú čiastočne možnosť zasahovať do riadenia školy. Starajú sa napríklad o marketing, či o riadenie časti rozpočtu. Študenti využívajú niekoľko možností vzdelávania prostredníctvom workshopov, exkurzií. Študenti majú možnosť ovplyvniť obsah učiva. Škola dbá na väčšiu tímovosť. Všetky tieto prvky vzdelávania pomáhajú rozvíjať kompetencie potrebné pre budúcnosť, ako sú napríklad kritické myslenie, či schopnosť manažovať inštitúciu.

Škola je príkladom toho, ako pristupovať ku vzdelávaniu žiakov formou praxe priamo počas školy.

4.2 Maďarsko

Podobnými problémami ako slovenský vzdelávací systém je možné charakterizovať aj vzdelávací systém v Maďarsku. Rovnako žiaci dosahujú dlhodobo horšie výsledky v meraniach OECD PISA ako je priemer krajín OECD. Napriek tomu existuje niekoľko prvkov v maďarskom vzdelávacom systéme, ktorými je možné sa inšpirovať a pretransformovať ich na Slovensko.

Regulačná politika v Maďarsku sa v minulosti zamerala najmä na učiteľov. Snaha vlády viedla k zvýšeniu atraktivity povolania učiteľa a okolo 30% učiteľov má vek nižší ako 40 rokov. Toto číslo je síce nižšie ako priemer OECD ale ukazuje snahu Maďarska priviesť k vzdelávaniu mladších ľudí.

Municipality sú zriaďovateľom predškolského a základného vzdelávania. Maďarské školy majú na tomto stupni disponujú väčšou mierou samostatnosti ako je obvyklé v krajinách OECD. Školy majú dosah až na 67 % svojich rozhodnutí (priemer OECD je 41%). Centrálna vláda má dosah na vyššie stupne vzdelávania (nižšia stredná škola a stredné školy).

V maďarskom systéme nájdeme niekoľko inšpiratívnych neštátnych škôl, ktoré v regióne strednej Európy vynikajú.

Fürkész Innovatív Általános Iskola (Maďarsko) – zaujímavá forma zriaďovania

Zaujímavým konceptom vzdelávania je súkromná základná škola Fürkész Innovatív Általános Iskola v Budapešti. Vznikla ako skautská škola (zakladatelia sú skauti a škola sa do značnej miery inšpiruje práve princípmi skautského hnutia) v roku 2019 a najväčší dôraz dáva na nové metódy výučby. Taktiež je dôraz kladený na rozvoj digitálnych zručností žiakov. Zakladatelia školy sú odporcami pevne stanovenej doby jednej vyučovacej hodiny a podporujú či už blokovo výučbu alebo výučbu inovatívnejšími formami.

Ročné školné predstavuje 144 000 HUF (asi 400 eur) a zároveň si škola účtuje 39 000 HUF (asi 108 eur) ako jednorazový poplatok pri nástupe dieťaťa do školy. V súčasnosti však nie je možné získať zľavu za poplatok, keďže škola sa rozbieha. Najčastejšie sa predpokladá, že nové školy budú zakladať len cirkvi alebo súkromní investori (bohatí donori, či nadšenci vzdelávania). Práve táto škola predstavuje príklad, kedy je zakladateľom skautské hnutie, pôvodne zamerané na rozvoj mimoškolských aktivít. Zapojenie skautského hnutia môže byť inšpiráciou pre iné, podobne zamerané organizácie, ktoré môžu svoje princípy uplatniť vo vzdelávaní a obohatiť vzdelávací systém.

Pre slovenské prostredie je škola príkladom toho, že zriaďovať vzdelávaciu inštitúciu nemusí iba cirkev ale môžu to byť iné združenia, so záujmom o rozvoj vzdelanosti, aj keď ich pôvodný cieľ bol iný.

Real School Budapešť (Maďarsko) – koncept školy pre zahraničných študentov

Real school Budapešť predstavuje prestížnu základnú školu fungujúcu v hlavnom meste Budapešť. Ide o nezávislú, neziskovú inštitúciu, ktorá sa sústreďí na vzdelávanie pre budúcnosť a to aj s dôrazom na podnikateľské vzdelávanie. Veľký dôraz pritom kladie na internacionalizáciu vzdelávania, a preto je vzdelávanie najmä v anglickom jazyku. Predstavuje príklad vzdelávacej inštitúcie zameranej na zahraničných študentov.

Škola poskytuje moderné zázemie pri rieke Dunaj. Prostredie sa snaží budovať s dôrazom na vzdelávanie kdekoľvek – teda či už vonku, doma, či v meste. Vzdelávacie priestory sú preto otvorené, nejde o striktné ustanovené triedy. Zakladatelia školy dbajú na to, aby žiaci využívali nábytok vytvorený z recyklovateľných materiálov a obmedzuje množstvo vytvoreného plastového odpadu aj v rámci školskej jedálne. Škola garantuje, že absolvent bude po jej ukončení schopný plynulej komunikácie v angličtine. Jazykové schopnosti rozvíja aj prostredníctvom vlastného bábkového divadla a rôznych kreatívnych hier (tvorba kontajnerových modelov a pod.). Zároveň však škola patrí medzi najdrahšie v krajine, ročný príspevok sa pohybuje medzi 3 – 4 miliónmi HUF (od 8300 eur), s rôznymi možnosťami získania štipendia.

Tópark Alternatív Iskola (Maďarsko) – pokrokové pedagogické metódy

Ďalšou zaujímavou základnou školou, ktorá predstavuje alternatívu voči štandardným základným školám je súkromná Tópark Alternatív Iskola.

Odlíšnosti sú najmä v uplatňovaných pedagogických metódach. Škola odmieta štandardné učenie formou memorovania, ktoré je bežné aj na základných školách v Maďarsku. Forma výučby je založená na otvorenom spôsobe myslenia a učebnom tempe, ktoré je viac individualizované pre každého žiaka. Dôraz je kladený na rozvoj tzv. soft skills“. Škola dbá na to, aby učiteľ nebol v pozícii nadradeného, ale v pozícii partnera voči žiakom. Riadenie školy je v rukách školskej komunity, kde majú svoje zastúpenie ako učitelia, tak i rodičia a spoločne všetci zainteresovaní hľadajú prieniky (čo opäť predstavuje odlišnosť voči direktívne a zvrchu riadenému štátnemu školstvu). Pedagogické zameranie školy je založené na trendoch psychologických prístupov.

Preto aj samotné vzdelávanie nie je fixne viazané na pevne stanovené učebné hodiny. Žiaci trávajú časť času diskusnými stretnutiami, na záver dňa absolvujú tzv. „záverečný okruh“, kde referujú, čo sa v ten deň dozvedeli. Učenie je viac založené na hre a každý piatok prebieha najmä vonku. Rodičia žiakov tvrdia, že ich deti sa do školy viac tešia a sú kreatívnejšie ako žiaci, ktorí chodia do štátnych škôl. Školu ocenil aj prestížny časopis Forbes, ktorý ho v roku 2020 zaradil medzi päť najlepších súkromných maďarských základných škôl.

Škola predstavuje príklad toho, ako je možné rozvíjať „soft skills“ a vyučovať deti iným spôsobom.

4.3 Poľsko

Vzdelávací systém v Poľsku prešiel viacerými reformami. Významnou reformou bolo v minulosti zrušenie druhého stupňa základných škôl a nahradenie „nižšími strednými školami“. Tieto školy, koncentrované vo väčších mestách zaručili prístup ku kvalitnejšiemu vzdelaniu väčšiemu počtu detí z vidieckych oblastí a priniesli zvýšenie hodnotenia Poľska v rebríčkoch PISA. Ďalšou reformou však boli zrušené a Poľsko sa spätne vrátilo k systému prvého a druhého stupňa základných škôl. Preto je z dnešného pohľadu pre Slovensko inšpiráciou najmä systém sociálnej podpory žiakov a študentov. Študenti majú možnosť

uchádzať sa o štipendiá z národných programov, ktoré sú rozsiahlejšie ako na Slovensku. Z medzinárodného porovnania je Poľsko hodnotené pozitívne v prístupe k obsahu vzdelávania a samostatnosti inštitúcií vzdelávania. Do značnej miery je systém deregulovaný na samosprávy.

Súkromné školy sú povinné pridržovať sa národného kurikula ale možnosť vytvárať súkromné vzdelávacie inštitúcie je ukotvená priamo v ústave. Rovnako ako na Slovensku majú aj súkromné školy prístup k verejným zdrojom, avšak normatív nie je obmedzený ako na Slovensku.

International American School of Warsaw – škola kombinujúca vzdelávanie zahraničných a domácich študentov

Existuje niekoľko zaujímavých súkromných škôl. Napríklad **International American School of Warsaw**. Vo všeobecnosti ide o najprestížnejšiu súkromnú strednú vzdelávaciu školu v Poľsku. Ponúka medzinárodné štandardy vzdelávania a určená je ako študentom z medzinárodného prostredia tak i poľským študentom. Ponúka vzdelávanie od základnej až po strednú školu (gymnázium). Dôležitá je pre školu tvorivá atmosféra, princípy tolerance, komunikácie, zodpovednosti a integrity. Škola sa snaží rozvíjať partnerstvá medzi študentmi a učiteľmi, nie princíp nadradenosti a podradenosti. Štúdium prebieha v anglickom jazyku.

Vznikla v roku 1989 a patrí medzi prvé súkromné vzdelávacie inštitúcie v Poľsku. Svoj vlastný vzdelávací komplex škola predstavila v roku 1994. Výnimočná je prístupom k študentom. Priemerný počet študentov v triede je 18 a priemerný počet žiakov na učiteľa je 7. To zaručuje dostatočne individuálny prístup k potrebám každého žiaka.

Základná škola okrem štandardného vzdelávania poskytuje napríklad prístup ku školskému klubu, ktorý poskytuje možnosť vzdelávať sa pomocou hravých metód v nasledovných oblastiach: tanec, robotika, hudba, futbal, či tvorba videí. Škola okrem toho dbá na to, aby každý rok študenti absolvovali aspoň jeden vzdelávací výlet. Organizuje tiež workshopy, či špeciálne akcie.

Dôraz je kladený na športový rozvoj študentov, k dispozícii sú hodiny plávania, tenisu, basketbalu, či školské futbalové družstvo. Pre študentov strednej školy je možnosť absolvovať medzinárodne uznanú maturitu International Baccalaureate, ktorá umožňuje štúdium na najlepších svetových univerzitách.

Školné je rôzne vzhľadom na jednotlivé ročníky štúdia a pohybuje sa od 32 000 PLN (asi 7100 eur) do 53 000 PLN (asi 11 778 eur). Existuje možnosť získania určitých zliav, napríklad 5 % pre druhé dieťa, 10 % pre tretie dieťa a 15 % pre 4. dieťa. V prípade skorej platby existuje možnosť získať zľavu ďalších 6 %.

NoBell – škola zameraná na nové metódy výučby

Za príklad dobrej praxe je možné označiť aj školu **Nobell** v Poľsku, ktorá je známa svojím nekonvenčným prístupom k vzdelávaniu. Ako sme preukázali vyššie, pre rozvoj mäkkých zručností sa tradičný systém vzdelávania nehodí. Pre budúce povolania je nutné, aby sa žiaci pripravovali inými metódami. Preto aj škola Nobell pre rozvoj mäkkých kompetencií škola nepoužíva niektoré zažitá pravidlá. Odmieta napríklad používanie školského zvonenia. Prístup školy je založený na objavovaní a experimentovaní žiakov, využívajú učenie prostredníctvom projektového vzdelávania. Škola stimuluje rozvoj podnikateľských zručností.

Obrázok 2: Typická trieda v škole NoBell

Zdroj: nobell.edu.pl⁵⁷

Triedy sú koncipované tak, že nemajú štandardné lavice a tabuľu, možnosti práce majú deti kdekoľvek v triede a vyučovanie je tak viac hrovou formou. Presadzuje sa tiež možnosť učenia sa v dvojiciach, či trojiciach.

Okrem toho sú deti vedené napríklad k pomoci miestnej komunite, zapájajú sa do pomoci umelecky talentovanej mládeži, organizujú pomoc chudobnejším rodinám, či sa zaujímajú o krajanov, ktorí žijú v Bielorusku.

Škola pravidelne dosahuje úspechy v matematických, IT, divadelných súťažiach, jazykovedných, či dejepisných súťažiach a má aj niekoľko športových úspechov. Absolventi sa umiestňujú prevažne na najlepších stredných školách v krajine alebo na škole „Nobell“. Škola patrí medzi 4 % poľských základných škôl s najlepšimi výsledkami.

NoBell predstavuje školu s pokrokovými metódami výučby, ktorá narúša zažitú pravidlá, nevyučuje v štandardných hodinách ale blokovo, zameriava sa na rozvoj soft skills.

Niepubliczna Szkoła Baletowa-Szkoła Sztuki Tańca w Łodzi – úspešná umelecká škola

Niepubliczna Szkoła Baletowa-Szkoła Sztuki Tańca w Łodzi (Poľsko) predstavuje príklad úspešnej neštátnej základnej umeleckej školy.

Výnimočnou je z viacerých hľadísk. Vznikla už v roku 1984 a jej zakladateľom je Nadácia Baletu a tanečného umenia. Škola teda na rozdiel od mnohých vyššie spomínaných príkladov nefunguje s cieľom dosahovania ziskov ale s cieľom podpory a rozvíjania aktivít baletu. Ponúka rôzne kurzy, ako napríklad malá baletná škola pre deti od 4 rokov, ktorá mimo baletu ponúka aj hodiny strečingu, či gymnastiky pre najmenšie deti. Následne majú deti možnosť pokračovať v štúdiu baletu, ale i širokého portfólia iných tancov (klasické tance, moderné tance, ľudové tance, historické tance, teoretická náuka o tanci). Škola ponúka tiež kurzy tanca pre jazz. Predstavuje príklad neštátneho súkromného vzdelávacieho zariadenia, ktoré svojou veľkosťou a zameraním nepatrí medzi malé. Cena mesačného školného v škole je asi 270 PLN (asi 60 eur).

⁵⁷ <https://www.nobell.edu.pl/flow-przestrzen/>

4.4 Rakúsko

Kým zakladanie súkromných škôl v Maďarsku, Českej republike alebo Poľsku je fenoménom posledných 30 rokov, v Rakúsku sa súkromné školstvo rozvíja kontinuálne od skončenia druhej svetovej vojny.

Viac ako 40 % škôlok je v súkromných rukách. Môže za to legislatíva, ktorá na jednej strane umožňuje vznik škôlok cirkvám, na druhej strane je umožnený vznik aj zamestnávateľských škôlok. Pre 5 ročné deti platí povinnosť navštevovať posledný ročník škôlky, ktorý je bezplatný.

Základné školy sú organizované najčastejšie štátom, nasleduje cirkev, následne súkromný zriaďovateľ. V Rakúsku existuje viac ako 600 súkromných základných škôl, pričom zaujímavé príklady sumarizujeme nižšie.

Škola Alf – škola, kde majú vplyv na riadenie rodičia

Jednou z alternatívnych škôl je škola Alf. Nachádza sa v metropolitnej oblasti Viedne a poskytuje vzdelanie pre prvý stupeň (1 – 4 ročník) a druhý stupeň (5 – 9 ročník) základnej školy. Zakladá si najmä na individuálnom prístupe ku vzdelávaniu. Unikátne je predovšetkým riadenie školy, kedy sa na jej správe podieľajú učitelia a rodičia. Zatiaľ čo vzdelávanie je v plnom rozsahu kompetencia učiteľov, správa a údržba školy je zodpovednosťou rodičov. Škola dbá na rozvoj demokratických zásad, a to aj pri jej samotnej správe a riadení.

Žiaci sú vedení prostredníctvom hravejších foriem výučby ako v klasických školách. Využívajú prvky Montessori, virtuálne média, filmy, zvukové nahrávky, rozhovory. Všetky materiály sú dostupné počas celého dňa, veľký dôraz sa kladie na projektovú výučbu, výučbu v skupinách, diskusiu a prezentácie žiakov. Hodnotenie sa vykonáva prostredníctvom slovného hodnotenia a do hodnotenia sú vťahovaní aj rodičia prostredníctvom osobných pohovorov na konci každého školského roka.

Príkladom, ktorý je možné presadiť aj na Slovensku je riadenie školy prostredníctvom zástupcov rodičov, ktorí majú priamo dosah na spôsoby výučby v škole.

4.5 Nemecko

Nemecký systém vzdelávania a regulácie škôl môže byť pre slovenské školstvo inšpiratívny z viacerých uhlov pohľadu.

Veľmi dôležitým a inšpiratívnym sa javí decentralizácia systému vzdelávania. Najväčšie kompetencie pri riadení školstva nemá centrálna vláda v Berlíne ale spolkové krajiny. Na rozdiel od Česka, Slovenska, Poľska, či Maďarska je decentralizácia kompetencií školstva poňatá nielen na fiškálnej decentralizácii (pridelovaní finančných prostriedkov). Jednotlivé federálne vlády majú vplyv aj na stanovovanie obsahu vzdelávania, ako i na ustanovovanie prázdnin, či času začiatku školy. To umožňuje lepší prístup k špecifikám podľa regiónov.

Francke Schule – škola s premysleným spôsobom školného

Aj vzhľadom na veľkosť krajiny existuje v Nemecku množstvo neštátnych škôl. Jednou z pozitívne hodnotených je cirkevná škola **Francke Schule**. Skladá sa z troch zložiek – základná škola, stredná škola (v Nemecku chápaná skôr ako obdoba slovenského II. Stupňa) a gymnázium.

Odlišnosťou oproti štandardným štátnym školám je prístup k vyučovaciemu procesu, pričom škola dbá na zvýšený dôraz pri budovaní osobných vzťahov, mediálnu gramotnosť (schopnosť kriticky vnímať informácie), rozvoj kompetencií potrebných pre život

(napríklad time manažment, prezentačné schopnosti, aplikačné situácie). Žiaci sú častejšie konfrontovaní so spätnou väzbou k tomu, čo sa naučili.

Súkromné a cirkevné školy sú v Nemecku financované aj vzhľadom na to, v ktorom regionálnom federálnom štáte sa nachádzajú. V štáte Hesensko, kde spadá škola Francke Schule štát uhrádza len asi 50 % nákladov. Škola má inovatívny spôsob financovania a odvíja sa od príjmu rodiny a počtu detí. Takýto systém stanovenia školného uvádzame ako možný príklad pre niektoré zo slovenských škôl. Presný súhrn uvádzame v Tabuľke 11.

Tabuľka 31: Stanovenie výšky školného na Francke Schule

Hrubý mesačný príjem v EUR		Mesačné platby školného za našu školu súčasne s návštevou detí v EUR			
Od	Do	1 dieťa	2 deti	3 deti	4 a ďalšie deti sú zadarmo
0	1499,99	75	25	5	
1500	1749,99	87	35	18	
1750	1999,99	100	50	29	
2000	2249,99	116	67	41	
2250	2499,99	130	77	50	
2500	2999,99	147	92	59	
3000	3749,99	159	108	72	
3750	4499,99	175	130	82	
4500	5249,99	192	144	92	
5250	5999,99	210	158	102	
6000	a viac.	225	168	112	

Zdroj: <https://www.ahfs-gi.de/anmeldung/#toggle-id-1>

Systém školného, ktorý zohľadňuje počet detí a znižuje sa proporcionálne s výškou príjmu je dobrým príkladom toho, ako je možné realizovať výber školného.

4.6 Slovenská republika

Niekoľko škôl, ktoré predstavujú príklady toho, ako sa dá úspešne vybudovať neštátne vzdelávacie zariadenie s dobrými výsledkami nájdeme aj na Slovensku.

Základná škola Félix – prevádzkovanie občianskym združením

Základná škola Félix v Bratislave patrí medzi základné školy zriadené občianskym združením v roku 2012. Cieľom zakladateľov bolo nájsť moderný spôsob výučby. Poskytuje vzdelávanie vo všetkých ročníkoch od 1 – 9 ročník. Zaujímavosťou je, že škola stavia na slovnom hodnotení a snaží sa eliminovať známkovanie žiakov. Zápisné, ktoré rodičia uhrádzajú slúži aj na poskytnutie učebníc, pracovné listy, písacie potreby, exteriéry, školské výlety, exkurzie a pod. Doplnkové služby financujú rodičia len na základe nadštandardného vzdelávania.

Rozdielov oproti základným školám zriaďovaným štátom je najmä:

- Organizovanie „Adaptačnej víkendovky“ – prichádza k oboznamovaniu rodičov s princípmi a metódami výučby.
- Škola podporuje vytváranie vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi, podporuje otvorenú komunikáciu.
- Riaditeľ školy sa stretáva s rodičmi s cieľom vytvárať komunitu školy.
- Škola sa snaží o inovatívnejšie hodnotenie žiakov. Základom je preto slovné hodnotenie, ktorého cieľom je dosiahnuť to, aby mu žiak rozumel. Okrem vysvedčenia

dva krát ročne dostáva žiak slovné hodnotenie alebo sebahodnotenie. Škola minimálne dva krát ročne organizuje konzultačné hodiny medzi učiteľom a žiakom.

Poplatok za vzdelávanie v tejto súkromnej škole je 256 eur mesačne a jednorazové zápisné vo výške 500 eur. Príspevok na klub predstavuje 68 eur mesačne. Pri súrodencoch poskytuje škola zľavu (25 % na druhé dieťa, 50 % na tretie dieťa v škole). Škola podporuje zľavy v prípade ak ju navštevujú súrodenci. Výhodou školného je, že zahŕňa všetky potreby na zabezpečenie výchovnovzdelávacieho procesu (učebnice, učebné materiály, pracovné listy, zošity, potreby na výchovnú, písacie potreby, exteriéry, výlety a pod.). Škola má každoročne viac záujemcov ako môže prijať a množstvo pozitívnych recenzií na priebeh vzdelávacieho procesu na škole.

Cirkevná škola Narnia – moderná cirkevná škola

Úspešným projektom neštátnej školy je aj projekt **Narnie – cirkevnej školy**, ktorá pod týmto názvom funguje v troch slovenských mestách a spriaznená je s ďalším osemročným gymnáziom.

Základná škola Narnia je neštátnou, cirkevnou školou, ktorej zriaďovateľom je Cirkev Bratská. Každá zo škôl funguje samostatne a je samostatnou, spoločnú majú len do značnej miery spoluprácu medzi sebou.

Škola v Banskej Bystrici je v súčasnosti pomerne veľkou a funguje ako plnoorganizovaná s 12 triedami. Prednosťou je rozšírená výučba anglického jazyka.

Odlíšnosti oproti štátnym školám existujú v prístupe ku vzdelávaniu žiakov. Napríklad rozšírená výučba anglického jazyka v rámci „Projektu Creative English“. Ten pozostáva z troch zložiek vyučovania anglického jazyka – povinnej, nep povinnej a podvedomej. Je prepojený s nepovinnými aktivitami popoludňajšom školskom klube detí. Povinnou zložkou sú 3 – 5 vyučovacích hodín angličtiny týždenne v každom ročníku. Nepovinnú zložku tvoria hodiny angličtiny v rámci školského klubu. Ďalšou nepovinnou zložkou sú hudobno – dramatické cvičenia a muzikály v anglickom jazyku. Ide napríklad o divadlo, scénky a muzikál, ktorý je následne predstavia deti rodičom na pôde školy.

Medzi ďalší princíp vzdelávania patrí princíp rozdelených tried. Aj keď je v triede len 22 – 25 žiakov, na viacerých vyučovacích hodinách sa učia osobitne v dvoch skupinách. Na prvom stupni ide napríklad o anglický jazyk, matematiku, náboženstvo či informatiku, na druhom stupni sa k tomu pridávajú hodiny ďalšieho cudzieho jazyka, fyziky, chémie, sveta práce a techniky.

O úspešnosti školy svedčia jej výsledky v Testovaní 9, za rok 2019 skončila škola o 25 p. b. nad celoslovenským priemerom v matematike, o 16 p. b. lepšie v slovenskom jazyku. Vyššiu úspešnosť ako celoslovenský priemer preukázali žiaci školy v Komparo 4.

Medzi úspešné školy v celoslovenskom Testovaní 9 a Testovaní 5 patrí aj bratislavská Narnia. Inštitút INEKO ju zaradil medzi školy s výbornými výsledkami. Škola okrem cirkevných hodnôt dáva dôraz aj na výučbu angličtiny. Deklaruje snahu dbať o rozvoj kritického myslenia žiakov.

Podobný prístup ako ostatné dve školy má aj Narnia Pezinok, ktorá sa taktiež snaží o rozvoj kritického myslenia, lásky ku vzdelaniu, škole a dbá na hodnoty, ktoré presadzuje cirkev, ktorá je zriaďovateľom. Všetky tri školy patria medzi špičku slovenských súkromných základných škôl aj z dôvodu, že záujem každoročne prevyšuje kapacity prijatia.

Leaf Academy Bratislava – škola s najmodernejším kampusom na Slovensku

Úspešným konceptom strednej školy, ktorá vzdeláva študentov tak, že sú schopní pokračovať v štúdiu na najlepších školách v Európe je **Leaf Academy v Bratislave**. Vzdelávanie je na svetovej úrovni, zakladá sa na praktických potrebách súčasného sveta a veľký dôraz je kladený na hodnoty ako zodpovednosť, morálna odvaha, tolerancia.

Škola ponúka program Podnikavé líderstvo zameraný na prácu na reálnych projektoch, prípadových štúdiách a simuláciách. Študenti v rámci hodín vyvíjajú aplikácie, chatboty, organizujú literárne podujatia, charitatívne koncerty pre verejnosť, či navrhujú a predávajú tričká. V praktickej forme absolvujú podnikateľské vzdelávanie. Súčasťou je aj práca na menších reálnych zadaniach týkajúcich sa školy a postupne sa zoznamujú so základnými pojmami ako dizajnové myslenie, či emocionálna inteligencia. Projekty, na ktorých pracujú neskôr sú väčšinou vlastnými nápadmi študentov.

Štúdijný program Rozvoj charakteru, ktorý je druhým programom implementovaným do zásad vzdelávania ponúka študentom možnosť vybudovať si základy charakteru a hodnôt prostredníctvom workshopov, diskusií a individuálnych alebo skupinových debát a spätných väzieb. Škola takýmto spôsobom podporuje druhú kľúčovú kompetenciu potrebnú pre zamestnania budúcnosti – kritické myslenie. Aktivita, ktoré jej pomáhajú rozvíjať tieto tendencie sú napríklad „Seminár pre osobnostný rast“ – teda seminár zameraný na možnosti objavovať samých seba, priestor na vyjadrenie vlastného názoru, základy psychológie, líderstva, duševnej pohody a pod. Ďalej sú to napríklad „mentorské skupiny“, kde mentor (učiteľ) vedie úzku skupinu študentov počas štúdia a ponúka možnosť na diskusiu, oddych. Tiež využívajú napríklad „Spoločné čítania“ – program zameraný na štúdium ťažkej literatúry.

Tretí dôležitý program rozvíjaný na škole predstavujú Prírodné vedy, technológie, technika a matematika. Aplikácia výučby je viac praktická a zameraná na riešenie aktuálnych problémov.

Štvrtý program predstavujú „Stredoeurópske štúdiá“, program zameraný na rozvoj humanitných vied ako sú literatúra, rétorika, história, politológia, spoločenské vedy, jazyky a umenie.

Všetky kurzy sú vedené v anglickom jazyku. Škola tiež poskytuje možnosť ubytovania na školskom internáte, avšak nejde o klasický internát ale o internát s dôrazom na komunitu.

V súčasnosti sa buduje komplex kampusu vo Vištuku pri Modre. Ten má do budúcnosti študentom ponúknuť najmodernejšie možnosti stredoškolského štúdia na Slovensku, vrátane telocviční, plavárne, moderne zariadených učební a moderných internátov.

Nevýhodou školy je najmä vysoké školné, ktoré je viac ako 21 000 eur ročne. Avšak sama škola uvádza, že je možné poskytnúť zníženie školného až na 400 eur vzhľadom na príjem rodiny. Až 98 % študentov sa v minulosti dostalo k určitej forme štipendia. Absolventi školy sa však dostávajú na najlepšie univerzity v Európe, či v USA.

5 Návrhy a odporúčania na zmeny v regulačnom rámci

Na základe analýzy regulácie vyplývajúcej z právnych predpisov v oblasti vzdelávania možno konštatovať, že na prvý pohľad môže ísť o veľmi regulovanú oblasť. V mnohých oblastiach však už súčasná legislatíva vytvára dostatočný priestor na manévrovanie a záleží na danom dotknutom subjekte ako k tomu pristúpi. Treba tiež podotknúť, že v mnohých prípadoch ide o reguláciu, ktorá predstavuje bežné súčasti vzdelávacieho procesu, zaužívané a všeobecne akceptované a nevytvára poskytovateľom nadmernú záťaž. V rámci analýzy právnych predpisov v oblasti vzdelávania, ako aj na základe výsledkov kvalitatívneho prieskumu i príkladov najlepšej praxe boli identifikované viaceré oblasti, v ktorých je potrebné uskutočniť zmeny a formulované konkrétne návrhy týchto zmien.

5.1 Návrhy a odporúčania pre všetky stupne vzdelávania

Účinnosť legislatívnych zmien v oblasti vzdelávania

Na základe analýzy právnych predpisov v oblasti vzdelávania, rovnako ako aj na základe výsledkov kvalitatívneho prieskumu, resp. skúseností z praxe, možno konštatovať, že legislatíva v oblasti vzdelávania je komplikovaná, neprehľadná a dochádza k jej častým zmenám.

S cieľom zlepšiť prehľadnosť zmien do budúcnosti navrhujeme zaviesť jednotné dátumy účinnosti zákonov. V rámci školskej legislatívy by bol najvhodnejším dátumom 1. september (resp. 2. september) ako začiatok nového školského roka. Keďže však pôsobenie subjektov v oblasti vzdelávania ovplyvňujú aj ďalšie právne predpisy (daňové zákony, zákon o verejnom obstarávaní, zákonník práce, zákon o ochrane osobných údajov atď.), bolo by prínosné aj pre oblasť vzdelávania zaviesť jednotné dátumy účinnosti pri tvorbe právnych predpisov ako takých.

Zrýchlenie procesu schvaľovania priestorov, resp. uvedenia priestorov do prevádzky

Schvaľovanie priestorov predstavuje zdĺhavý proces z dôvodu potreby predloženia množstva dokumentov, ale tiež z dôvodu neprimerane dlhých lehôt na vybavovanie žiadostí, ktorými disponujú úrady, pričom častokrát sa stáva, že ani tieto zákonom stanovené lehoty nie sú dodržiavané. Opakované dokladovanie skutočností z dôvodu „zastaranosti“ dokladov predstavuje pre žiadateľa neopodstatnenú záťaž. Od roku 2020 platí výnimka, že ak sa mení osoba prevádzkovateľa, ale nemenia sa podmienky prevádzky, nie je potrebný nový súhlas RÚVZ. Tento problém sa škôl dotýka len okrajovo, najmä pri vzniku nových škôl.

V tejto nadväznosti odporúčame prijať také opatrenia, ktoré by zabránili vzniku takýchto situácií a nepredlžovali schvaľovací proces. Môže ísť napríklad o zavedenie pravidla, kedy by platili pre žiadateľa požiadavky a podmienky podľa legislatívy v čase podania prvej žiadosti v rámci schvaľovacieho procesu a to počas celého procesu bez ohľadu na zmeny, ktoré sa počas tohto obdobia schvália. Zabezpečila by sa tým tiež predvídateľnosť regulačného rámca.

Odstránenie subjektivity regionálnych úradov verejného zdravotníctva a ich zamestnancov

S prichádzajúcou štvrtou priemyselnou revolúciou a meniacimi sa požiadavkami na trhu práce vzniká priestor pre vstup nových subjektov, ktoré by boli schopné naplniť tieto nové požiadavky aj v oblasti poskytovania výchovy a vzdelávania. Prekážkou pri zakladaní nových súkromných škôl je však pôsobnosť regionálnych úradov verejného zdravotníctva. Negatívne

skúsenosti deklarovali zástupcovia materských škôl, základných škôl ako aj podnikatelia pôsobiaci v oblasti organizovania podujatí pre deti a mládež.

Napriek tomu, že nejde vyslovene o regulačné bariéry, negatívne skúsenosti s prístupom a výkonom práce zo strany regionálnych úradov verejného zdravotníctva, považujú respondenti kvalitatívneho prieskumu za významné bariéry, ktoré im komplikujú zriaďovanie škôl či pôsobenie v oblasti vzdelávania. Keďže respondenti si uvedomujú dôležitosť ochrany zdravia, v tomto prípade najmä žiakov a študentov, nerozporujú samotné regulačné požiadavky. Poukazujú však na situácie, ktoré v praxi vznikajú v súvislosti s plnením požiadaviek vyplývajúcich z legislatívy.

Keďže ide o rôznorodé situácie a požiadavky (viď. kapitolu 3.2), výkon práce zamestnancov regionálnych úradov verejného zdravotníctva je riadený internými predpismi a navyše je do veľkej miery subjektívny a závislý od toho ktorého zamestnanca, nie je možné navrhovať v tejto oblasti konkrétne opatrenia. Na základe informácií z kvalitatívneho prieskumu možno predpokladať, že to závisí od prístupu ľudského faktora. V tejto súvislosti navrhujeme otvoriť túto otázku na verejnosti, upovedomiť zodpovedné orgány o zistených problémoch a nedostatkoch, príp. uskutočniť hĺbkovú analýzu práce a fungovania regionálnych úradov verejného zdravotníctva.

5.2 Návrhy a odporúčania pre predprimárne vzdelávanie

Zmena gestorstva pri starostlivosti o deti do troch rokov a úprava podmienok na poskytovanie takejto služby

Napriek tomu, že starostlivosť o deti do troch rokov je možné vnímať ako podporu rodín s deťmi, zaradenie medzi sociálne služby ako napríklad zariadenia pre seniorov spôsobuje podnikateľom a subjektom pôsobiacim v tejto oblasti mnohé problémy a častokrát požadujú plnenie nezmyselných povinností. Poskytovanie starostlivosti pre deti do troch rokov v zariadení je veľmi blízke poskytovaniu výchovy a vzdelávania v materských školách, ktoré po ňom v skutočnosti aj nasleduje. Rozvoj osobnosti, kompetencií a zručností potrebných pre trh práce v 21. storočí je potrebné v rámci výchovno – vzdelávacieho procesu zabezpečovať kontinuálne už od útleho detstva.

Odporúčame preto zvážiť možnosť presunu kompetencií v oblasti starostlivosti o deti do troch rokov z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR na Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Zmenou gestorstva by došlo tiež k odbúraniu viacerých povinností, ktoré musia poskytovatelia starostlivosti o deti do troch rokov plniť v rámci sociálnych služieb (napr. výkazy, bezbariérovosť).

Presun kompetencií v tejto oblasti na MŠVVaŠ SR by tiež prinieslo presun pozornosti z rodiča, ktorému je poskytovaná starostlivosť o dieťa ako sociálna služba na zosúlad'ovanie rodinného a pracovného života, na samotné dieťa, ktorému je starostlivosť priamo poskytovaná a v záujme bezpečnosti a ochrany zdravia dieťaťa by sa mala riadiť rovnakými podmienkami, či ide o pracujúcich alebo nepracujúcich rodičov.

Rozšírenie poskytovania služby starostlivosti o deti do troch rokov terénnou a ambulantnou formou aj pre deti do šiestich rokov

Poskytovanie služby na podporu zosúlad'ovania rodinného života a pracovného života terénnou formou sociálnej služby alebo ambulantnou sociálnou službou mimo zariadenia je podobné poskytovaniu služby starostlivosti o dieťa v detskej skupine v Českej republike. Rozdiel je v tom, že v Českej republike je táto služba upravená v samostatnom zákone

v gescii ministerstva školstva a nespadá tak pod sociálne služby ministerstva práce. Navyše umožňuje poskytovať túto službu pre deti od jedného roku do zahájenia povinnej školskej dochádzky a maximálny počet detí v detskej skupine môže byť až 24.

V tejto súvislosti odporúčame okrem vyššie uvedeného presunu kompetencií za poskytovanie takejto starostlivosti z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR na Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR aj zvýšenie vekového limitu pre deti, o ktoré je možné sa takouto formou starať na šesť rokov, resp. do začiatku povinnej školskej dochádzky ako aj zvýšenie maximálneho počtu detí na jedného opatrovateľa aspoň na 10.

Argumentom na zvýšenie maximálneho počtu detí pri poskytovaní služby na podporu zosúlad'ovania rodinného života a pracovného života terénou, prípadne ambulantnou formou na 10 detí na jedného opatrovateľa môžu byť aj údaje o priemernom počte detí na jednu učiteľku v prípade materských škôl. Podľa údajov z Centra vedecko-technických informácií vzdelávania SR o počte detí a učiteľov materských škôl pripadá štatisticky na jednu učiteľku materskej školy v súčasnosti približne 10 detí. Vzhľadom na to, že väčšina pracovného času učiteľiek (cca 90 %) sa neprekrýva, skutočný počet detí pripadajúcich na jednu učiteľku je vyšší⁵⁸.

Vypracovanie štátneho vzdelávacieho programu pre bilingválne materské školy

Požiadavky na cudzie jazyky sú v súčasnosti už nevyhnutnosťou pri snahe uplatniť sa na trhu práce. Trendom posledných rokov je začať s výučbou cudzieho jazyka čo najskôr. Na Slovensku však podľa respondentov kvalitatívneho prieskumu neexistuje zodpovedajúci štátny vzdelávací program pre bilingválne materské školy, podľa ktorého by mohli takáto výchova a vzdelávanie prebiehať a materská škola byť zaradená do siete škôl a školských zariadení. V praxi tak nastáva situácia, že bilingválna škôlka, v ktorej prebieha výchova v dvoch jazykoch a ktorá chce byť zaradená do siete, sa musí prispôbiť existujúcemu štátnemu vzdelávaciemu programu a jazykovú výučbu realizovať len v podobe jazykových kurzov, čo však nepovažuje za dostatočné. Zaradená do siete však môže byť napríklad anglická materská škola, v ktorej výučba prebieha podľa anglických národných osnov.

Preto odporúčame zvážiť vypracovanie štátneho vzdelávacieho programu pre bilingválne materské školy (všeobecného alebo samostatne pre jednotlivé cudzie jazyky), na základe ktorého by bolo možné realizovať výchovu a vzdelávanie a zaradiť tak do siete škôl a školských zariadení aj bilingválnu materskú školu.

Podpora zriaďovania firemných škôlok

Zamestnávateľ zvyčajne prispieva svojim zamestnancom na firemnú škôlku, tieto príspevky však z daňového hľadiska nie sú pre zamestnávateľa daňovým výdavkom a pri zisťovaní základu dane z príjmov ho ako pripočítateľná položka zvyšujú. Zamestnávateľ môže hradiť príspevok na firemnú škôlku tiež zo sociálneho fondu. V tomto prípade závisí, z akých prostriedkov sociálneho fondu je príspevok hradený. V prípade prostriedkov sociálneho fondu tvoreného zo súhrnu hrubých miezd ide o daňový výdavok, ktorý v čase tvorby sociálneho fondu znížil jeho základ dane z príjmov. Pre zamestnanca je príspevok zamestnávateľa nepeňažným príjmom oslobodeným od dane.

⁵⁸https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/slovakia/teaching-and-learning-programmes-children-under-2-3-years_sk

Jedným z opatrení, ktoré by mohlo motivovať zamestnávateľov zriaďovať firemné škôlky, by mohlo byť zahrnutie príspevku zamestnávateľa na firemnú škôlku zamestnancom do daňových výdavkov, ktoré by znižovalo jeho základ dane.

Zníženie požiadaviek na kvalifikáciu riaditeľa

Na základe zistení z kvalitatívneho prieskumu sú prekážkou pri zakladaní súkromných materských škôl aj prehnané požiadavky na riaditeľa. Zriaďovatelia (majitelia) majú častokrát problém nájsť na trhu dostatočne kvalifikovanú osobu na túto pozíciu. Požiadavka na pedagogické vzdelanie a prax sa pritom javí ako zbytočná, keďže úlohou riaditeľa je najmä zabezpečenie chodu školy a splňanie legislatívnych a iných požiadaviek v súvislosti s prevádzkou školy.

Odporúčame preto prehodnotiť kvalifikačné požiadavky na riaditeľa materskej školy. V tejto súvislosti navrhujeme napríklad znížiť požiadavky na pedagogické vzdelanie a prax a požadovať skôr ekonomické, prípadne právnické vzdelanie s praxou vo vedúcej/manažérskej pozícii (možné uplatniť aj v prípade základných a stredných škôl).

5.3 Návrhy a odporúčania pre primárne a sekundárne vzdelávanie

Zjednodušenie zakladania súkromných škôl

V rámci zakladania škôl odporúčame prijať opatrenia v nasledovných oblastiach:

- Termíny na založenie školy. Obrovský problém predstavuje vznik školy od 1.9. daného roka, ak škola má už od tohto termínu fungovať. Zriaďovatelia by ocenili, aby škola mala právnu subjektivitu skôr a získali dostatočný časový priestor na doriešenie niektorých administratívnych záležitostí ešte pred začiatkom vyučovania (prijímanie učiteľov, založenie bankového účtu a pod.).
- Registrácia a posudzovanie splnenia podmienok len pre ročníky, pre ktoré škola aktuálne otvára vyučovanie. Je zbytočné posudzovať napríklad školské plány a pripravenosť otvoriť 9. ročník základnej školy, keď škola otvára iba prvý stupeň.
- Zjednodušenie hygienických noriem (to, ku ktorému došlo, považujeme za nedostatočné, resp. jeho dopady nebolo možné kvalitatívnym prieskumom ešte zachytiť), pričom by školy ocenili uplatnenie zásady 1x a dosť pri rozhodnutiach štátnych orgánov. Napríklad, ak RÚVZ posúdi budovu raz ako vyhovujúcu, bolo by vhodné, aby nemusel rovnakú budovu posudzovať znovu. Celkovo je činnosť RÚVZ v školách na základe rozhovorov vnímaná veľmi kriticky (komplexne hodnotíme vyššie v texte), ako činnosti, ktoré zvyšujú škole náklady bez dodatočných benefitov.
- Elektronizácia školstva ide správnym smerom, avšak určité procesy by bolo vhodné zdynamizovať. Čím menej času učitelia trávia administratívou, tým viac môžu času venovať rozvoju kompetencií potrebných pre prax. Je preto nevyhnutné vyriešiť vedenie dochádzky, tlačenie triednej knihy na konci roka a pod.
- Úplným prežitkom, ktorý znemožňuje dynamický rozvoj slovenského vzdelávacieho systému je vyžadovanie pedagogického vzdelania od riaditeľa základnej školy. Riaditeľ je manažér, ktorého úlohou je zabezpečiť technické a materiálne podmienky a neexistuje dôvod, aby mal pedagogické vzdelanie.

Odstránenie konfliktu záujmov pri zaradovaní škôl a školských zariadení do siete

Obce musia plniť množstvo úloh v oblasti regionálneho školstva bez ohľadu na to, či obec je, alebo nie je zriaďovateľom školy alebo školského zariadenia. Ide napr. o vedenie evidencie detí a žiakov vo veku plnenia povinnej školskej dochádzky, poskytovanie finančných prostriedkov na činnosť cirkevných a súkromných škôl a školských zariadení na jej území, ktorých činnosť je zohľadnená pri rozpise finančných prostriedkov z výnosu z DPFO, na základe žiadostí ich zriaďovateľov, poskytovanie finančných prostriedkov na záujmové vzdelávanie detí s trvalým pobytom na území obce v súkromných centrách voľného času či výkon finančnej kontroly na úseku hospodárenia s finančnými prostriedkami pridelenými obcou a kontrola efektívnosti a účelnosti ich využitia. Významnú úlohu zohrávajú obce aj pri zaradovaní škôl a školských zariadení do siete, pričom práve zaradovanie súkromných, príp. cirkevných škôl môže ísť na úkor tých verejných v zriaďovateľskej pôsobnosti jednotlivých obcí. Zaradenie školy alebo školského zariadenia do siete pritom predchádza samotnému založeniu školy alebo školského zariadenia. Obec ako zriaďovateľ verejnej školy sa tak môže napr. pri posudzovaní návrhu súkromnej, príp. cirkevnej školy o zaradenie do siete škôl a školských zariadení dostať do konfliktu záujmov a znemožniť zaradenie súkromnej školy alebo školského zariadenia do siete a teda aj ich založenie.

Odporúčame zmenu v procese zaradovania škôl a školských zariadení do siete tak, aby jeden zriaďovateľ (v tomto prípade obec) nerozhodoval o zaradení škôl a školských zariadení súkromných zriaďovateľov do siete. Zaradovanie do siete škôl a školských zariadení by malo prebiehať na základe objektívnych kritérií, ktoré je však potrebné stanoviť. Možností a modelov, ktoré je možné uplatniť, je viacero:

- Ohlasovacia povinnosť – škola vydokladuje získanie všetkých potrebných povolení od úradov (najčastejšie RÚVZ, MŠVVaŠ SR a pod.) a následne ohlási svoj vznik, či už u samosprávy alebo v rámci orgánu štátnej správy. Na základe rozhovorov s riaditeľmi škôl by sme odporúčali práve toto riešenie.
- Schvaľovanie prostredníctvom centrálného orgánu – MŠVVaŠ SR. Prostredníctvom centrálného orgánu štátnej správy by sa odstránili väzby na miestnu samosprávu.

Problém schvaľovania vzniku novej neštátnej školy samosprávou sa v súčasnosti javí ako jedna z najväčších bariér vzniku nových škôl (vrátane materských).

Odstránenie prekážok v pedagogickom procese

Pedagogický proces na základných a stredných školách nevyhovuje viacerým potrebám praxe, najmä v kontexte dosahovaných výsledkov. Preukázali sme, že potreby zamestnancov budúcnosti sú iné, než ako dokáže súčasný pedagogický systém ponúknuť. Potreby Priemyslu 4.0. vyžadujú zabezpečiť, aby zo škôl vychádzali kriticky zmýšľajúci, počítačovo gramotní a jazykovo vybavení absolventi, inak slovenská ekonomika nebude v budúcnosti konkurencieschopná.

Práve pedagogický proces na školách sa javí ako jedna z kľúčových oblastí rozvoja kritického myslenia u študentov. Skúsenosti z praxe ukazujú, že niektoré fixne nastavené pravidlá tomu nevyhnutne neprispievajú, čo možno považovať za bariéry:

- V súčasnosti sú kriticky vnímané 45 minútové hodiny. Trendom vo vyspelom svete, ale i na niektorých školách u nás, je bloková výučba (viď kapitoly pozitívnych príkladov), zameraná na určitý predmet. Obrovským krokom vpred by bolo zrušiť takéto striktné pravidlá a umožniť školám pracovať samostatne. Druhým alternatívnym návrhom je nechať stanovovanie dĺžky vyučovacej hodiny

na samosprávne kraje, či mestá a obce, ktoré vedia lepšie zohľadniť regionálne špecifiká.

- Zastaraným sa tiež javí výučba veľkých tried s počtom žiakov viac ako 20. Najúspešnejšie vzdelávacie projekty zavádzajú výučbu v malých skupinách. Problém veľkých tried nešťatní zriaďovatelia zvyknú legálne obchádzať napríklad tým, že na väčšinu hodín triedy rozdeľujú na dve skupiny.
- Problémom sa javia aj obmedzenia pre odborníkov z praxe. Viacero škôl by malo záujem o to, aby niektorý predmet (aspoň čiastočne) zabezpečovali aj odborníci z praxe. O takúto prácu (niekedy bezodplatne) by mali záujem aj odborníci z praxe⁵⁹. Reforma a prenasťavenie pedagogického minima sa javí nevyhnutnou. Tiež je riešením povoliť, aby aspoň časť predmetu mohli učiť aj odborníci z praxe na základe uváženia riaditeľa.
- Školy sa potýkajú s nedostatkom učiteľov. Na niektoré predmety, ktoré sa vyžadujú, je neefektívne platiť jedného učiteľa na niektorý predmet, keďže zriaďovateľ má problém naplniť úväzok. Tento problém vyžaduje komplexný prístup, ktorý by mal zahŕňať možnosť širšieho zapojenia odborníkov z praxe, či možnosť zdieľania učiteľa medzi viacerými školami.
- V rámci získavania pedagógov na stredných odborných školách prevláda naviac problém nedostatku majstrov odbornej výchovy. Na jednej strane hlavného inštruktora v procese duálneho vzdelávania môže vykonávať aj osoba bez pedagogického vzdelania, tento istý odborník však nemôže učiť na strednej škole.

Už len odstránenie týchto prekážok pomôže školám vytvoriť motivačnejšie prostredie pre výučbu kľúčových kompetencií pre 21. storočie a pomôže zastaviť úpadok výsledkov slovenských žiakov.

Spružnenie vydávania odporúčacích doložíek k didaktickým prostriedkom

Dostupnosť kvalitných učebníc je nevyhnutná pre poskytovanie kvalitnej výchovy a vzdelávania, ktoré by pripravovali absolventov v súlade s požiadavkami trhu práce 21. storočia a prichádzajúcou štvrtou priemyselnou revolúciou. Pre naplnenie potenciálu, ktorý so sebou prinieslo otvorenie učebnicového trhu je nevyhnutné zrýchlenie a spružnenie procesu vydávania odporúčacích doložíek k didaktickým prostriedkom, ktoré sú podmienkou pre zaradenie publikácií do zoznamu, z ktorého si môžu následne školy vyberať a nakupovať učebné materiály z prostriedkov ministerstva školstva. V tejto súvislosti odporúčame:

- stanoviť v smernici ministerstva školstva č. 33/2020 o didaktických prostriedkoch lehotu pre vydanie odporúčacej doložíky pre Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Dĺžka tejto lehoty by mala byť primeraná (napr. 30 dní), aby bol proces dostatočne rýchly a flexibilný aj v prípade potreby dopracovania, resp. opakovaného podania žiadosti;
- zjednodušiť proces udeľovania odporúčacích doložíek pre publikácie, ktoré sú obľúbené a dlhodobo využívané školami v rámci výučby, pričom ich úspech by bolo možné deklarovať napr. objemom predaja danej publikácie alebo počtom škôl využívaných danú publikáciu;

⁵⁹Príkladom môže byť aj Minister dopravy a výstavby A. Doležal, ktorý ako topmanažér stále chodil vyučovať na strednú odbornú školu.

- zjednodušiť proces udeľovania odporúčacích alebo schvaľovacích doložiek pre publikácie, ktorým končí platnosť v prípade, ak nedošlo k zmenám štátneho vzdelávacieho programu, na ktorý sú naviazané;
- zjednodušiť alebo úplne eliminovať povinnosť dokladovať autorské práva k didaktickému prostriedku v prípade predkladateľa, ktorý nie je autorom;
- doplniť do smernice ministerstva školstva č. 33/2020 o didaktických prostriedkoch spôsob úhrady odmeny za vypracovanie recenzného posudku a aplikačného posudku;
- doplniť do smernice ministerstva školstva č. 33/2020 o didaktických prostriedkoch inštitút odvolacieho konania proti rozhodnutiu v prípade nevydania odporúčacej doložky.

V súvislosti so zmenami štátnych vzdelávacích programov, ktoré ovplyvňujú aj tvorbu učebníc navrhujeme avizovať plánované zmeny a ich rozsah v dostatočnom predstihu a následne zverejniť upravený štátny vzdelávací program aspoň rok, prípadne aj rok a pol pred nadobudnutím jeho účinnosti s cieľom vytvoriť autorom a vydavateľom dostatočný časový priestor na prípravu a prispôbienie sa daným zmenám. Napriek tomu, že v niektorých prípadoch môže ísť o zavedenie nových regulačných požiadaviek, ide o nové povinnosti pre štátne inštitúcie s cieľom vytvoriť predvídateľnejšie prostredie pre podnikateľov a autorov pôsobiacich v oblasti tvorby učebníc.

Zjednodušenie nákupu učebníc pre školy

Zmena spôsobu nákupu učebníc, učebných textov a pracovných zošitov a presun tejto kompetencie z centrálnej úrovne na školy prinieslo školám novú administratívnu záťaž v podobe verejného obstarávania, ktoré je potrebné pri nákupe didaktických prostriedkov realizovať.

Odporúčame zjednodušiť nákup učebníc, resp. udeliť na nákup učebníc výnimku, aby sa naň nevzťahoval postup ako pri nákupe iného tovaru, to znamená povinnosť vyhlásiť verejné obstarávanie, ale mohli byť nakupované napríklad priamym zadáním.

Zjednodušenie podnikateľskej činnosti školy a školského zariadenia

Súčasný systém financovania škôl a školských zariadení nedáva veľký priestor na krytie finančných nákladov v súvislosti s modernizáciou škôl a ich vybavenia či uskutočňovaním rôznych doplnkových a mimoškolských aktivít. Výhodou súkromných škôl je možnosť vyberania školného, ktoré môže byť použité práve na takýto účel.

Podnikateľská činnosť školy alebo školského zariadenia môže predstavovať zaujímavý doplnkový zdroj financovania školy. Môže ísť napríklad o podnikanie v stravovacích službách, kedy využívajú kapacity a možnosti zariadení školského stravovania, v ubytovacích službách, kedy využívajú možnosti a kapacity internátov, prenájom telocvične či iných nebytových priestorov, prenájom hmotného majetku, predaj výrobkov a pod.

Z pohľadu celoživotného vzdelávania by mohlo byť pre školy zaujímavé realizovanie rôznych kurzov a seminárov pre dospelých, či ďalšia prednášková a lektorská činnosť, ktoré by našli svoje uplatnenie pri rekvalifikácii pracovnej sily, ktorá je potrebná v nadväznosti na prichádzajúce zmeny v súvislosti s koncepciou Priemyslu 4.0. Určitou bariérou však môže byť množstvo ďalších, najmä administratívnych povinností, ktoré musí začať škola alebo školské zariadenie plniť v prípade, že sa rozhodne podnikáť. Ide o povinnosti napr. v súvislosti s účtovníctvom a finančným výkazníctvom či už v rámci pracovno-právnych vzťahov, alebo aj v daňovej oblasti. Motiváciu pre začatie podnikania môže znižovať tiež

fakt, že príjem škôl a školských zariadení z podnikateľskej činnosti podlieha zdaňovaniu a prínos z takejto činnosti je preto nižší ako by potenciálne mohol byť. Výhodiskom z tejto situácie poskytuje vzdelávanie prostredníctvom neziskových organizácií, v rámci ktorej Slovenská republika disponuje jednoduchou legislatívou. Práve preto niektoré školy (resp. predstavitelia škôl) riešia problém vzdelávacej činnosti prostredníctvom zakladania občianskych združení, ktoré sa venujú vzdelávaniu. V rámci ďalšieho skúmania by sme odporúčali venovať sa práve problematike vzdelávacích neziskových organizácií, ich reguláciám a možnostiam lepšieho poskytovania „upskillingu“ v praxi. Digitalizácia a nastupujúce trendy v rámci štvrtej priemyselnej revolúcie vytvárajú tlak na systém celoživotného vzdelávania. Odporúčame preto dôkladnú analýzu právnych predpisov v oblasti celoživotného vzdelávania s väzbou na legislatívu upravujúcu mimovládne neziskové organizácie. Ďalej by analýze mala byť podrobená pracovná legislatíva a daňová legislatíva s cieľom nastaviť motivačne prístup zamestnancov a zamestnávateľov k vzdelávaniu.

Z toho vyplývajú nasledovné odporúčania:

- zdaňovanie príjmov z podnikateľskej činnosti škôl a školských zariadení (zdaňovanie znižuje potenciálny príjem škôl a školských zariadení, ktorý môžu získať svojou podnikateľskou činnosťou a mohli by využiť na svoj rozvoj a skvalitnenie poskytovania výchovy a vzdelávania).
- potrebu živnostenského oprávnenia - viaceré aktivity, ktoré by mohli školy a školské zariadenia vykonávať v rámci podnikateľskej činnosti, sú viazanou živnosťou, kde treba dokladovať odbornú spôsobilosť. Ide napríklad aj o jazykové kurzy, ktorých význam nesporne narastá v súvislosti s prichádzajúcou štvrtou priemyselnou revolúciou a potrebou doplnenia vzdelania a kvalifikácie pre ovládanie cudzích jazykov aj v rámci celoživotného vzdelávania.

Podmienky podnikateľskej činnosti škôl a školských zariadení bližšie upravuje metodický pokyn Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR z roku 2009⁶⁰. Aj ten sa však vo väčšine prípadov odvoláva na ďalšie právne predpisy ako Obchodný zákonník, Zákonník práce, daňové zákony či zákon o účtovníctve. Pre vykonávanie podnikateľskej činnosti školy a školského zariadenia je tak potrebná aj znalosť uvedených právnych predpisov, čo môže pre školy a školské zariadenia predstavovať bariéru v podnikateľskej činnosti. Odporúčame preto vytvoriť pre školy a školské zariadenia podrobný a komplexný manuál, ktorý by špecifikoval všetky povinnosti, podmienky a požiadavky, ktoré sa vzťahujú na školy a školské zariadenia ako podnikateľské subjekty spolu s návodom, ako a kedy je potrebné ich plniť s cieľom odbremeniť od potreby týchto znalostí riaditeľov škôl, resp. ďalšie osoby, ktoré by zabezpečovali podnikateľskú činnosť.

Zlepšenie podmienok homeschoolingu

Podľa školského zákona musí osoba, ktorá poskytuje domáce vzdelávanie pre dieťa na prvom stupni základnej školy v podobe individuálneho vzdelávania spĺňať prísne kvalifikačné predpoklady. V praxi však dochádza k situácii, že oficiálnym garantom individuálneho vzdelávania je síce kvalifikovaná osoba na základe požiadaviek zákona, avšak samotné vzdelávanie si realizujú rodičia aj tak sami. Zmysluplnosť takto nastavených požiadaviek sa tým úplne stráca. V prípade povinného predprimárneho vzdelávania pritom

⁶⁰Metodický pokyn č. 12/2009-R z 27. augusta 2009, ktorým sa určuje postup škôl a školských zariadení pri vykonávaní podnikateľskej činnosti

zákon požaduje od osoby zabezpečujúcej individuálne vzdelávanie „len“ ukončené úplné stredné všeobecné vzdelanie alebo úplné stredné odborné vzdelanie.

Podobne je možné obísť aj absenciu možnosti domáceho vzdelávania pre staršie deti, kedy rodičia tieto deti prihlasujú na vzdelávanie v druhom stupni základných škôl na školy v Českej republike, ktoré domáce vzdelávanie umožňujú aj pre staršie deti.

Nižší príspevok na žiaka, ktorý je vzdelávaný formou individuálneho vzdelávania (10 %) môže spôsobovať nezáujem základných škôl spolupracovať s rodičmi týchto detí, príp. demotivovať riaditeľov základných škôl pri schvaľovaní individuálneho vzdelávania.

V nadväznosti na vyššie uvedené odporúčame:

- prehodnotiť zákonom požadované kvalifikačné predpoklady osoby, ktorá poskytuje domáce vzdelávanie,
- prehodnotiť výšku príspevku na žiaka a určiť ju v takej výške, ktorá by nepôsobila na školy a riaditeľov škôl demotivačne pri schvaľovaní individuálneho vzdelávania a následnej spolupráci s rodičmi doma vzdelávaných detí.

5.4 Návrhy a odporúčania pre ďalšie vzdelávanie

Zmiernenie požiadaviek na zdravotníka pri organizácii podujatí pre deti a mládež

Požiadavku na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti odborne spôsobilou osobou, ktorá získala odbornú spôsobilosť na výkon odborných pracovných činností lekára, sestry, pôrodnej asistentky alebo zdravotníckeho záchranára, považujú subjekty podnikajúce v oblasti organizácie školy v prírode, lyžiarskych kurzov či táborov za prehnanú, keďže pri akomkoľvek vážnejšom zdravotnom probléme je bezodkladne kontaktovaný lekár.

Odporúčame preto prehodnotiť potrebu uvedenej odbornej spôsobilosti, ktorá si vyžaduje minimálne úplné stredné odborné vzdelanie a zmiernenie požiadaviek na výkon zdravotníka v prípade školy v prírode, lyžiarskych a iných kurzov či táborov napríklad na potrebu absolvovania certifikovaného kurzu prvej pomoci.

Vytvorenie jedného spoločného informačného miesta pre zapojenie sa do verejného obstarávania v oblasti výchovy a vzdelávania

Podnikatelia v oblasti organizovania rôznych podujatí pre deti a mládež nedisponujú informáciami o vyhlásených verejných obstarávaniach, do ktorých by sa mohli zapojiť, pretože jednotlivé výzvy sú zverejňované individuálne školami na rôznych miestach.

Odporúčame preto vytvoriť jeden spoločný webový portál, ktorý by spravovalo ministerstvo školstva alebo jemu podriadená organizácia, kde by mohli školy, prípadne aj ďalšie subjekty zverejňovať výzvy na verejné obstarávanie či už na školy v prírode, rôzne kurzy, ale napríklad aj na stavebné úpravy, materiálno - technické zabezpečenie a pod. Prípadní záujemcovia o zapojenie sa do verejného obstarávania na strane dodávateľa by si vedeli jednoducho vyhľadať informácie o vyhlásených verejných obstarávaníach, ktoré by boli dostupné na jednom mieste.

Záver

Štvrtá priemyselná revolúcia so sebou prináša zmeny, ktorým sa bude musieť prispôbiť aj slovenský priemysel a spoločnosť. Hlavným východiskom prichádzajúcej štvrtej priemyselnej revolúcie budú poznatky a vedomosti ľudí, ktorí sa uprostred technológií a aplikácií stávajú jedným z kľúčových faktorov pre ďalší vývoj. Základným predpokladom je tiež schopnosť ľudí, zariadení a strojov, logických systémov a produktov navzájom komunikovať a spolupracovať. Do budúcnosti je preto možné očakávať zvýšené nároky na absolventov škôl, ale tiež ľudí, ktorí už figurujú na trhu práce. Pre úspešnú implementáciu koncepcie Priemyslu 4.0 sú preto nevyhnutné tiež zmeny v oblasti vzdelávania na Slovensku, ktoré by reflektovali zmeny na trhu práce a umožnili prípravu kvalifikovanej pracovnej sily v súlade s novými požiadavkami a potrebami.

Na Slovensku môže v tejto súvislosti zohrať významnú úlohu práve neštátne vzdelávanie a súkromný sektor. Záujem o neštátne vzdelávacie inštitúcie pri väčšine škôl rastie. V súvislosti so štvrtou priemyselnou revolúciou rastú aj požiadavky zamestnávateľov na zručnosti z matematiky, programovania, kritického myslenia, kritickej analýzy či schopnosti rýchlo sa učiť. Práve v tomto smere sú súkromné školy inovatívnejšie a majú väčší záujem o rozvoj tzv. mäkkých zručností.

Oblasť výchovy a vzdelávania sa radí k preregulovaným sektorom a pôsobenie subjektov v tejto oblasti je upravené v množstve právnych predpisov. Na jednej strane ide o regulácie špecifické pre oblasť výchovy a vzdelávania (najmä školská legislatíva a oblasť verejného zdravotníctva), na druhej strane pôsobenie v oblasti výchovy a vzdelávania regulujú tiež všeobecné právne predpisy, resp. právne predpisy týkajúce sa všetkých subjektov, ktoré vykonávajú podnikateľskú činnosť (napríklad ochrana osobných údajov, verejné obstarávanie, zamestnávanie a pod.).

Ako vyplýva z rozhovorov realizovaných v rámci kvalitatívneho prieskumu, existuje viacero regulačných bariér, ktoré bránia v rozvoji vzdelávacieho systému v súlade s potrebami Priemyslu 4.0. V pedagogickom procese je to napríklad regulovanie dĺžky vyučovacích hodín, či prísne stanovené kritéria pre výber učiteľov, kedy je formálne vzdelanie nadradené nad vhodný výber kvalifikovaného človeka. Problémy boli identifikované aj s udeľovaním odporúčacích doložiek pre učebné materiály v rámci otvorenia trhu s učebnicami. Obrovský problém pre všetkých zriaďovateľov (najmä však súkromných a cirkevných) predstavuje schvaľovanie priestorov a priestorové požiadavky, ktoré zabraňujú rozvoju inovatívnejších foriem vzdelávania a školy na ne vynakladajú veľkú časť finančných, ako i osobných kapacít. V tejto súvislosti respondenti poukazovali najmä na subjektivitu regionálnych úradov verejného zdravotníctva. Ďalším problémom pri zakladaní súkromných škôl je konflikt záujmov pri zaraďovaní škôl a školských zariadení do siete, kedy o zaradení rozhoduje zriaďovateľ „konkurenčnej“ inštitúcie (v tomto prípade verejnej školy). Predstavitelia samospráv schválením súkromnej alebo cirkevnej školy prinášajú do svojho mesta, obce alebo kraja ďalšiu školu, ktorá získa určitý počet žiakov na úkor samosprávou zriadenej školy. Súčasný systém nastavenia financovania znamená, že vznikom každej takejto súkromnej školy sa zníži počet žiakov v samosprávnych školách, čo pre samosprávu znamená menej finančných prostriedkov práve pre samosprávnú školu.

Príklady dobrej praxe možno hľadať aj v okolitých krajinách. V súvislosti s poskytovaním starostlivosti o deti do troch rokov, ktorá je na Slovensku značne limitovaná a zaradená medzi sociálne služby, to môže byť napríklad regulácia tzv. detských skupín, ktorá umožňuje prístup k tejto službe väčšiemu množstvu rodičov v Českej republike. Dobrými príkladmi sú tiež prestížne gymnáziá, ktoré pripravujú absolventov na štúdium na najlepších svetových

univerzitách. Je to napríklad Gymnázium PORG alebo Gymnázium Open Gate v Českej republike. Školné na týchto najlepších školách je niekoľko tisíc eur ročne, ale existuje možnosť získať stipendium. Pozitívne príklady nájdeme aj v Maďarsku alebo v Poľsku, pričom všetky tieto školy majú spoločné to, že zavádzajú nové princípy pedagogiky, ktoré majú za cieľ nielen memorovať, ale robia štúdium zábavnejším a rozvíjajú mäkké zručnosti. Pozitívne je, že príklady takýchto škôl sa objavujú na Slovensku, či už v podobe cirkevných škôl Narnia alebo budovania prestížnej súkromnej strednej školy Leaf Academy, ktorá chce vybudovať jeden z najmodernejších vzdelávacích kampusov v regióne strednej Európy. Krajiny strednej Európy môžu byť inšpiráciou v prístupe k regulácii vzdelávania. Nemecko reaguje na regionálne rozdiely širokými kompetenciami federálnych štátov.

Odporúčania boli formulované na základe všetkých zistených poznatkov. V súvislosti s predprimárnym vzdelávaním boli navrhnuté zmeny v gestorstve pri starostlivosti o deti do troch rokov, rozšírenie poskytovania služieb starostlivosti o deti do troch rokov terénou a ambulantnou formou, vypracovanie štátneho vzdelávacieho programu pre bilingválne materské školy, zvýšenie podpory firemných škôlok či zmiernenie kvalifikačných požiadaviek pre riaditeľa materskej školy. V rámci primárneho a sekundárneho vzdelávania je potrebné najmä zjednodušiť zakladanie súkromných škôl, zamerať sa na debyrokratizáciu podmienok pre priestory škôl a úpravu niektorých termínov. S tým súvisí aj zefektívnenie procesu zaradovania škôl do siete škôl a školských zariadení. Dôležité je tiež zlepšiť prístup ku kvalitným učebniciam a zjednodušiť nákup učebníc pre školy, odstrániť bariéry v pedagogickom procese a umožniť, aby mohlo viacero odborníkov zabezpečovať výučbu na stredných školách. Ďalej bolo navrhnuté napríklad aj prehodnotenie zdaňovania príjmov z podnikateľskej činnosti škôl a školských zariadení, vytvorenie jedného spoločného informačného miesta pre zapojenie sa do verejného obstarávania v oblasti výchovy a vzdelávania. V rámci odporúčaní boli navrhnuté tiež zmeny pri samotnej tvorbe legislatívy, najmä s ohľadom na účinnosť právnych noriem, ktorú by mohli nadobúdať vždy k 1.9.

Všetky navrhované opatrenia si vyžadujú ďalšiu odbornú diskusiu, do ktorej by mali byť zapojené všetky dotknuté subjekty, keďže v mnohých prípadoch môže ísť o protichodné záujmy jednotlivých zúčastnených strán a prísne požiadavky a obmedzenia sú častokrát stanovené v záujme ochrany života a zdravia účastníkov vzdelávacieho procesu. Napriek tomu však treba hľadať možnosti a spôsoby ako zjednodušiť podnikanie a zlepšiť poskytovanie služieb v oblasti výchovy a vzdelávania tak, aby reflektovali trendy a potreby 21. storočia.

Zoznam zdrojov

AIHR Digital, Upskilling: a Full Guide (incl. 7 ways to upskill your workforce), <https://www.digitalhrtech.com/upskilling/>

Alf – Wir machen Schule, https://alf-schule.at/ueber_uns/

Austria, Organisation of Private Education, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-1_en

Austria, Organisation of Vocational Upper Secondary Education, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/austria/organisation-vocational-upper-secondary-education_en

Centrum pro zjišťování výsledku vzdělávání CERMAT, Data a analyzy, <https://data.cermat.cz/menu/maturitni-zkouska/agregovana-data>

Centrum vedecko – technických informácií, Ďalšie vzdelávanie, https://www.cvtisr.sk/dalsie-vzdelavanie.html?page_id=10264

CVTI SR, Aktuálne analýzy nezamestnanosti absolventov stredných škôl, https://www.cvtisr.sk/skolstvo/regionalne-skolstvo/aktualne-analyzy-nezamestnanosti-absolventov-strednych-skol.html?page_id=10648

CVTI SR, Štatistiky, https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky.html?page_id=9230

Čo je Industry 4.0?, <https://industry4.sk/o-industry-4-0/co-je-industry-4-0/>

Eduworld, PISA: Žiaci súkromných škôl dosiahli v meraniach lepšie výsledky, <https://eduworld.sk/cd/nl/305/pisa-ziaci-sukromnych-skol-dosiahli-v-meraniach-lepsie-vysledky>

Eurydice Hungary, Organisation of Private Education, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/magyarorsz%C3%A1g/organisation-private-education_en

Eurydice, Germany, Organisation of Private Education, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-private-education-31_en

Financovanie predškolského a školského vzdelávania, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/slovakia/early-childhood-and-school-education-funding_sk

Fürkész Innovatív Általános Iskola, <https://www.furkeszsuli.hu>

Gránska Zuzana, Ján Oravec: Potrebujeme, aby sa vyučovací proces dramaticky zmenil, EduWorld, <https://eduworld.sk/cd/zuzana-granska/6586/jan-oravec-rozhovor>

Gránska Zuzana, Lucia Gomez o jasličkovom zákone: Tento zákon má pomáhať rodinám, ale nie je to tak, EduWorld, <https://eduworld.sk/cd/zuzana-granska/2889/lucia-gomez-o-jaslickovom-zakone-tento-zakon-ma-pomahat-rodinam-ale-nie-je-to-tak>

Gymnázium OpenGate, <https://www.opengate.cz>

Gymnázium PORG, <https://www.porg.cz/cz/>

<http://isdv.iedu.sk/Statistics.aspx>

<http://kuzelnaskolka.sk/vyhody-sukromnej-materskej-skoly/>

International American School of Warsaw, <https://ias.edu.pl/en/>

Kennedy, R. Why Private School?, <https://www.privateschoolreview.com/blog/why-private-school>

Koníčková Jaroslava, Aké sú základné princípy Montessori škôl? EduWorld, <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/4744/montessori-principy-pedagogiky-znaky-skol>

Koníčková Jaroslava, Ako prebieha daltonské vyučovanie? EduWorld, <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/4757/ako-prebieha-daltonske-vyucovanie>

LeafAcademy, <https://www.leafacademy.eu/sk/community/internatny-zivot/>

MentalUP What is Industry 4.0? Everything you need to know about Industry 4.0's Impact on Education, 2019, <https://www.mentalup.co/blog/industry-4-and-its-impact-on-education>

Microsoft launches initiative to help 25 million people worldwide acquire the digital skills needed in a COVID-19 economy, <https://blogs.microsoft.com/blog/2020/06/30/microsoft-launches-initiative-to-help-25-million-people-worldwide-acquire-the-digital-skills-needed-in-a-covid-19-economy/>

Miklovičová Júlia – Valovič Jakub Národná správa PISA 2018, Bratislava: 2019, ISBN 978-80-89638-32-1, https://www.nucem.sk/dl/4636/Narodna_sprava_PISA_2018.pdf

Ministerstvo školstva, sekcia Celoživotného vzdelávania, <https://www.minedu.sk/celozivotne-vzdelavanie/>

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu, www.minedu.sk

Miškerík Marek Startupy bijú na poplach. Musíme zmeniť vzdelávanie ľudí pre potreby 21. storočia, magazín Trend, <https://www.trend.sk/trend-archiv/startupy-biju-poplach-musime-zmenit-vzdelavanie-ludi-pre-potreby-21-storocia>

Nafea Rania Mohy El Din – Toplu Esra Kilicansan, Future of Education in Industry 4.0: Educational Digitization – A Canadian Case Study, 2020

Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania PISA Cyklus 2018, <https://www.nucem.sk/sk/merania/medzinarodne-merania/pisa/cyklus/2018?componentId=775>

Nejedlý, týždenník Trend – Domáce vzdelávanie, 02/2019

Niepubliczna Szkoła Baletowa, <https://www.nsbaletowa.pl/galeria-szkoly/>

Nobell Szkoła z ducehm, <https://www.nobell.edu.pl>

OECD Education Policy Outlook Poland, <http://www.oecd.org/education/POL-country-profile.pdf>

OECD Slovak Republic Student performance PISA 2018, <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?primaryCountry=SVK&treshold=10&topic=PI>

OECD, Education Policy Outlook Hungary, <http://www.oecd.org/education/Hungary-Profile.pdf>

OECD, When is Competition Between Schools Beneficial?, https://www.oecd-ilibrary.org/education/when-is-competition-between-schools-beneficial_5jz0v4zzbcmv-en;jsessionid=FDEKYf1wRIJ2CFZ1B4KMoNa7.ip-10-240-5-158

Oravec Ján, Ako pripravovať absolventov pre svet, ktorý príde, 2020, ZPS, <https://www.zps.sk/novinky/2020/pripravujeme-absolventov-pre-svet-ktory-pride>

Oravec Ján, Čo učiť, keď nevieme čo bude, 2019, ZPS, <https://www.zps.sk/novinky/2019/co-ucit-ked-nevieme-co-bude>

Oravec Ján, Zručnosti do neznámej budúcnosti – Nepripravujeme absolventov pre svet, v ktorom žijeme, ale pre svet, ktorý príde, 2019, ZPS, <https://www.zps.sk/novinky/2019/zrucnosti-do-neznamej-buducnosti>

Organizácia vzdelávacieho systému a jeho štruktúra, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-72_sk

OZ Domáce vzdelávanie na Slovensku, www.domacaskola.sk/

OZ Súkromné školy, <https://sukromneskoly.sk/>

PISA in Focus: Private schools: Who benefits?, <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisainfocus/48482894.pdf>

Poland Funding in Education, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/funding-education-56_en

Prešovský samosprávny kraj, Slovakia Catching – up regions, Nesúlad zručností absolventov stredných škôl a požiadaviek pracovného trhu: Správa o stave stredného odborného školstva

Priemysel štyrinula, <http://priemyselstyrinula.sk/viac-o-priemysle-4-0/>

Príloha č. 2 k nariadeniu vlády Slovenskej republiky č. 742/2004 Z. z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania

Real School Budapest, <https://www.realschool.eu/admissions>

Rusnáková Lucia Slovenská stredná škola učí žiakov reálne podnikat'. Nemajú ani 20 a sú na ceste za úspešným biznisom, <https://www.startitup.sk/slovenska-stredna-skola-uci-ziakov-podnikat/>

RÚZ SR, Koncept reformy odborného vzdelávania na Slovensku z pohľadu RÚZ, https://ruzsr.sk/app/webroot/CmsPlugin/files/Koncept_reformy_odborneho_vzdelavania_poda_RUZ.pdf

Skolskportal, Elokované pracoviská škôl a školských zariadení, <https://www.skolskportal.sk/zriadovatel/elokovane-pracoviska-skol-skolskych-zariadeni>

Strnad František, 2015, Rok na soukromém gymnáziu stojí i půl milionu. Nejlepší studují zadarmo, https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/rok-na-soukromem-gymnaziu-stoji-i-pul-milionu-nejlepsi-studuji-zadarmo.A150829_130233_ekonomika_rts

Škola Felix, <https://www.skolafelix.sk>

Šoukalová Kristýna, 2019, Soukromá škola v ČR i za 500.000/rok, <https://medium.com/edtech-kisk/soukromá-škola-v-čr-i-za-500-000-rok-c624f8b40037>

Štátny pedagogický ústav Koncepcia vzdelávania v jazykových školách, 2016, https://www.minedu.sk/data/files/6933_koncepcia_vzdelavania_v_js_2016.pdf

The Austrian Education system (VET and TVET), <https://www.bfi.wien/ueber-uns/austrian-education-system/>

To dá rozum, Analytické a kritické myslenie, učenie sa v súvislostiach, <https://analyza.todarozum.sk/docs/391342001gg1a/>

Topark Alternativ Iskola, <https://toparkiskola.hu/>

Trexima, Kvantifikácia disparít na trhu práce a z nich vyplývajúce odporúčania pre trh práce v SR a jej jednotlivých regiónoch v roku 2017, <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/kvantifikacia-disparit-trhu-prace-z-nich-vyplyvajuce-odporucania.pdf>

Vargová Michaela, Aké „drahé“ sú nám naše deti alebo financovanie materských škôl na Slovensku, <https://dennikn.sk/blog/1533738/ake-drahe-su-nam-nase-deti-alebo-financovanie-materskych-skol-na-slovensku/>

World Economic Forum, The Future of Jobs Report, 2020, <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020>

Zákon č. 131/2002 Z. z. Zákon o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 448/2008 Z. z. Zákon o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

Zákon č. 455/1991 Zb. Zákon o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon)

Zákon č. 568/2009 Z. z. Zákon o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 596/2003 Z. z. Zákon o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 597/2003 Z. z. Zákon o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení

ZÁKON z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

ZÁKON z 23. septembra 2004 o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zmeny vo financovaní základných umeleckých škôl, jazykových škôl, materských škôl a školských zariadení v roku 2017, https://www.ozpsav.sk/files/poradca_25%201%202017.pdf

Príloha 1: Stupne vzdelania ISCED na Slovensku

Vek	Stupeň vzdelania		ISCED level	Zariadenie	Doklad o získanom stupni vzdelania/kvalifikácii
(2)3-5	predprimárne		ISCED 0.2	materská škola	-
6-9	Primárne		ISCED 1	základná škola	vysvedčenie s doložkou - žiak získal primárne vzdelanie
10-15	nižšie sekundárne		ISCED 2	základná škola	vysvedčenie s doložkou - žiak získal nižšie stredné vzdelanie
				8-ročné gymnázium	vysvedčenie s doložkou - žiak získal nižšie stredné vzdelanie
15-17				stredná odborná škola	vysvedčenie s doložkou - žiak získal nižšie stredné vzdelanie
15-19/20	vyššie sekundárne	odborné	stredná odborná škola	vysvedčenie o záverečnej skúške a výučný list	
				vysvedčenie o maturitnej skúške a výučný list	
			konzervatórium	vysvedčenie o maturitnej skúške	
			stredná športová škola	vysvedčenie o záverečnej skúške a výučný list	
		vysvedčenie o maturitnej skúške a výučný list			
		všeobecné	Gymnázium	vysvedčenie o maturitnej skúške	
	stredná športová škola		vysvedčenie o maturitnej skúške		

19-21	postsekundárne	nadstavbové	ISCED 4	stredná odborná škola	vysvedčenie o maturitnej skúške
		pomaturitné		stredná odborná škola	vysvedčenie o záverečnej pomaturitnej skúške
19-22	vyššie odborné		ISCED 5	stredná odborná škola	vysvedčenie o absolventskej skúške a absolventský diplom
				konzervatórium	vysvedčenie o absolventskej skúške a absolventský diplom
-	vysokoškolské	I. stupňa - III. Stupňa	ISCED 6 - ISCED 7	vysoká škola/ univerzita	vysokoškolský diplom, dodatok k diplomu a vysvedčenie o štátnej skúške

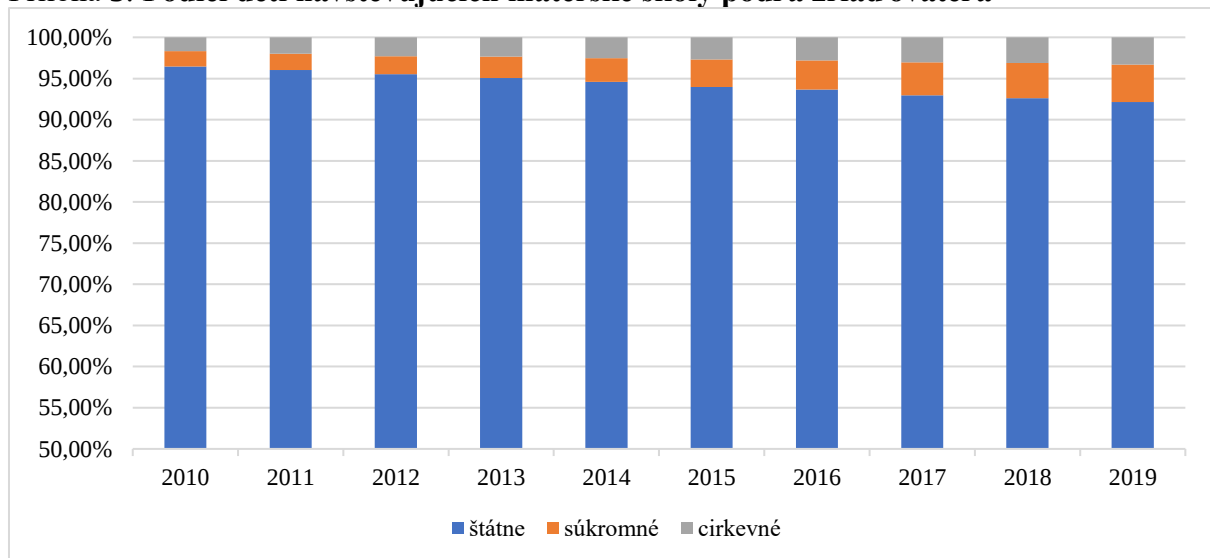
Zdroj: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-72_sk

Príloha 2: Počet detí navštevujúcich materské školy podľa zriaďovateľa

Rok (k 15.9.)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
štátne	134 335	138 398	142 816	145 497	147 939	148 456	148 971	149 017	150 340	152 832
súkromné	2 549	2 881	3 281	3 970	4 528	5 240	5 632	6 444	6 947	7 563
cirkevné	2 355	2 851	3 414	3 592	3 935	4 260	4 478	4 848	5 055	5 470
spolu	139 239	144 130	149 511	153 059	156 402	157 956	159 081	160 309	162 342	165 865

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Príloha 3: Podiel detí navštevujúcich materské školy podľa zriaďovateľa

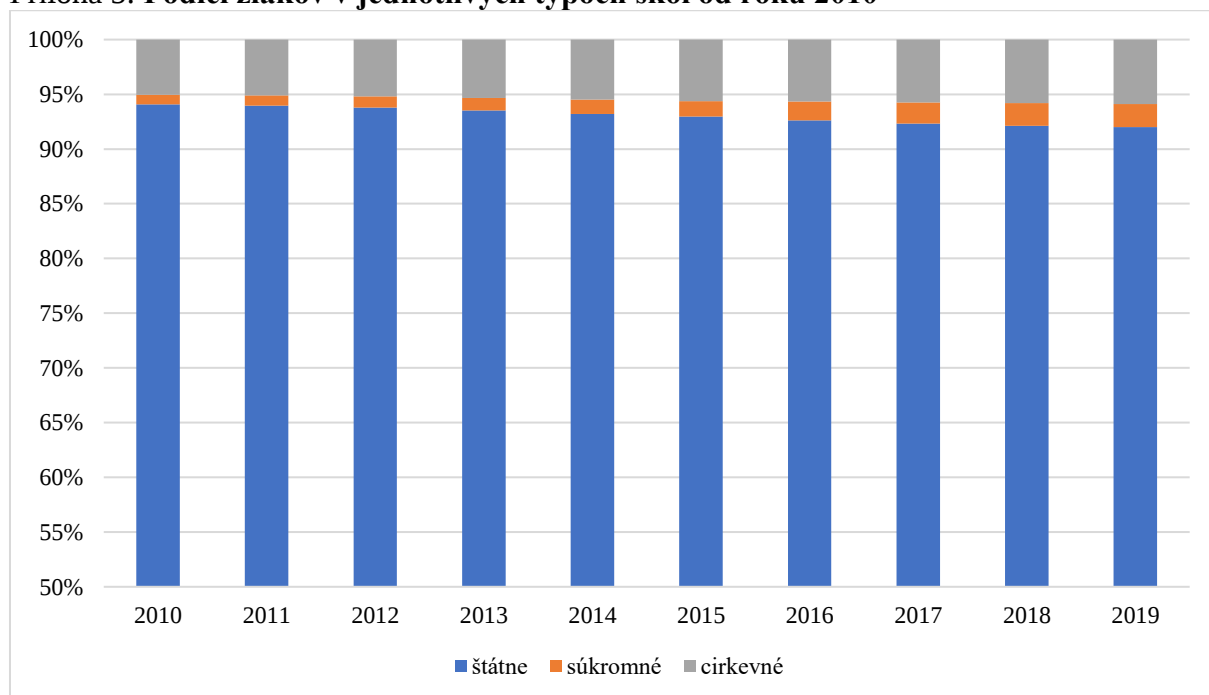
Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Príloha 4: Podiel detí v materských školách rôzneho typu vo vybraných krajinách EÚ

krajina	materské školy (ISCED 0)	
	Štátne	neštátne
Rakúsko	64,28 %	35,72 %
Česká republika	96,13 %	3,88 %
Nemecko	32,84 %	67,16 %
Maďarsko	88,74 %	11,26 %
Poľsko	75,09 %	24,91 %
Slovenská republika	92,93 %	7,07 %

Zdroj: SBA, na základe OECD

Príloha 5: Podiel žiakov v jednotlivých typoch škôl od roku 2010

35Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Príloha 6: Podiel žiakov základných škôl podľa typu zriaďovateľa vo vybraných krajinách EÚ

	Základné školy (ISCED 1)	
Rakúsko	93,74 %	6,26 %
Belgicko	45,78 %	54,22 %
Česká republika	97,36 %	2,64 %
Dánsko	82,93 %	17,07 %
Estónsko	94,15 %	5,85 %
Fínsko	98,16 %	1,84 %
Francúzsko	84,95 %	15,05 %
Nemecko	94,95 %	5,05 %
Grécko	94,18 %	5,82 %
Maďarsko	82,49 %	17,51 %
Írsko	99,40 %	0,60 %
Taliansko	94,02 %	5,98 %
Lotyšsko	97,62 %	2,38 %
Litva	96,36 %	3,64 %
Luxembursko	87,82 %	12,18 %
Holandsko	99,63 %	0,37 %
Nórsko	96,57 %	3,43 %
Poľsko	93,81 %	6,19 %
Portugalsko	87,29 %	12,71 %
Slovenská republika	91,96 %	8,04 %
Slovinsko	99,10 %	0,90 %
Španielsko	68,52 %	31,48 %
Švédsko	89,43 %	10,57 %
Švajčiarsko	94,49 %	5,51 %
Veľká Británia	71,59 %	28,41 %

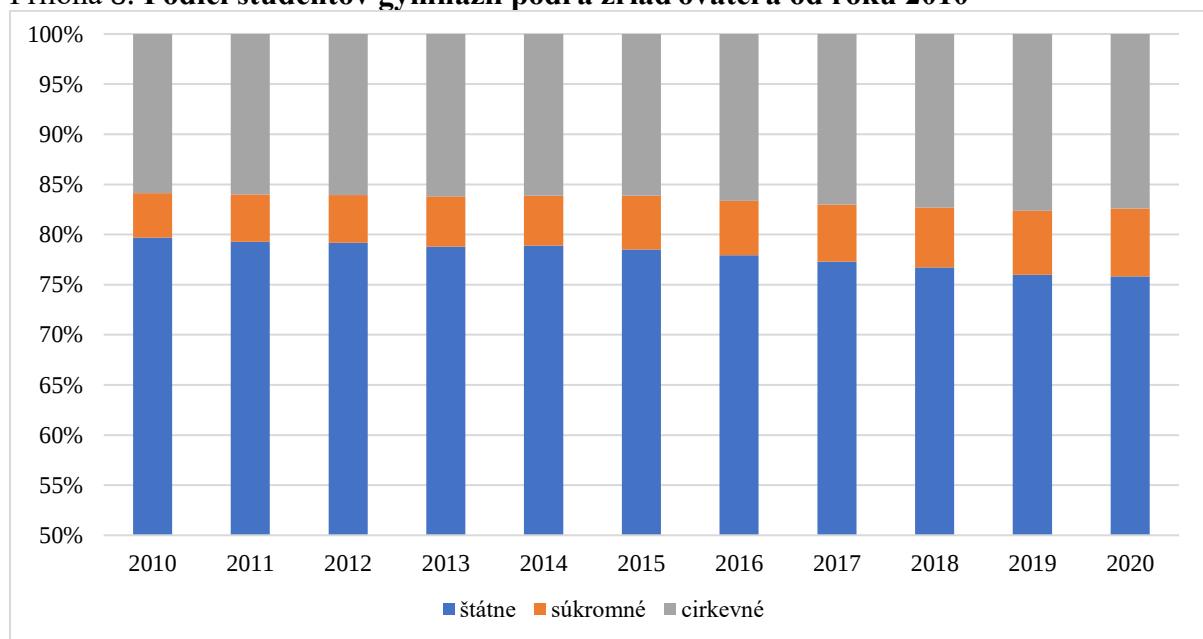
Zdroj: SBA, na základe dát OECD

Príloha 7: Počet žiakov gymnázií podľa jednotlivých typov zriaďovateľa od roku 2010

Žiaci	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Štátne	71 182	67 431	63 603	60 439	59 081	57 894	56 339	57 103	55 891	54 073	53 585
Súkromné	3 961	4 017	3 839	3 837	3 736	3 953	3 909	4 192	4 336	4 536	4 778
Cirkevné	14 193	13 623	12 904	12 435	12 074	11 910	12 039	12 585	12 615	12 544	12 312
Spolu	89 336	85 071	80 346	76 711	74 891	73 757	72 287	73 880	72 842	71 153	70 675

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Príloha 8: Podiel študentov gymnázií podľa zriaďovateľa od roku 2010

Zdroj: SBA, na základe dát CVTI SR

Príloha 9: Podiel štátnych a neštátnych gymnázií vo vybraných krajinách

	Gymnaziá (ISCED 3)	
Rakúsko	89,06 %	10,94 %
Belgicko	41,15 %	58,86 %
Česká republika	83,43 %	16,58 %
Dánsko	96,35 %	3,65 %
Estónsko	96,49 %	3,51 %
Fínsko	80,64 %	19,36 %
Francúzsko	71,08 %	28,92 %
Nemecko	91,65 %	8,35 %
Grécko	95,84 %	4,16 %
Maďarsko	73,59 %	26,41 %
Írsko	99,59 %	0,41 %
Taliansko	91,01 %	8,99 %
Lotyšsko	94,78 %	5,22 %
Litva	97,67 %	2,33 %
Luxembursko	82,65 %	17,35 %
Holandsko	88,68 %	11,32 %
Nórsko	90,56 %	9,44 %
Poľsko	85,22 %	14,78 %
Portugalsko	78,67 %	21,33 %
Slovenská republika	83,29 %	16,71 %
Slovinsko	93,99 %	6,01 %
Španielsko	71,90 %	28,10 %
Švédsko	81,66 %	18,34 %
Švajčiarsko	85,42 %	14,58 %
Veľká Británia	20,27 %	79,73 %

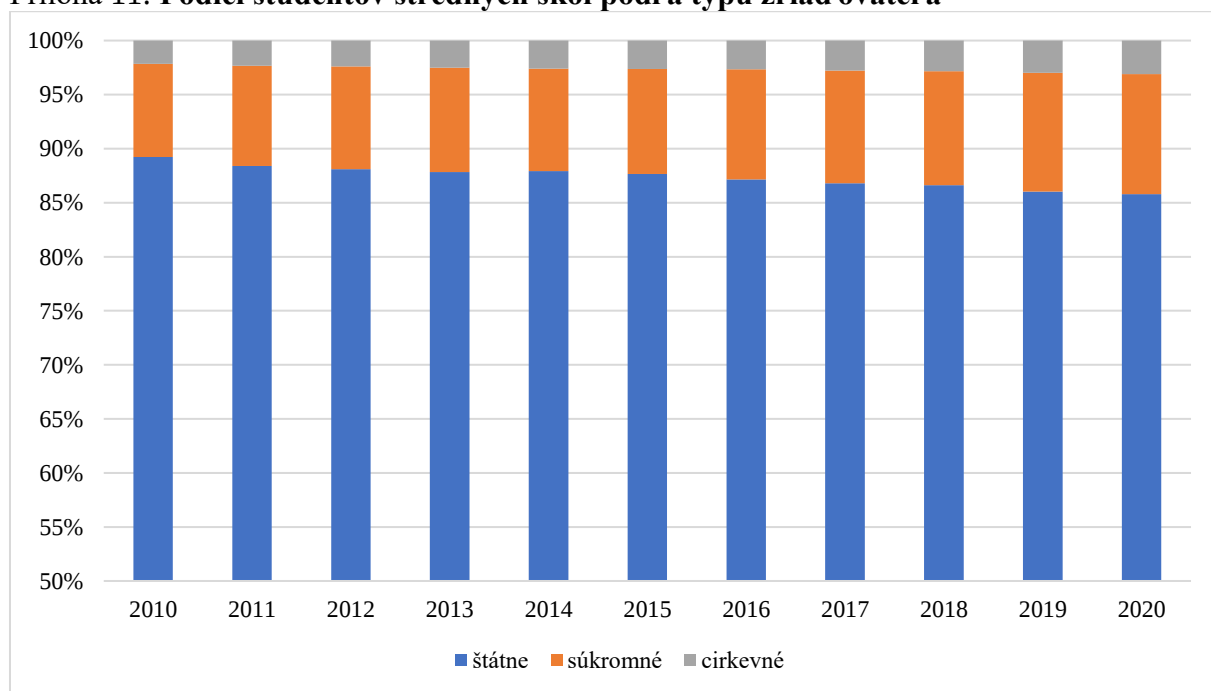
Zdroj: SBA, na základe OECD

Príloha 10: Podiel štátnych a neštátnych stredných odborných škôl vo vybraných krajinách

	Odborné vzdelávanie (ISCED 4)	
	Štátne školy (podiel)	Neštátne školy (podiel)
Rakúsko	57,72 %	42,28 %
Belgicko	23,69 %	76,31 %
Česká republika	80,88 %	19,12 %
Estónsko	93,71 %	6,29 %
Fínsko	78,45 %	21,55 %
Francúzsko	71,67 %	28,34 %
Nemecko	74,39 %	25,61 %
Grécko	50,42 %	49,58 %
Maďarsko	79,90 %	20,10 %
Írsko	99,61 %	0,40 %
Lotyšsko	96,68 %	3,32 %
Litva	98,99 %	1,01 %
Luxembursko	100,00 %	0,00 %
Nórsko	33,89 %	66,11 %
Poľsko	12,64 %	87,36 %
Portugalsko	98,78 %	1,22 %
Slovenská republika	78,32 %	21,68 %
Španielsko	5,49 %	94,51 %
Švédsko	48,04 %	51,96 %
Švajčiarsko	30,64 %	69,36 %

Zdroj: SBA, na základe OECD

Príloha 11: Podiel študentov stredných škôl podľa typu zriaďovateľa

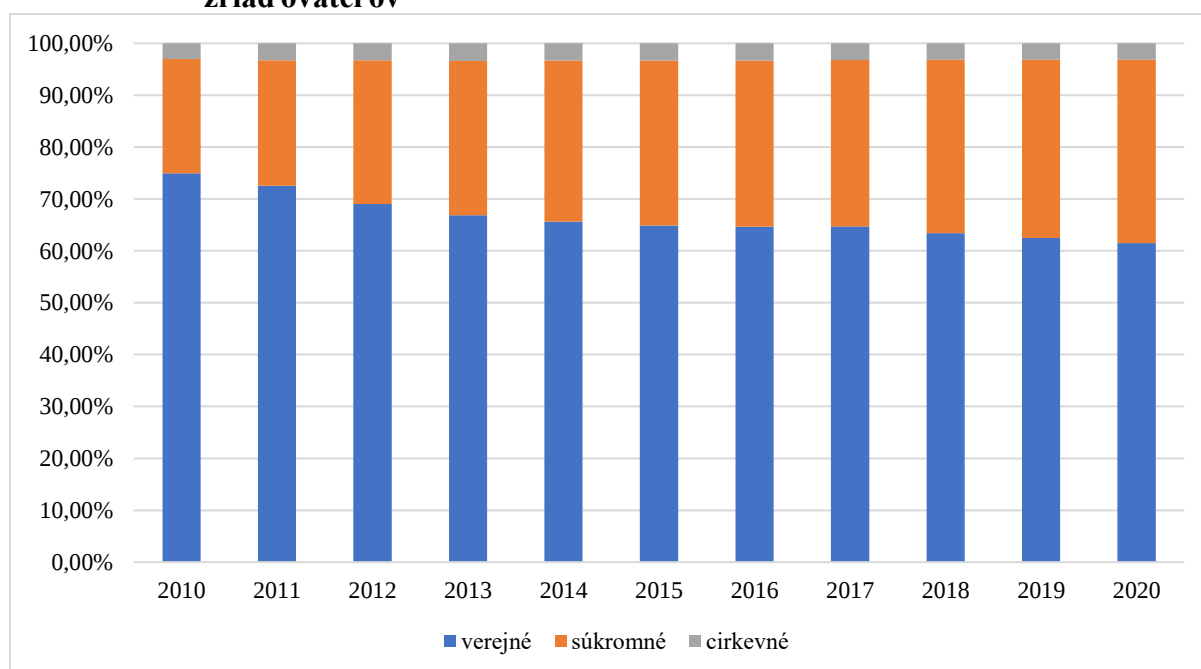
Zdroj: SBA, na základe dát CVTI SR

Príloha 12: Počet poslucháčov jazykových škôl, ktorí vykonali skúšku od roku 2010

Počet poslucháčov	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Štátne	2 612	2 524	2 546	2 266	1 929	1 857	1 592	1 421	1 688	1 663
Súkromné	503	292	91	85	73	57	49	80	66	49
Cirkevné	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	3115	2816	2637	2351	2002	1914	1641	1501	1754	1712

Zdroj: SBA, na základe CVTI SR

Príloha 13: Podiel študentov základných umeleckých škôl podľa jednotlivých zriaďovateľov

Zdroj: SBA, na základe dát CVTI SR

Príloha 14: Počet organizácií vzdelávania podľa právnej formy

Právna forma	2016	2017	2018	2019
s.r.o	147	169	151	160
Verejnoprávna inštitúcia	55	68	55	61
Podnikateľ – FO	38	50	37	53
Nezisková organizácia	40	52	38	41
Rozpočtová organizácia	40	47	44	38
Združenie (zväz, spolok, spoločnosť, klub)	33	36	28	36
Akciová spoločnosť	14	19	10	12
Neurčená	23	20	3	6
Záujmové združenie právnických osôb	4	5	1	4
Stavovská organizácia - profesná komora	2	1	1	4
Štátny podnik	3	6	3	2
Komora (okrem profesnej komory)	1	3	1	1
Nadácia	0	0	0	1
Samosprávny kraj	0	0	1	1
Záujmové združenie fyzických osôb bez právnej spôsobilosti	2	1	0	0
Príspevková organizácia	55	60	46	47
Neinvestičný fond	1	1	1	0
Iná právna forma	5	4	2	0
Cirkevná organizácia	1	0	0	0
Spolu	464	542	422	467

Zdroj: CVTI SR

Príloha 15: Pomer organizácií vzdelávania podľa právnej formy

Pomer	2016	2017	2018	2019
s.r.o	32%	31%	36%	34%
Verejnoprávna inštitúcia	12%	13%	13%	13%
Podnikateľ - FO	8%	9%	9%	11%
Nezisková organizácia	9%	10%	9%	9%
Rozpočtová organizácia	9%	9%	10%	8%
Združenie (zväz, spolok, spoločnosť, klub)	7%	7%	7%	8%
Akciová spoločnosť	3%	4%	2%	3%
Neurčená	5%	4%	1%	1%
Záujmové združenie právnických osôb	1%	1%	0%	1%
Stavovská organizácia - profesná komora	0%	0%	0%	1%
Štátny podnik	1%	1%	1%	0%
Komora (okrem profesnej komory)	0%	1%	0%	0%
Nadácia	0%	0%	0%	0%
Samosprávny kraj	0%	0%	0%	0%
Záujmové združenie fyzických osôb bez právnej spôsobilosti	0%	0%	0%	0%
Príspevková organizácia	12%	11%	11%	10%
Neinvestičný fond	0%	0%	0%	0%
Iná právna forma	1%	1%	0%	0%
Cirkevná organizácia	0%	0%	0%	0%
Spolu	100%	100%	100%	100%

Zdroj: CVTI SR

Príloha 16: Prehľad právnych predpisov v oblasti vzdelávania v gescii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR

P.č.	Právny predpis
1	Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov
2	Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 218/2017 Z. z. o učebniciach, učebných textoch a pracovných zošitoch
3	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách v znení neskorších predpisov
4	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 305/2008 Z. z. o škole v prírode
5	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 320/2008 Z. z. o základnej škole
6	Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 65/2015 Z. z. o stredných školách
7	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 306/2009 Z. z. o školskom klube detí, školskom stredisku záujmovej činnosti, centre voľného času, školskom hospodárstve a stredisku odbornej praxe
8	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 306/2008 Z. z. o materskej škole
9	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 231/2009 Z. z. o podrobnostiach o organizácii školského roka na základných školách, na stredných školách, na základných umeleckých školách, na praktických školách, na odborných učilištiach a na jazykových školách

10	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 236/2009 Z. z. o školskom internáte
11	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 330/2009 Z. z. o zariadení školského stravovania
12	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 325/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie
13	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 321/2008 Z. z. o jazykovej škole
14	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 307/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní žiakov s intelektovým nadaním
15	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 322/2008 Z. z. o špeciálnych školách ⁶¹
16	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach ⁶²
17	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 324/2008 Z. z. o základnej umeleckej škole
18	Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov
19	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 291/2004 Z. z. ktorou sa určujú podrobnosti o spôsobe ustanovenia orgánov školskej samosprávy, o ich zložení, o ich organizačnom a finančnom zabezpečení
20	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 326/2008 Z. z. o druhoch a náležitostiach vysvedčení a ostatných školských tlačív vrátane spôsobov ich evidencie a uloženia
21	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 9/2006 Z. z. o štruktúre a obsahu správ o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach škôl a školských zariadení
22	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 137/2005 Z. z. o školskej inšpekcii
23	Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov
24	Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 1/2020 Z. z. o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov
25	Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 361/2019 Z. z. o vzdelávaní v profesijnom rozvoji
26	Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení
27	Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov
28	Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 292/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá na určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl
29	Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 251/2018 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania
30	Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
31	Vyhláška Ministerstva školstva SR č. 59/2003 Z. z. o druhoch škôl a školských zariadení na účely určenia a zvýšenia tarifyného platu zamestnancovi, ktorý sa podieľa na zabezpečovaní poskytovania zdravotnej starostlivosti pre deti a mládež ⁶³

⁶¹ Nebola predmetom analýzy

⁶² Nebola predmetom analýzy

32	Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
33	Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 97/2010 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o dokumentácii akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o obsahu žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania a o projekte vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o náležitostiach osvedčenia o čiastočnej kvalifikácii a osvedčenia o úplnej kvalifikácii
34	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 341/2004 Z. z. ktorým sa ustanovujú katalógy pracovných činností pri výkone práce vo verejnom záujme a o ich zmenách a dopĺňaní
35	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 201/2019 Z. z. o priamej výchovno-vzdelávacej činnosti
36	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 200/2019 Z. z. o poskytovaní pomoci na dodávanie a distribúciu ovocia, zeleniny, mlieka a výrobkov z nich pre deti a žiakov v školách
37	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 630/2008 Z. z. ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia
38	Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 388/2018 Z. z. ktorým sa ustanovujú zvýšené stupnice platových taríf zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme

Zdroj: Vlastné spracovanie

⁶³ Vyhláška je k už zrušenému zákonu, nebola predmetom analýzy

Príloha 17: Právne predpisy v oblasti vzdelávania v gescii ostatných ústredných orgánov štátnej správy, ktoré boli predmetom analýzy

P.č.	Právny predpis	Gestor	Predmet úpravy
1	Zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR	odmeňovanie niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme (napr. príplatok za profesijný rozvoj pedagogického a odborného zamestnanca, príplatok začínajúceho pedagogického a odborného zamestnanca atď.); nevzťahuje na pedagogických a odborných zamestnancov školy, v ktorej sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie v zriaďovateľskej pôsobnosti inej právnickej alebo fyzickej osoby, ak škola pri odmeňovaní postupuje podľa kolektívnej zmluvy alebo vnútorného predpisu, v ktorých sú podmienky odmeňovania upravené podľa Zákonníka práce
2	Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 140/2008 Z. z.	Ministerstvo zdravotníctva SR	požadované hygienické, bezpečnostné, materiálo-technické a priestorové podmienky (napr. požiadavky na vnútorné prostredie budov ako tepelno-vlhkostná mikroklima, vetranie a vykurovanie, požiadavky na osvetlenie, kvalitu vnútorného ovzdušia, požiadavky na prípravu a kontrolu kvality jedla, požiadavky na dezinfekčné prípravky a pod.), povinnosti zamestnávateľa pri ochrane zdravia pri práci (posudzovanie zdravotnej spôsobilosti, preventívne prehliadky, školenia o BOZP a pod.)
3	Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 526/2007 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na zotavovacie podujatia	Ministerstvo zdravotníctva SR	podrobnosti o organizácii zotavovacieho podujatia, zdravotnej spôsobilosti dieťaťa, ktoré sa zúčastňuje na zotavovacom podujatí a vzor písomného vyhlásenia, o zdravotnej a odbornej spôsobilosti osoby pracujúcej na zotavovacom podujatí, o vybavení lekárnicky prvej pomoci, o požiadavkách na zariadenie a prevádzku zariadenia pre zotavovacie podujatie, o dennom režime a stravovaní detí na zotavovacom podujatí, o obsahu dokumentácie o zotavovacom podujatí
4	Vyhláška Ministerstva zdravotníctva SR č. 527/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež	Ministerstvo zdravotníctva SR	podrobnosti o požiadavkách na priestorové usporiadanie, funkčné členenie, vybavenie, prevádzku, režim dňa, režim stravovania a pitný režim, činnosti vedúce k výchove a vzdelávaniu a náležitosti prevádzkového poriadku v zariadeniach pre deti a mládež
5	Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 533/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania v znení vyhlášky č. 125/2017 Z. z.	Ministerstvo zdravotníctva SR	podrobnosti o hygienických požiadavkách na stavebno-technické riešenie, priestorové usporiadanie, vybavenie, vnútorné členenie a na prevádzku zariadení spoločného stravovania, požiadavkách na výrobu, prípravu a podávanie pokrmov a nápojov, požiadavkách na výživovú hodnotu pokrmov, požiadavkách na postup pri odbere vzoriek hotových pokrmov a pri ich uchovávaní a na obsah dokumentácie o odobratých vzorkách, požiadavkách na dodržiavanie osobnej hygieny a dodržiavanie hygienických požiadaviek zamestnancami zariadenia spoločného stravovania
6	Zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR	účel, rozsah, podmienky a spôsob poskytovania dotácií na podporu rozvoja sociálnej oblasti a rodovej rovnosti (napr. žiadosť o dotáciu na stravovanie pre deti posledného ročníka MŠ a žiakov ZŠ)

7	Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR	právne vzťahy pri poskytovaní sociálnych služieb, financovanie sociálnych služieb a dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb (vrátane poskytovania sociálnej služby na podporu rodiny s deťmi v rámci zariadenia starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa, v minulosti známe ako „detské jasle“)
---	---	---	---

Zdroj: Vlastné spracovanie

Príloha 18: Počet regulácií identifikovaných v jednotlivých právnych predpisoch

Právny predpis	počet regulácií
Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)	133
Zákon č. 138/2019 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch	64
Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve	56
Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave	56
Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní	39
Vyhláška MŠ SR č. 320/2008 Z. z. o základnej škole	38
Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou	32
Vyhláška MŠ SR č. 324/2008 Z. z. o základnej umeleckej škole	29
Vyhláška MŠ SR č. 321/2008 Z. z. o jazykovej škole	27
Vyhláška MŠ SR č. 306/2008 Z. z. o materskej škole	25
Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení	24
Vyhláška MZ SR č. 527/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež	22
Vyhláška MŠ SR č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách	20
Vyhláška MZ SR č. 526/2007 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na zotavovacie podujatia	18
Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia	18
Nariadenie vlády SR č. 201/2019 Z. z. o priamej výchovno-vzdelávacej činnosti	17
Vyhláška MŠVVaŠ SR č. 65/2015 Z. z. o stredných školách	16
Vyhláška MŠ SR č. 306/2009 Z. z. o školskom klube detí, školskom stredisku záujmovej činnosti, centre voľného času, školskom hospodárstve a stredisku odbornej praxe	14
Vyhláška MŠ SR č. 307/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní žiakov s intelektovým nadaním	12
Vyhláška MŠ SR č. 305/2008 Z. z. o škole v prírode	11
Vyhláška MŠ č. 97/2010 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o dokumentácii akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o obsahu žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania a o projekte vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o náležitostiach osvedčenia o čiastočnej kvalifikácii a osvedčenia o úplnej kvalifikácii	9
Vyhláška MŠ SR č. 330/2009 Z. z. o zariadení školského stravovania	9
Vyhláška MŠ SR č. 236/2009 Z. z. o školskom internáte	8
Vyhláška MŠ SR č. 291/2004 Z. z. ktorou sa určujú podrobnosti o spôsobe ustanovenia orgánov školskej samosprávy, o ich zložení, o ich organizačnom a finančnom zabezpečení	6
Vyhláška MŠ SR č. 325/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie	5
Vyhláška MŠ SR č. 326/2008 Z. z. o druhoch a náležitostiach vysvedčení a ostatných školských tlačív vrátane spôsobov ich evidencie a uloženia	5
Zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVaR SR	5

Zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme	5
Vyhláška MŠ SR č. 9/2006 Z. z. o štruktúre a obsahu správ o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach škôl a školských zariadení	4
Vyhláška MŠVVaŠ SR č. 218/2017 Z. z. o učebniciach, učebných textoch a pracovných zošitoch	4
Nariadenie vlády SR č. 200/2019 Z. z. o poskytovaní pomoci na dodávanie a distribúciu ovocia, zeleniny, mlieka a výrobkov z nich pre deti a žiakov v školách	3
Vyhláška MŠ SR č. 231/2009 Z. z. o podrobnostiach o organizácii školského roka na základných školách, na stredných školách, na základných umeleckých školách, na praktických školách, na odborných učilištiach a na jazykových školách	3
Vyhláška MŠVVaŠ SR č. 292/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá na určovanie najvyššieho počtu žiakov prvého ročníka stredných škôl	3
Vyhláška MŠVVaŠ SR č. 361/2019 Z. z. o vzdelávaní v profesijnom rozvoji	3
Vyhláška MŠ SR č. 137/2005 Z. z. o školskej inšpekcii	2
Vyhláška MŠVVaŠ SR č. 251/2018 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania	2
Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách	2
Vyhláška MZ SR č. 533/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenia spoločného stravovania	1
Spolu	750

Zdroj: Vlastné spracovanie